ANUL XXI
41
(859)
Simbătă
14 octombrie
1978
8 pagini
1 leu

Proletari din toate țările, uniți-vă !

Luceafărul

Săptăminal editat de Uniunea Scriitorilor
din Republica Socialistă România

Divergența și consensul opiniilor

Cititorii au reținut, desigur, faptul că in mai multe numere ale revistei noastre s-a publicat un relativ mare număr de intervenții critice prilejuite de apropiata desfășurare, la Iași, a **Colocviului național de poezie.** Eveniment unic in analele istoriei poeziei române contemporane, **Colocviul** își propune, fără indoială, să se constituie intr-un adevărat **forum,** de la tribuna căruia poeții și criticii noștri de azi să-și expună punctele de vedere in mod cit mai deschis, intr-un climat de deplină sinceritate, cu privire la ceea ce, cu o expresie nu numai deosebit de adecvată dar care se bucură deja de o largă circulație, numim **starea poeziei române contemporane.** Nu vrem să spunem că scopul principal al dezbaterilor il va constitui, neapărat, intocmirea unui bilanț mai mult sau mai puțin exhaustiv, in așa fel incit numele autorilor și titlurile operelor să se așeze unele lingă altele intr-un șirag complet menit a substitui eventualele tentative cu finalitate strict bibliografică.

Revenind la suita dezbaterilor din „Luceafărul" organizate in intimpinarea **Colocviului** și judecind după conținutul propriu-zis al acestor dezbateri, dimpotrivă, avem temeiuri să sperăm că toți aceia care se vor inscrie la cuvint — pornind, neîndoielnic, de la referate — vor fi animați de dorința angajării intr-un amplu și complex dialog al cărui cuvint de ordine va trebui să-l formeze confruntarea de idei, de opinii axate pe problematica intrinsecă a fenomenului poetic actual, evitindu-se astfel, in chip programatic am zice, alunecarea in tot soiul de discuții cu caracter extrinsec realei problematici a fenomenului in cauză. Firește, nu se pune nicidecum chestiunea totalei abstrageri de la aspectele de natură general-organizatorică (raporturile poetului cu revistele și cu editurile, tirajele volumelor, procesul de tipărire a acestora etc. etc.), dar considerăm cu totul indreptățit punctul de vedere potrivit căruia o intrunire de anvergura aceleia ce va avea loc la Iași este chemată, in primul rind, dacă nu exclusiv, să facă **dovada unei inalte conștiințe profesionale,** element care, la rindul lui, nu poate fi autentificat decit cu prețul implicării lui deschise, lipsite de prezumții și inhibiții, in sfera esteticului. Nu susținem că toți participanții la dezbaterile revistei noastre și-au inscris intervențiile cu maximă rigoare intre coordonatele unui asemenea program, intrucit cel puțin in citeva cazuri — oferite mai ales de cițiva poeți tineri — un anume spirit revendicativ, o anume patimă nu tocmai dezinteresată a tonului, reprezintă aspecte mai puțin plăcute care e de presupus că nu au putut scăpa atenției cititorului.

Toate acestea, insă, nu trebuiesc in nici un caz confundate cu vital **necesarul spirit polemic eminamente creator,** chemat să stimuleze confruntarea de idei și opinii sprijinite exclusiv pe datele și sugestiile oferite de peisajul poetic actual privit pe cit posibil, in totalitatea fațetelor lui. Iată de ce, străin de orice orgoliu al intiietății, ne place să credem că revista noastră își aduce partea ei de contribuție reală la enunțarea și, intr-o anumită măsură, chiar la nuanțarea și clarificarea unora dintre temele de insemnătate fundamentală asupra cărora **Colocviul** își va concentra eforturile.

De-altminteri, o asemenea lucidă autoapreciere își are temeiuri mai adinci și mai diverse, implicate in orientarea generală a revistei, politica ei literară in domeniul poeziei din ultimii ani depunind mărturie concludentă, sperăm, in acest sens. Animați in permanență de criteriul suprem al valorii — criteriu înțeles și tradus in faptă din perspectiva unei cit mai complexe determinări in ordine estetică, ideologică, morală, etc. —, așadar, unicul și marele nostru obiectiv a fost și este să propunem cititorului o imagine cit mai fidelă a dinamicii fenomenului liric românesc actual, cu specială atenție acordată contribuției celor mai tinere generații. Iată de ce, prin dezbaterile publicate in ultimele sale numere, revista „Luceafărul" nu face altceva decit să-și valorifice cu prilejul unui eveniment deosebit de propice confruntărilor și analizelor revelatoare precum **Colocviul național de poezie,** propriul program de lucru, dindu-și astfel contribuția și pe această cale la propășirea, promovarea și impunerea in conștiința marelui public a autenticelor valori de care, incontestabil, dispune poezia românească de azi.

Luceafărul

MONUMENTELE UNIRII

Statuia lui Mihai Viteazul de la Alba Iulia (Sculptură de Oscar Han)

Un ceas enorm, acoperit de zale...

Lumina te inchide ca intr-o carapace
de aur blind sub care vuitoare
se balansează pe un virf de lance
un trup prin secole in navigare.

Doar inima lovește in metale
cutremurind, colină, riuri, țară
precum un ceas enorm, acoperit de zale,
pompind in ierburi singe cald, de vară.

Grigore Arbore

Sensul tradiției: Călinescu și Iorga

I.

În prefața la „Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent" găsim următoarea precizare de principiu: „Nu intră în cadrul literaturii decît scrierile exprimînd complexe intelectuale și emotive, avînd ca scop (ori cel puțin ca rezultat) sentimental artistic". Autorul evită deci programatic „pioasa confuzie între cultură și literatură" comisă de unii dintre istoriografii anteriori, specialiști în perioada veche, adevărați erudiți însă „nevenind cu un punct de vedere estetic".

Călinescu nu este insă chiar atit de singur in a afirma necesitatea unei asemenea disocieri. Incă in 1901, Iorga insuși ințelegea să despartă apele in acest fel: „... a scrie istorie literară și istorie culturală nu e același lucru. Cea din urmă se ocupă de ceea ce a realizat in civilizație umanitatea dintr-un timp, intr-o țară; cea dintii cercetează cele mai inalte manifestări ale acestui proces de civilizație".

Literatura este așadar, in concepția lui Iorga, produsul cel mai inalt și mai greu reductibil al culturii. Din această cauză, istoria culturii și istoria literaturii se definesc prin inițiative opuse: tendința uneia este unificatoare, tendința celeilalte este diferențiatoare. Deși se arată conștient de riscurile rezultate din incălcarea domeniilor („sfărimind strălucitoarea formă personală"), Iorga nu ezită să considere istoria literară drept o sursă prețioasă a istoriei culturale, in incercarea acesteia de reconstituire a „spiritului unei epoci": „Nu se poate ințelege firea unui Cantemir, unui Nicolae Costin, unui Neculce, unui Șincai, unui Clain, unui Conachi, unui Budai-Deleanu, fără a avea noțiunea vieții la Curtea Domnilor români din secolul al XVIII-lea, fără a ști cum era mănăstirea pe această vreme, cită lumină și ce lumină se păstra aici și se răspindea in lume, fără a se arăta situația românilor de dincolo de munți, fără a se explica marea revoluție culturală petrecută acolo, noua orientare produsă prin schimbarea rituală".

Această frază e rezumativă pentru insăși practica de istoric literar a lui Iorga. El nu admiră orice, dar consemnează totul, traduceri, compilații, genealogii etc. Cronicile sint cercetate și apreciate in primul rind și foarte pe larg din punct de vedere istoric. Aflăm din comentariul interpretului date cu privire la viața și averea cronicarilor boieri, la luptele neistovite pentru domnie, la politica subtilă ori agresivă a Curților vecine, intr-un cuvint, toate detaliile spre care il mină interesul său primordial și irezistibil de istoric. Istoria literaturii române in secolul al XVIII-lea se confundă, in fapt, fie cu istoria scrisului in limba română, fie, pe alocuri, cu insăși istoria poporului român.

Nimic mai semnificativ decit exegeza consa-

Mircea Martin

Continuare in pag. a 7-a

scriu

credincios acestui timp
cind mai rău cind mai bine
mai mult se poate citi
decit se poate vorbi despre mine

mă reneg mă aprob
sint și nu sint una cu lumea
chiar dacă numai din cauza pămintului
uneori nu vedem luna

scriu cum mi s-ar lua singe
și-n citeva ore năprasnice
singur in vad la loc se reface

in fluviul cel mare
de unde-i imprumutat
să se-ntoarcă in pace

Grigore Hagiu

Comparativul de egalitate

Citeodată, in vreun colț de pagină mai neaerisit al unei reviste sau alteia, se intimplă să mai apară și cite o idee nu prea fericită. Nu este nicidecum vorba de ceea ce numim îndeobște un **fenomen** și nici, probabil, de niște simptome capabile să impingă proporțiile pină acolo. Totul ar putea deci să se prelingă pe sub ochii ingăduitor intredeschiși, fără nici un fel de poticniri sau amendări, cu atit mai mult cu cit, la prima vedere, nimic nu pare să atragă atenția cu insistență. Cel mult, amănuntul că, in colțul acela mai neaerisit, autorul se cam plinge, se cam la-men-tea-ză, pe un ton parcă nu chiar atit de bărbătesc: „Vai, cit de grea este munca poetului! Și cită trudă se cere pentru șlefuirea unui vers! Este o caznă mai istovitoare decit aceea a minerului! Este un efort mai demn de admirație decit acela al oțelarului!" Și tot așa, la același diapazon jeluit-oftat, după ce își impărtășește și el stilul de muncă din schimburile de noapte prelungite, poetul injghebează, in cele din urmă, un articol; o o-pi-ni-e; o in-ter-ven-ți-e.

La prima vedere, spuneam, nimic mai de ințeles și mai omenesc decit ca fiecare meseriaș să-și laude propria meserie. Mai cu seamă că, privind lucrurile din unghiul firesc al utilității sociale, orice indeletnicire — fizică sau intelectuală, artistică sau științifică — își are un rol al său, bine delimitat și imposibil de contestat. Așadar, in cintărirea unei activități sociale, oricare, nu se poate purcede de la criteriul că una este mai răsărită decit alta, ci de la faptul că toate sint **necesare.** Orice om de bună credință procedează exact in același fel, nu disprețuind sau repudiind altă profesie care nu-i a sa, ci dimpotrivă, fiind dispus să-i recunoască un anumit grad de dificultate, conștient el insuși că nimic nu se poate obține bătind din palme. Din punctul acesta de vedere, a asemui cizelarea unui vers cu șlefuirea diamantului nu mai este o simplă metaforă, ci un adevăr. Iar a-l recunoaște nu inseamnă decit a accepta că opera de artă poate fi zămislită in orice domeniu al vieții sociale, pretutindeni la fel de greu probabil.

Pină aici — toate bune, numai că in continuare lucrurile încep să se complice. La o a doua sau o a treia vedere se simte parcă nevoia de precizări; de explicații suplimentare: de com-ple-tări. Și nu in punctul in care truda poetului, la masa lui de lucru, este înnobilată cu cele mai generoase epitete. Un respect ele-

D. Matală

Continuare in pag. a 6-a

JURNAL DE POET

Dürer

S-au implinit de curind patru sute cincizeci de ani de la moartea pictorului și gravorului in lemn și aramă Albrecht Dürer.

Născut in anul 1471 in Nürnberg ca al doilea copil intr-o familie modestă; tatăl său era gravor și a crescut din munca miinilor sale optsprezece copii, frați și surori ai marelui pictor.

In această familie grea și numeroasă, in spiritul muncii și al evlaviei specifice medievale a deprins de mic viitorul pictor lucrul in ... asupra obiectelor pină dobindesc infățișare și intrebuințare in mina omului precum și seriozitate față de viață, spiritul de jertfă zi de zi pe care trebuie să-l adeverească omul in toate ceasurile existenței sale.

Ioan Alexandru

Continuare in pag. a 6-a

„Diplomă pentru atașament, dăruire și continuitate"

Există o astfel de diplomă: „Diplomă pentru atașament, dăruire și continuitate". Ea a fost acordată unui om de excepție, ale cărui „atașament, dăruire și continuitate" față de activitatea artistică de amatori sint bine cunoscute la Tg. Mureș și nu numai acolo. Omul acesta, in virstă de 34 de ani, absolvent al Facultății de filologie, se numește Kelemen Ferenç. Asistent la Institutul de teatru „Szentgyörgyi István", el este in același timp, instructor de dansuri la Casa de cultură a studenților din Tg. Mureș și conducătorul formației de dansuri moderne. Despre această din urmă formație și despre conducătorul ei au scris ziarele și au deliberat juriile. De fiecare dată cind a apărut pe scenă, „f.f.n.-ul" acesta coregrafic, unic, fără nici o

Ion Longin Popescu

Continuare in pag. a 7-a

Dragoste de frumos

TINĂR IN AGORA

Curcani. Un sat in plină cimpie, nu departe de Oltenița, sărbătorește, atit prin muncă, seara prin manifestări cultural-educative, cei 100 de ani de atestare documentară. Documentele vremii vorbesc de un loc gol pe care creșteau in voie bălăriile și iarba, despre cei 120 de curcani, tineri, purtind pe umeri gloria independenței. O scrisoare oficială proclama ziua de 24 septembrie ca o sărbătoare a pămintului. Cei 120 de curcani tineri au primit locul gol, „comuna insurățeilor, care va purta numele de Curcani, ca amintire a faptelor mărețe din ultimul război in care bravii dorobanți au schimbat pe poalele Balcanilor această poreclă in renume". Și, spune mai departe scrisoarea, citită, pare-se, in fața primului stilp bătut ca temelie, „vouă noilor proprietari, vă urez fericire in această comună infiintată prin aplicarea legii și faceți ca prin munca voastră să prospere".

S-au ridicat case, s-au intemeiat familii. Bravii curcani au trecut, ca orice român, prin focul a două războaie.

Și, așa cum se intimplă pe acest pămint, in locul vetrelor insemnate de bombe au crescut altele noi, solide, trainice. Care păstrează mireasma istoriei, dar trăiesc in prezent și pentru viitor.

Letiția Vladislav

Continuare în pag. a 6-a

Harta cerului

Un poet — inzestrat cu o uimitoare putere de a metaforiza — spunea acum cițiva ani că fiecare om trebuie să-și imagineze, să-și construiască patria sa in cer, se gindea, poate, la o patrie eternă, nesupusă eroziunii timpului.

★

Imi amintesc un filozof bătrin povestind cum in tinerețe colinda Țara Făgărașului și intilnind cițiva oameni la coasă i-a salutat și i-a întrebat, după cuviință, ce mai fac iar unul dintre ei a spus: *pe-aci cu munții;* un răspuns uriaș, potrivit cu ideea pe care omul țărinii, al țării, o are despre sine și conform căreia el va dura o veșnicie.

★

Neșters va rămine in memoria mea un țaran (el se odihnește acum pe un deal iubit) care spunea (oricui l-ar fi intrebat despre starea lui) că o duce bine.

Văd aievea un copil care nu se culca niciodată inainte de a veni tatăl lui acasă, iar cind sosea il privea indelung și in așa fel incit mi se părea că — dus de privire — ar fi vrut să intre in fruntea mare a părintelui său și să adoarmă acolo; m-am gindit atunci că tatăl său era patria sa.

★

Imi amintesc ce sete cumplită, ce secetă a cuprins intr-o vară de demult o intreagă depresiune din Carpații occidentali, iarba devenise fin inainte de a fi cosită, oamenii căutau umbrele, vitele ieșeau numai noaptea la păscut, iar mie mi s-a intimplat, cu ciinele meu fiind, să dau peste un izvor in care mai licărea o șuviță de apă; mi-am infipt degetele in formă de cupă adinc in nămol și, lăsind in urmă un răcoros și miniatural crater am așteptat indelung, prietenul dădea semne de nerăbdare, dar cind unda apei a inceput să se reverse, l-am impins aplecindu-i capul spre izvor, el insă refuza să bea și după ce am băut eu și-a apropiat și el botul de izvor, apoi ne-am privit atit de mult incit deodată mi s-a părut că-l văd plingind și mi-am spus: ce om ar fi fost acesta, ce șansă a pierdut spiritul neintrupindu-se in acest prieten, care nefiind decit un ciine e totuși in stare să plingă.

★

In Jegălia, in Bărăgan, oamenii erau iuți, gesticulau larg, dorind parcă să acopere cu mișcarea miinilor imensitatea cimpiei, pentru ei cerul și șesul erau egale; privindu-i cind erau abătuți cum se uitau numai in jos imi apăreau presați de inălțimea intangibilă a cerului, iar mai tirziu cind am văzut toate reliefurile, n-a mai fost centimetru de vale sau munte ori deal pe care să nu fi dorit să am o casă, de unde copiii, privind ondulat, să poată vedea dintr-o vale jocul copiilor din cealaltă vale; casele răsfirate pe dealuri sau in munți trebuie să rămină la locul lor cu oameni cu tot, fiindcă pămintul fără case și fără stăpini e o tristețe și un pustiu.

★

Imi amintesc perfect harta cerului deasupra satului meu și, deși n-am nici un merit in privința divinei topografii, sint mindru că nicăieri pe pămint nu pot fi numărate mai multe stele.

Gheorghe Pituț

● In acest număr: ● Cartea de poezie: Articole despre volume semnate de ● **Mihai Beniuc** ● **Ioana Diaconescu** ● **Daniela Crăsnaru** ● **Florin Mugur** ● **Șerban Foarță** ● Cocvilie Luceafărului: ● Un roman al mutațiilor sociale: **„Suferința urmașilor"** de **Ion Lăncrănjan.** ● Participă: ● **M. Ungheanu** ● **Al. Oprea** ● **Valentin F. Mihăescu** ● Poeme de ● **Ana Blandiana** și ● **Marius Robescu** ● Preludii la Colocviul național de poezie. Opinii despre poezia de azi și de miine semnate de ● **Al. Piru** ● **Nina Cassian** ● **Angela Marinescu** ● **Al. Paleologu** ● **Lucian Raicu** ● Cartea de debut de **Nicolae Ciobanu** ● Instantanee de **Șerban Cioculescu** ● Fragmente critice de **Eugen Simion** ● Atelier literar de **Geo Dumitrescu.**

CARTEA CU PRIETENI

Florin Pucă

Corb vinăt și urs liliachiu. Amindoi minjiți de afine (pe plisc, pe bot și pe dinăuntru), prieteni cu toți vișinii, cu trei mesteceni din malul lacului, cu tufele de merișor și de lemn ciinesc, cu plopii princiari puși să numere căruțele, trenurile și morții dintr-un veac, ingenunchiați sub balcoanele Brâncoveanului și indatorați din creștet pină la coapse boschetelor de lămiiță sub care am petrecut atitea după amieze de vară, Pucă și cu mine (el fiind Corbul, eu insoțitorul) iubim Mogoșoaia așa cum iubea răspopitul Gösta Berling, și cavalerii intovărășiți cu el, castelul Ekeby și mai ales aripa lui veselă. Venit aici din gropnița numită Singapore și de pe un morman de cărbuni, ca să respire o gură de aer răsucit prin ierburi, prin sălcii și stuf, să urce apoi să ia un spriț in prepeleacuri și să plece, Pucă implinește acum aproape zece ani de cind a uitat să se intoarcă in București. Eu l-am dedat la dragostea pentru cimpie — și

Fănuș Neagu

Continuare in pag. a 6-a

cartea de poezie

Ipostaze dominante

Apariţia volumului lui Mihai Beniuc, **Glasul pietrelor** *) coincide cu împlinirea unei jumătăţi de secol de la debutul poetului în **Bilete de papagal.** Cartea devine, prin aceasta, cu atît mai reprezentativă ; de altfel, orice volum al lui Mihai Beniuc l-a reprezentat întotdeauna integral, oferind un uimitor exemplu de consecvenţă cu sine însuşi, de perpetuare de-a lungul unei creaţii de o viaţă a aceloraşi teme, motive, forme şi ipostaze, în afara oricăror rătăciri, căutări, incertitudini sau înnoiri, ceea ce face din Mihai Beniuc un poet senin, imperturbabil chiar, deşi în mod paradoxal el are o structură patetică.

Glasul pietrelor se integrează deci acestei poezii întotdeauna egală cu sine. În acelaşi sistem de certitudini şi atitudini. Valenţele sale etice sînt cele ale întregii creaţii a poetului, care nu a devenit cu vîrsta, ci a fost dintotdeauna o personalitate moralizatoare, un **poeta clamans**, tentat de gesticulaţie, avînd gustul marilor dimensiuni şi al proiecţiei în simbolul cuprinzător. Discursul de factură etică şi politică se desfăşoară şi în acest volum cu acelaşi patos juvenil provocator, cu tentă pamfletară, rămas nealterat din vremea poemei manifest, **Poeţilor tineri.** Spiritul vaticinar al poetului nu şi-a pierdut ardoarea în lunga-i carieră („Ci-n mine totuşi un războinic doarme"). După cum capacitatea de a celebra evenimentul, acţiunea, sub semnul aceloraşi embleme personale, nu a suferit modificări nici în planul modalităţilor de expresie, nici în acela al sentimentului. Ipostazele lirice ale lui Mihai Beniuc sînt aceleaşi la vîrsta senectuţii ca şi în urmă cu cîteva zeci de ani. Opţiunea iniţială făcută publică în diferite manifeste poetice a fost definitivă şi totală, excluzînd evoluţia. Mihai Beniuc este un poet al zbuciumului combatant apărat însă împotriva condiţiei tragice de absolute certitudini a căror afirmare a fost sensul întregii sale creaţii.

În volumul **Glasul pietrelor** ipostazele dominante sînt celebrarea, poezia politică, patriotică, şi o anume înfiorare elegiacă trezită de sentimentul extincţiei, ipostază nu nouă, dar mai pregnantă : „Privesc la stele, mai privesc la humă, / aproape-i huma şi departe-s ele ! / Iar marea lor imensă de mărgele / Oricît o numeri tot nu se consumă. / Numărătoarea mea e mult mai simplă : / În fundul pungii mîna mi se plimbă / Şi dau doar de fărîme de tutun". Extincţia este însă reintegrare în ordinea universală şi eternă : „Te cere din străfunduri rădăcina / Va trebui să părăseşti lumina". Elegia senectuţii este confesiune, în alt registru decît confesiunea clamată a tinereţii combatante şi angajate, dar în ultimă instanţă de aceeaşi natură, determinată de aceeaşi conştiinţă a existenţei total legată de **agora :** „Eu am rămas bătrînul vostru bard / Încrezător în flamurile roşii / Şi chiar de-ar fi pe-un rug de foc să ard, / Tot mie-mi vor cînta în zori cocoşii". Gustul poetului pentru proiecţia simbolică şi pentru grandoare converteşte elegia în odă : „Am prevăzut aşa cum se cuvine : / O sită-i între lume şi-ntre mine ! / Cu fire de-ntuneric tot mai dese / Parc-un amurg în jurul meu se ţese (...) Şi orişice stihii mă ţin, eu scap / cu chivăra mea roşie pe cap / Pe-un pisc, cu spada-n mînă şi călare / Cu ţundra neagră proiectat pe zare".

Rareori în orchestraţia lirică se insinuează acorduri ale unui fior de nelinişte („Nu te mai duce-acasă, orice părete-i gol, / Iar paşii prin odaie stîrnesc în mers ecou / Dar nevăzut în beznă se plimbă-un oaspe nou") cu rare accente metafizice („Viaţa-i o-ntîmplare la margine de hău"). Structura poetului este însă predominant combatantă, cu o încrîncenare a transcenderii propriei condiţii care ar fi tragică dacă nu ar fi alimentată de certitudinile dintotdeauna. În sistemul său de embleme, copacul generos, motiv privilegiat îmbină ipostaza elegiacă cu aceea celebrantă : „Sînt ca un pom cu soiuri de altoiuri / Cu rămurişul invadat de roiuri / De neamuri de gîngănii după spiţă / Ce cercetează cupele florale după culoare, formă, gen şi viţă / Storcindu-şi ceară şi zaharicale / / De mult în trunchi am scorburi şi vermină / Chiar dac-aprind lumini-făclii ca floare, / Chiar dacă-nfrunt ce dat mi-i să mai vină / Să-nfrunt cu rămurişul meu rotat, / Urechi de frunze-ntind spre orice zare / Din răsărit şi pînă-n scăpătat".

Permanenţa propriilor idealuri asigură poetului seninătatea şi sentimentul existenţei plenare, implicînd (cu nuanţă polemică) refuzul condiţiei tragice : „Nu sînt eu prinţul aquitan cu turnul / De vremuri dărîmat ori de vrăjmaşi / Şi n-am purtat în viaţa mea coturnul (...) Ajunge dira de lumină scursă / Pe boltă ca o schijă dintr-o stea / Ce se consuma-n cosmica ei cursă / Aceasta vreau să fie steaua mea". Elegia senectuţii primeşte replică din fondul trăirii viguroase, animate de sentimentul generozităţii ca esenţială condiţie existenţială : „Fii ca un arbor darnic în frunziş / În flori, în roade şi bogat în umbră / Şi nu răbda-mprejur mărăciniş". Mihai Beniuc nu a fost niciodată un poet dilematic, dar el a cunoscut ipostaza meditativă, în măsura îngăduită de certitudinile sale.

În volumul **Glasul pietrelor** nota meditativă este prezentă în poemele elegiace, scrutînd veşnicia din perspectiva unei atitudini netulburate („Căci veşnicia n-are nic. un capăt / Şi ştiu că fără s-o ating eu scapăt / Acolo unde orişice amurg / Îşi varsă stinse razele ce curg"). Meditaţiile îşi conservă şi la această vîrstă caracterul oarecum sentenţios. Incoruptibila tinereţe a poetului se manifestă însă preponderent în capacitatea sa de a celebra, de a polemiza, de a-şi desfăşura energiile verbale în discurs, imn, proclamare, în puterea de a simţi plenar şi de a afirma sentimentul tonic : „Deschide ochi de rouă mătăsoasă / Cîmpia, părăsesc ţăranii casa / Şi-ascut în cinstea zeului lor coasa / / Foşneşte-oţelu-n ierburile vii / Pe cînd se-nalţă val de bucurii / Explozia sub cer de ciocîrlii".

Între elegie şi celebrare triumfă optimismul unui poet neîncercat de tulburări, oferind imaginea unei existenţe de o desăvîrşită consecvenţă.

Sultana Craia

*) **Mihai Beniuc : „Glasul pietrelor". Editura „Eminescu", 1978**

Utopiile lirismului

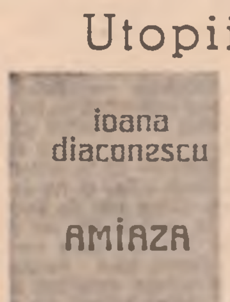

Poezia Ioanei Diaconescu nu are prejudecăţi şi nu se crispează nici un moment, umilită, înfricoşată sau dezabuzată, în faţa aspectelor aşa-zicînd consacrate ale experienţei lirice. Locurile prestigioase ale poeziei, partea ei de naivitate şi de candoare, ca şi tot ceea ce ţine aici de plăcere, de încîntare, de extaz şi euforie n-o „înspăimîntă" pe poetă care, cu un bun instinct şi cu o înnăscută **dotare,** ştie foarte bine să formuleze impulsurile imediat şi muzical perceptibile ale sensibilităţii. Autoarea nu dezarmează la gîndul că lirismului a început să i se conteste tocmai frumuseţea, tocmai clipele de **apăsată inspiraţie,** şi cu o fervoare care provine din convingerea întemeiată pe calitatea şi pe intensitatea propriei stări poetice îşi **permite** să nesocotească avertismentele contrarii, dubiile ori susceptibilităţile faţă de poezie luată ca poezie pur şi simplu. Ea nu se sfieşte astfel să evoce, să cînte şi să se extazieze (după cum nu se sfieşte să compună pasteluri, madrigaluri sau lieduri cu un soi de sfidare a „desuetudinii"), depăşind uneori chiar limitele stricte credibilităţii, dar, pentru sine, condusă mereu de infailibilul palpit al inimii şi acoperită de intima siguranţă că se găseşte în „firea" poeziei, că n-o trădează nicicum şi că tot ceea ce spune are capacitatea de a emoţiona prin firescul lucrurilor şi prin implicita lor iradiere poetică. Există aici, sub aparenta detaşare cu care sînt străbătute temele, temele mai mari sau mai mici ale poeziei, un orgoliu poate mai profund decît acela afirmat deschis, din capul locului, un orgoliu al „spunerii" directe, ce nu poate greşi fundamental prin luarea vreunei note false, pentru că se autorizează cu o deplină franchete de la prospeţimea şi realitatea particulară a emoţiei. Clipa de inspiraţie, de contact cu lucrurile este atît de viu resimţită şi atît de şocantă, încît pentru poetă cea mai favorabilă metodă de creaţie nu poate fi decît „lunecarea mătăsoasă a gîndului", consecutivă momentului originar şi căutînd în acelaşi timp să-i conserve acestuia, pe toată durata respiraţiei poemului, încărcătura iniţială de comoţie afectivă. Spontana şi, deopotrivă, cuprinzătoarea **deschidere** a sufletului care vrea dintr-o dată, dintr-un suflu susţinut cu putere şi animat de nelimitată încredere, să eternizeze clipa trecătoare rămîne principiul constitutiv cel mai caracteristic pentru poezia Ioanei Diaconescu*) şi atît cît rezistă acest suflu, cît rezistă el nesubţiat pe parcursul unui poem, avem înainte şi rezultatele cele mai convingătoare, de autentică vibraţie : „Pe înserare vine-n zbor o salcie / Şi se aşează singură-n cîmpie ; / Umbra sprincenelor se-mbină / Şi capătă culoarea stacojie. / Spinări de bouri dealurile sînt / Cuminţi şi triste în însingurare ; / O, de-am avea un suflet înflorit / Şi ramuri largi înmugurind în chihlimbare..." **(O, de-am avea un suflet înflorit).**

Toate poemele Ioanei Diaconescu, vorbind cel mai adesea cu o tristeţe elegantă şi într-un vers armonios, acordat unui simţ muzical intern, despre tăcere şi singurătate, despre reculegere şi intimitate, despre pierdere şi regăsire, despre toate sentimentele care, în genere, trebuie să constituie (şi constituie negreşit) acea punte imaterială, fraternă dintre oameni, manifestă o mare încredere, o încredere brăzdată de tandreţe, în partea frumoasă a lumii şi în latura bună a sufletului uman. Poeta izbuteşte să pună obiectele într-o lumină favorabilă, intensă, grăitoare de la sine despre plenitudinea şi afinitatea lor, cu o înclinaţie evidentă spre feeric care le face deopotrivă de transparente şi de reale : „Şuierul vîntului în caprifoi, / Capul tău mîndru ridicînd coroana nopţii, / Braţele fosforescente mîngîind / Fîntîna de argint / Care transpare pe cîmpia pustie. / Pe podiumul lunar să mă înalţ, / Teamă nu-ţi fie, vino într-acolo, / Nu-i nimeni în noaptea aceasta / Feeric luminată doar de lună. / E iulie, iulie, auzi pasărea / Ciripind ca ziua, / Dă capul pe spate şi priveşte departe, / Spune ce vezi, / Ce stea, ce ţinuturi, ce furtuni desluşeşti / Cînd lumina-i mai albă / Printre ierburi cereşti..." **(Iulie).**

Este în această poezie respiraţia însăşi, elocvent perceptibilă, a unui suflet frumos construit, capabil să vibreze şi să se emoţioneze de lucrurile cele mai simple, apt să vieţuiască cu încîntare într-un regim solar şi să se bucure de toate binefacerile faptului de a participa la lume, într-o stare de siguranţă ingenuă, afectuoasă : „Dar aceasta nu poate fi / Decît o dimineaţă de vară, / Eu la fereastra ta, eu tăcînd, / Pielea mea umbrindu-se către seară, / Desigur, multe zgomote se aud / Între zidurile acestei grădini interioare, / Dar iată-mă, eu la fereastra ta, / Înnebunitoare dimineaţă de vară, / Divinele semne ale oboselii pe obraz, / Frumuseţile lumii adunate în / Trandafirul de noiembrie pe care / Îl auzi înflorind, / Bobocul pocnind sub grozavele semne ale verii, / Cumplitele lumini şi foşnetul / Gîndului meu fierbinte. / Aceasta nu poate fi decît o dimineaţă de vară, / Adu-ţi aminte, o, adu-ţi aminte" **(Dimineaţă de vară).**

Nu sînt excluse din diagrama afectelor nici „căderile" inerente, nici melancoliile care înmoaie şi catifelează versul, nici schiţa unui mic program de existenţă bazat pe trăirea temperată, demnă şi în surdină a suferinţei : „Şi nimeni să nu-ţi ştie suferinţa / Pe cînd se furişează noaptea în odaie...". Dar mai presus de toate şi înfruntînd riscurile grandilocvenţei, atunci cînd prea multe lucruri devin din cale afară de sărbătoreşti, versurile Ioanei Diaconescu îşi datorează farmecul real felului plăcut, cald şi deschis uman cu care poeta priveşte în jurul ei, detectînd printr-un dar al vizibilităţii imediate motivele de emoţie şi de uimire. Ea trăieşte într-o „lume senină", cu patos, cu convingere şi cu o atenţie **simpatică,** ataşată tocmai faţă de „fiinţa blîndă a lumii" şi, dincolo de formele graţioase, evanescente în care-i place să se înfăţişeze, ne propune un temperament de o vivacitate conţinută pe care gustul vieţii îl întoarce mereu spre faţa seducătoare şi luminoasă a lucrurilor.

Prezentă şi în precedenta ei carte, **Spaţiul de graţie,** care fireşte că nu configura altceva decît spaţiul privilegiat şi protector al „harului", meditaţia asupra poeziei capătă în noul volum al Danielei Crăsnaru, **Arcaşii orbi** **), dominantele unei teme ordonatoare, aproape exclusiviste. Temă susţinută acum într-o formă mai tăioasă, mai categorică şi, s-ar putea spune, mai **avizată,** căci obiectul adoraţiei sale îşi arată în acest volum nu numai faţetele utopice, spectaculoase şi asigurate, dar, în acelaşi timp, apare întovărăşit şi de laturile „negative", de toate riscurile posibile, decurgînd dintr-o parte, pare nu o dată dureros resimţită la natura actului poetic.

Un spor de „conştiinţă" şi de asumare conştientă, edificată şi asupra aspectelor relative, **umilitoare,** existente în firea lucrurilor, sensibilizează modul fericit şi proaspăt al poetei de a se simţi cantonată cu toate disponibilităţile pe tărîmul poeziei, ocrotită de atotputernica „stare de graţie". Îndreptînd un soi de atenţie îngrijorată la ceea ce s-ar putea produce **şi altfel,** în condiţii mai ingrate, mai puţin favorabile. „Dulcele abandon" al poeziei conţine în sine şi ceva nelinişti, insidios, destructiv ; el e legat de o cheltuire de forţe vitale ce înfruntă primejdia de a nu-şi primi răsplata imediată sau de a şi-o primi după epuizări totale care [illegible] cu pulverizarea fiinţei. Adoraţia nu exclude de astă dată şi o notă circumspectă, o întrebare **gravă** asupra [illegible] şi limitelor ce se ascund în condiţia de poet. Poezia scrisă cu [illegible], în viziunea Danielei Crăsnaru, un [illegible] de existenţă şi într-un poem ce [illegible] sub semn de adresare [illegible] [illegible] şi un [illegible] „Tu [illegible] care-mi luminezi palmele / pînă la scrum, / îngăduie-mi mie, cea nerostită / să mă alătur numelui tău de scrum. / Tu, care mă cheltui fibră cu fibră / lăsîndu-mă cu ochii goi / în faţa taurului îngenuncheat de spadă / albi grijă / de bunăvoie în umilinţă / m-am cufundat pentru tine / precum în cea mai curată zăpadă / Tu, care-mi sorbi încordarea / în faţa sîngelui ţîşnit sub pumnalul / înfipt în [illegible] / albi grijă / pe ce-ai să mă vinzi ! / Oho, surîzînd am risipit nisipul / clepsidrei, fără habar / ca să ating veşmîntul tău rar, / susurul lui, care îmi arde timpanele / sfredelitor. / Albi grijă, numai sub zimţii unei singure stele / voi putea pentru tine să mor" **(Invocaţie poeziei).**

Fără să inoveze în ce priveşte „mitologia" poetului şi fără să propună neapărat definiţii memorabile legate de înfăţişările consacrate ale acestuia, dimpotrivă, căutînd să spună lucrurilor pe numele cît mai propriu, Daniela Crăsnaru scrie convingător, cu „patimă" şi fervoare, despre locul şi misiunea poetului, despre condiţiile poeziei şi despre statutul ei singular, despre starea de revelaţie şi despre momentul inspiraţiei, cu un cuvînt, despre ipostaza general-socială dar şi intimă a actului creator. Prima calitate a acestei reflecţii, ce-ar fi putut să devină, dintr-o apăsată emfază, o rece dezbatere şi o didacticistă descriere, este pasionalitatea cu care sînt trăite atît adevărurile obişnuite, cît şi cele neobişnuite, neliniştitoare, rostite despre poet. Acesta traversează cartea Danielei Crăsnaru aşa cum îndeobşte îl ştim sau cum pretindem mai ales că-l ştim : uimit în faţa Firii şi într-o aşteptare „cutremurată" dinaintea colii albe ; inspirat şi reculés, fragil şi vital deopotrivă, ataşat „veşniciei" şi pierzîndu-se clipă de clipă în „labirintul umbrei" ca s-o regăsească. Dar pe un asemenea fond de meditaţie **frumoasă,** generoasă mai exact spus, asupra „practicii scrisului", pentru că versurile cu o tăietură austeră, precipitată îndepărtează ideea de frumuseţe formală, se produce o „iritare", o suspiciune că lucrurile nu se desfăşoară întocmai utopiei acreditate. Strictele evidenţe sînt înşelătoare şi a vorbi despre poezie nu-i tot una cu a o accepta ca pe un fapt de la sine înţeles. Un gust amar, avertizant asupra unor obstacole nenumite învăluie în această clipă reflecţia pînă acum încrezătoare a autoarei şi, drept consecinţă, nu numai poezia este invocată să-şi descopere darurile, dar şi altceva, dinafara ei, e conjurat să-i întreţină acesteia flacăra pură, nealterată : „Lasă-mi această flacără, / acest capăt flămînd ce adulmecă / umplele lucrurilor şi le cîntăreşte / sclipirea" **(Coridorul în plus).**

Poemele ne vorbesc, aşadar, nu numai despre clipele de efuziune şi de concentrare sufletească ale poetului, despre „laboratorul" său intim în care se petrec alchimii şi invizibile mutaţii, dar — şi aici poezia Danielei Crăsnaru îşi dezvăluie forţa, atît afirmativă, cît şi ironică — şi despre posibilitatea mesajului liric de a supravieţui în ciuda nedumeririlor şi a contestărilor pe care le naşte fragilitatea aparentă a substanţei sale. O pledoarie cu neaşteptate accente vehemente care radicalizează turnura poemului şi o „opţiune" sigură, încordată, ce înlătură contrariile sau jumătăţile de măsură însufleţesc versurile autoarei, versuri care, fără să-şi adîncească întotdeauna planurile, cuceresc prin patos şi printr-o urgenţă a clamării adevărurilor proprii. Este efectiv reconfortant să auzi această voce ambiţioasă, sfidătoare, rostindu-se în acelaşi timp dintr-o mare apropiere a lucrurilor, care-i legitimează crezul : „E timpul să spun ce sentiment, / ce anotimp, ce culoare prefer. / Nu-mi plac sentimentele / distribuite precis, din oficiu. / Nu cred în îngeri pentru că, mai ales / nu-mi place să-mi spună / din minut în minut, ora exactă, / îngerul de serviciu. / Cerul cu şapte lăcate [illegible] / neruşinate ocheade aruncă / spre carnea noastră plăpîndă / şi mult mai aproape pămîntul / cu porţile vraişte / în eterna lui pîndă flămîndă. / Dacă e să aleg, / dacă dat e să trec / această supremă probă / de libertate / aleg pămîntul / chiar dacă umbra mea scursă în el / mă va pîndi / clipă de clipă / din spate" **(Opţiune).**

La momentele de hipnoză poetică, de calmă lăsare în voie, la momentele de transă inspirată ce însoţesc „starea de graţie", şi pe care Daniela Crăsnaru ştie să le „analizeze" cu fineţe şi neprovocată concentrare, volumul **Arcaşii orbi** adaugă glasul plin al unei poete pentru care poezia nu înseamnă numai atît, ci, în primul rînd, un lucru viu şi durabil, o cale esenţial activă de participare.

Dan Cristea

*) **Ioana Diaconescu : „Amiaza", Editura „Cartea Românească", 1978.**

) **Daniela Crăsnaru : „Arcaşii orbi", Editura „Cartea Românească", 1978.

„În frigul amurgului"

Prin apariţia volumelor **Mituri, Destinele intermediare, Cartea regilor, Cartea prinţului, Roman,** poezia lui Florin Mugur şi-a cucerit treptat un spaţiu liric şi vizionar inconfundabil ce : „se datorează în exclusivitate" [illegible] Mircea Iorgulescu, [illegible] [illegible] metafora, obiectele, măştile ori bestiariile — „destinele intermediare" adică — şi prea puţin [illegible] regimul existenţial sau mişcările sufleteşti. Ce verb a născut acest univers ? Care este [illegible] poemelor [illegible] poeziei scrise de Florin Mugur ? Căci volumul **Piatra palidă** *) [illegible] sinteză a unei creaţii, ne obligă să descoperim vîna acestei poezii, mentalitatea ce-o guvernează, despre care ştim, deocamdată, că e trecută prin [illegible]. Ni s-a părut că **poemul Artă veche** ar [illegible] acestui lirism, coloana lui vertebrală : „[illegible] cînd începi să-nţelegi / [illegible] **arta vechiului tremur.** [illegible] lume !" Acelaşi poem ne arată şi momentul cînd [illegible] poetul acest lucru „[illegible] amurgului", [illegible] să-şi apere, „tremurul trupului", [illegible] acel **fugit irreparabile tempus** de [illegible]. Deci arta [illegible] tremur. Poemul ca [illegible] a sufletului şi a minţii, metaforă ca [illegible] şi-a adevărurilor lăuntrice. Versul ca [illegible], ca frămîntare şi [illegible] a [illegible]. [illegible] de angoasa existenţială [illegible] pozitivă a lui a fi sau a nu fi, a lui a [illegible] şi acţiona, [illegible] în numele dezvăluirii adevărului, al [illegible] umane. Poemul ca artă a emoţiei, ca [illegible], ca lume a vibraţiei, a înfiorării, ca [illegible], cutremurată [illegible] liniştea. Ca ceas al [illegible]. Ca [illegible] exacerbată, ca pîlpîire a întrebării [illegible] întrebare a lumilor. Poezia implicîndu-se astfel [illegible] asumarea riscului, rostindu-se ca somaţie, ca provocare a răului. Avînd vocea febrilităţii, a frămîntării purtînd ecoul chinului lăuntric, arsă de flacăra alternativei, împietrită de emoţie. Poezia deci ca piatră palidă, ca piatră cutremurată, ca piatră azvîrlită în rău şi nimicnicie, cele trei versuri despre fericirea poetului **(Terţină)** sau pietricica albă cu care cei vechi însemnau zilele fericite spre neuitare. Profitabilă pentru înţelegerea mesajului poeziei lui Florin Mugur ar fi şi o integrare a poetului în seria acelora atraşi de „**la quête de la peur**", descrisă de Greimas în **Du sens.** Pentru Florin Mugur poezia e aventura „eroului fără frică" atît de specifică mitului, basmului ori romanelor evului mediu. Poetul e deci şi Cavalerul fără frică şi fără prihană pornit în căutarea purităţii şi-a vasului ce asigură eternitatea, trăind regimul riscului şi-al primejdiilor, refuzîndu-şi apatia, liniştea domestică, reveria leneşă, cuminţenia versului frumos şi sigur de sine. Iată **Ifigenia** e o adevărată exportaţie împotriva fricii, o sancţionare a celor ce se lasă învinşi de **Teroare.** Florin Mugur alege depăşirea temerilor umane, printr-o asumare a lor şi nu printr-o ignorare. Numai astfel înţelege să acceadă la puritate, la identitatea cu sine însuşi, la adevăr. Cel ce tremură e cel ce trăieşte, cel care e viu, cel ce cunoaşte mişcarea. Nu întîmplător în **Despărţire** „osul inimii" „tremură înalt". În **Bălcescu în Italia,** în aşteptarea unei rezolvări a contradicţiilor realului şi-a unei idei de luptă, „trupul meu tremură ca o armată părăsită". Arderea lăuntrică e tot un tremur precum în **Ioan** unde „cărbunii tremură". Poemul **Nimic străin** opune disoluţiei — „zgomotul foarfecelor" —, acelaşi tremur ca însemn al vieţii : „În mine nu există nimic străin de mine, / Şi dacă vrei să ştii, părinţii ne-au făcut tremurînd / noi sîntem trupurile lor dulci răspîndite de tremur în lume / şi dacă vrei să ştii / ei tremură încă şi azi...", **Veche baladă despre prinţ** e un fel de portret al creatorului, bîntuit de căutarea riscului, de dorinţa de a forţa uşile interzise : „O, arta fricii ! Prea grăbite fapte / El tremură-n amurg atît de tare / de parc-ar stăpîni deodată şapte / suflări şi şapte trupuri muritoare". Nu întîmplător, poemele celui mai cuprinzător ciclu sînt aşezate sub titlul **Tabăra frunzei.** Universul freamătului, ofensiva emoţiei. Lupta fiorului, a crizei interioare. Poemul **Oswiecim** din ciclul **Interludiu** adaugă sensuri morale, vindicative, insurgente tremurului ca verb definitoriu pentru artă şi morala poeziei lui Florin Mugur : „e greu să arăţi mereu aceeaşi direcţie — uită-te la / acul busolei cum tremură". Cutremurul lăuntric e rodul unei alegeri, o luptă pentru a păstra o direcţie, un sens al existenţei : „trebuie să începi prin a deveni de neînvins — doar aşa vor înţelege şi ceilalţi că **nu de frica fluturilor tremuri**" (s.n.). Poezia e un „tremur al spiritului". Visul ei ca „formă a demnităţii şi a violenţei" deplînge şi denunţă „liniile tremurătoare ale statelor". Poezia e acul busolei. Ea alungă adesea rîsul : „din nenorocire arta tremurului alungă rîsul". E conştientă însă că sub masca acestei arte se pot ascunde şi trădătorii. „Artoile în ofensivă" ale poemului poartă deci „tremurul celui ce spune", „celui ce dezvăluie adevărul".

În **Basme,** eroul (poetul) e cel ce „tremură în inima demnităţii sub o povară prea mare". Cîntecul erotic, ridicat de Florin Mugur la o înălţime ce taie respiraţia, poemele de dragoste cuprinse în **Roman fără final** adaugă valenţe noi lirismului ca „artă a tremurului". Precum în **Descrierea fetei :** „tremurul degetelor printre frunze / deschide lent bricege de mătase", sau : „zăpada face soarele să tremure". În **Dinţi :** „singură, tremură de gelozie / Furia tremurului. Parcă s-ar zbătea în trup nestăpînite şapte suflete". Ori în **Moment senin :** „Să-ţi tremure de frica morţii sînii / curaţi ca lacrimile toată noaptea". Ironia lui Florin Mugur, des evocată de comentariile la cărţile sale, are „buze tremurătoare" : „Dar plouă fin şi friguros pe buzele / tremurătoare ale ironiei" **(Episod).** Ea nu e joc căci, ne avertizează poetul : „Plină de sînge-i faţa ironiei", **(Regele Ioan).** E simptomatică şi această definire a absenţei, a singurătăţii : „Fără tine / totul e **tremur stins** (s.n.) şi dezonoare / Redevin rău şi asemănător **(Fără tine).** Sub regimul aceleiaşi mişcări e văzut şi cosmosul în **Ceasuri :** „şi cerul / e-un perete tremurînd". În altă parte, oda poetului „se-nchide goală / tremurînd în jurul său". Cartea tremură-n braţele celui ce-o ţine în **Dansul cu cartea.** În **Prinţul şi lira** cele şapte corzi întinse de emoţie şi înfrigurare „Tremură şi tac".

Fără a putea epuiza semnificaţiile estetice, morale de antropologia imaginarului (misterium tremendum) acestui prim impuls ce-a dus la configurarea poeziei lui Florin Mugur în ultimul deceniu, ci doar enunţînd cîteva dintre ele, nu putem să nu aşezăm **Piatra palidă** sub semnul unei sensibilităţi poetice intensive, nedeclarate dar mereu prezente, atît de puternică încît ea duce şi la un **tremor lapidis,** la o cutremurare şi paloare a pietrei. O poezie ce refuză condiţia neutră, ce trăieşte real riscul viziunilor sale şi pentru care sensibilitatea şi spontaneitatea nu sînt nicicînd reduse la dubletul remanent al senzaţiei printr-o minimalizare a imaginaţiei.

Doina Uricariu

*) **Florin Mugur : „Piatra palidă", Editura „Cartea Românească", 1977.**

CARTEA DE DEBUT

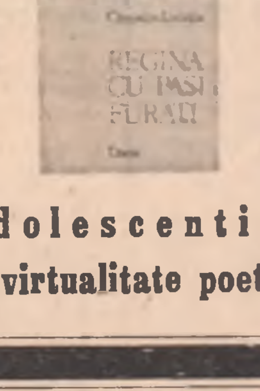

Adolescentism şi virtualitate poetică

Dacă le-am acorda valoare de etalon, poemele cu care începe volumul Cleopatrei Lorinţiu* ar îndreptăţi constatarea că ne aflăm în prezenţa unei sensibilităţi lirice adolescentin-feminine dispusă a contempla existenţa dintr-o perspectivă sensitiv-idealizantă, caracteristică vîrstei în cauză. În articulaţiile ei, deocamdată, poezia tinde, în plan imaginar, să recompună „scenariul" încîntătorului dar şi difuz gravului „joc" cu viaţa. E un „joc" ce îşi revendică dreptul de afirmare (cum e şi firesc) mai ales ca „trăire" eroică. Aşadar, pudoarea hieratică a tonului ce străbate „cîntarea inimii" reprezintă tot ce poate fi mai opus excesului de frusteţe a confesiunii, atît de în vogă la nu puţine dintre exponatele „noului val" al liricii noastre „feminine" : „Fii tu băiatul-de-iarbă / e atît de uşor. / Nu te atinge nici un cuvînt / oasele nu te mai dor. / Am să rîd în părul tău / întunecat, foşnitor / ochii îţi vor fi din seminţe / zîmbetul doar o umbră de nor. / Viaţa se va întîmpla / într-un ritual mai uşor, / Mă vei lăsa oricînd / să te ştiu, să te cobor. / Fii tu băiatul-de-iarbă / mîna mea este rece. / Viaţă cu viaţă prin nervurile noastre / se va petrece." **(Băiatul din iarbă).** Un atare mod de percepţie, normal, nu se poate dispensa de serviciile metaforismului dacă un luxuriant, în orice caz îndeajuns de abundent, în măsură, astfel, să delimiteze cît se poate de tranşant teritoriul autenticii visări poetice. Un poem, precum cel intitulat **Iarbă în iarbă** cucereşte tocmai prin aspectul lui de feerie naturistă, chiar dacă antropomorfismul inculcat descripţiei, în cele din urmă, poate părea cam simplist prin naivitatea lui (totuşi !) melancolică : „Într-o zi va încolţi o privire / mai verde ca de obicei / timpul o să se înăsprească spre lemn / mîinile o să-ţi miroase a tei, // Va fi atît de treptat şi de lesne / cu muşchi şi cu ferigi la glezne / Casa ta fără uşi, fără cheie, / Mai ocrotitoare decît un surîs de femeie. // Vei fi propriul tău prizonier, iarbă în iarbă / Verdele cînd va fi terminat să te soarbă". Etc.

Iată însă că tînăra poetă nu pare a fi mulţumită de o asemenea postură lirică, adolescentin-visătoare, şi, fără prea multă zăbavă, optează pentru alte formule. De pildă, pentru aceea a „meditaţiei" monologant-dialogante, mod de adresare poetică cu totul desavantajos pentru Cleopatra Lorinţiu, atîta vreme cît ideatica poemului dezarmează prin banalitatea ei conţinută : „Mie eu. Ţie veghe. Bunul promis. / Cine oare trăieşte mai bine ? / Care oare trăieşte mai bine ? Care cuget e mai viu, mai aprins ? // Ce-ntrebare. În viaţa aceasta de vis. / Avem de la naştere pe frunte un nume / Numai vorbele sînt bucăţi de postav / Să se roadă de purtare, de lume." **(Trandafiri fără soartă).** Sau : „Nu-mi căuta alte vinovăţii / Dacă-ţi închipui, dacă le ştii. // Vorbele par poate dulci, curgătoare / Dar nu tot ce există e aşa cum apare. // Apoi este greu şi să ceri şi să dai Partea pe care nu o mai ai" **(Alte vinovăţii).**

Trebuie să spunem că a fost nevoie de un susţinut efort la lectură pentru a trece cu bine de nu tocmai reduşul număr al compunerilor de factură pueril-filozofardă, spre a ne instala astfel cu o seamă de alte fermecătoare poeme, în care [illegible] spiritualităţii adolescentin-feminine îşi recapătă expresia plenară : „Trec libelule fragile / subţire impact între stare şi curgere. / Între mine, tăcutul oaspete bun / şi rîul care aleargă nebun. // Trec libelule fragile / limpezindu-ne cu neştiută chiar firea / poemelor încă nescrise / cu mîna ce leagă iubirea // Fragile libelule trec / transparente gînduri de seară / Te ocoleşti tăcut şi te admiri / cu ierbi în păr şi flori la subţioară" **(Libeluliada).**

Nu e mai puţin adevărat că, în cîteva rînduri, mai ales în partea finală a plachetei, se face simţit un binevenit proces de conştientizare interiorizată a poemului şi s-ar părea că tocmai aici identificăm însemnele ieşirii autoarei din ceaţa ingenuităţii oarecum prepoetice. **Între întîmplare şi linişte,** de exemplu, este poemul care nu-i exclus să anunţe o nouă vîrstă a poeziei Cleopatrei Lorinţiu, dată fiind lucida revelare a disjuncţiei ce guvernează orice formă de cunoaştere, inclusiv cea poetică : „Bucurie rîvnită, drumul de tine ales / mai primejdios e / decît călătoria / cu poştalionul întunecat al tăcerii ; / cînd caii se schimbă prea des, / istoviţi, cu zăbala muşcată. // Neînţeleasă rămîi, / dincolo de ce-am fi dorit / să se-ntîmple, / înaintea regretului alb, / Între întîmplare şi linişte / întinzîndu-ţi prefăcuta netezime. / Domolindu-ne. Deopotrivă / dăruitoare de toamnă. // Şi mă întorc / să încerc încă o dată / poarta ruginită a copilăriei."

Să aşteptăm, deci, cu încredere.

Nicolae Ciobanu

*) **Cleopatra Lorinţiu : „Regina cu paşi furaţi", Editura „Dacia", 1978.**

Imaginaţie şi ironie

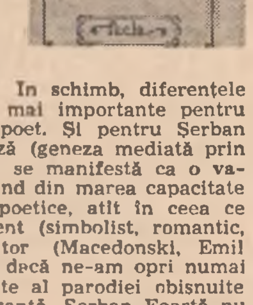

Şi în cel de-al doilea volum al său Şerban Foarţă *) cultivă o poetică a livrescului şi artificiului dublată de o conştiinţă ludic-ironică sau subtil-parodică. Dar formula literatură „livrescă" nu mai reprezintă deja o marcă specifică, domeniul acoperit de ea incluzînd autori şi opere de o mare diversitate dacă nu chiar contradictorii, pentru că ce legătură poate exista, să spunem, între Emil Botta, Şt. Aug. Doinaş, Ion Negoiţescu şi Leonid Dimov, înregimentaţi de critică sub aceeaşi etichetă ? Unica trăsătură comună ar fi **naşterea poeziei din poezie,** deci o literatură avînd punctul de pornire din universurile imaginare ale cărţii şi nu în formele realului. În schimb, diferenţele specifice sînt mult mai evidente şi mai importante pentru definirea structurii proprii unui poet. Şi pentru Şerban Foarţă **constanta generală** se validează (geneza mediată prin formele literaturii) dar discursul său se manifestă ca o **variabilă** specifică rezultată în primul rînd din marea capacitate mimetică a limbajelor şi codurilor poetice, atît în ceea ce priveşte, să spunem, stilul unui curent (simbolist, romantic, suprarealist etc.) cît şi al unui autor (Macedonski, Emil Brumaru, Nichita Stănescu ş.a.). Dar dacă ne-am opri numai la acest palier al discursului care este al parodiei obişnuite nu am localiza încă nota individualizantă. Şerban Foarţă nu urmăreşte ridiculizarea sau subminarea modelului prin parodiere, cu toate că şi el transferă stilul înalt în regimul mimetic inferior, ci revitalizarea clişeului prin detaşare şi ironie. Iată replica **„Balada baionetei din Bayonne",** în registru ludic-parodic, la faimoasa poemă villonescă **Balade des dames du temps jadis :** „Olanda vine din Olanda, / caşmirul vine din Caşmir ; / că ni s-a ofilit ghirlanda, / cu toate astea, nu mă mir... / ...A mai dansat o arleziană / a mai căzut un batalion : / sclipea-n Artois o arteziană / şi-o baionetă, la Bayonne. // (...) Voltaire dormea într-o volteră / şi, între timp, filosofa ; / a mai trecut de-atunci o eră, / a mai căzut cîte-o sofa... / ...De ce se clatină iatacu' / şi cad ghiulele pe balcon ? / Opriţi, / opriţi, / opriţi atacul / la baionetă, la Bayonne ! ÎNCHINARE A mai trecut o belepocă ; / adio, domnule baron !... / ...Sclipeşte-n soare, echivocă, / o baionetă, la Bayonne."

La conotaţiile amintite, **mimare, ironie sau parodie** se mai pot adăuga şi spiritul ludic, tendinţa spre artificii verbale şi giumbuşlucuri lingvistice : „Am un tunel / şi două mingi, / şi un flanel / cu trei flamingi" etc. Dar jocurile sale cu vocabule nu sînt chiar gratuite, şi formula mai exactă ar fi **rocade ale limbajului.** Cuvîntul sau expresia vetustă, clişeul sau toposul poetic consacrat sînt cuplate cu un termen modern, iconoclast sau aparţinînd sferei limbajului comun sau jocurilor verbale ale copiilor : „...Dar, dacă aşa ţi-i datu'. / domnişoară bramura, / am un leac : „Tolle grabtum / tuum et... funambula !". Cu un astfel de arsenal al procedeelor poetice Şerban Foarţă reciteşte modele şi stiluri, ca spre exemplu : limbajul simbolist **(De vorbă cu florile),** rondelurile lui Macedonski **(Rondelul rozei vînturilor),** limbajul poeziei „pure", ermetice **(Valsuri nobile şi sentimentale II),** Nichita Stănescu **(Sub tegmine fagi I),** Emil Brumaru şi stilul idilic **(Pastel),** Marin Sorescu **(Cosmojonglerie),** balada în genul lui Miron Radu Paraschivescu **(O promisiune-n formă de sonet, cu leit motive),** autumnale bacoviene **(Valsuri nobile şi sentimentale I),** titluri celebre **(Cinci săptămîni în balcon)** şi specii poetice (rondeluri, sonetul, balada etc.). Şi încă nu am epuizat întreg repertoriul stilistic. În multe dintre aceste piese mimetice (cîteva dintre ele adevărate virtuozităţi interpretative) se citeşte conştiinţa estetică rafinată a autorului, altele însă rămîn simple exerciţii **(Maria).** Din prima categorie aş aminti, din mai multe posibile **Cinci săptămîni în balcon,** unde predispoziţia lirică îmbracă haina unei mici fabule cu sens moral : „Am şi-un zid cu, / drept balcon, / o nacelă / de balon... // ...Că nu zboară / e, vă jur, / vina iederii / prea tari / şi-a ne'ncrederii / din jur, / scumpii mei / proprietari ! // Dacă, însă, / lăsăm lest : / răutăţi / şi neghiobii, / va redeveni celest, / el, / iar noi, / nişte copii !" Dar poemul cel mai reuşit rămîne **Istoriile unui matroz întors de pe planeta Roz,** parodiere a motivului călătoriei „minunate" şi a ţării utopice, unde fantezia debordantă sublimează în alegorie.

Impresia de ansamblu este a unei poezii nu întotdeauna profundă, dar încîntătoare prin explozia imaginaţiei şi subtilitatea ironiei.

Paul Dugneanu

*) **Şerban Foarţă : „Simpleroze", Editura „Facla", 1978.**

colocviile «Luceafărului»

un roman al mutațiilor sociale

Proza românească de astăzi trece printr-o etapă ascendentă. Ea a reușit să sporească numărul cititorilor de literatură română contemporană și meritul cel mai de seamă în această direcție revine romancierilor. Cărțile de un incontestabil succes la cititori sînt romanele ultimilor ani, tirajul lor fiind o dovadă grăitoare a interesului pe care ele îl prezintă. Semnificativă este și întorcerea la roman a multor prozatori după ce specia fusese supusă temporar unei discreditări. Romanului frescă i-a fost preferat microromanul. De la proza de mari dimensiuni, romanul se întorcea la o condiție improprie. Ultimele romane apărute tind să redea romanului românesc masivitatea specifică. Romanul înseamnă implicit substanță, profunzime, monumentalitate.

Între cărțile care ilustrează acest reviriment al romanului de factură amplă se înscrie și recentul roman al lui Ion Lăncrănjan Suferința urmașilor. Autorul lui, adept încă de la debut al epicii de mari proporții, a realizat prin Suferința urmașilor un roman monumental și captivant inspirat de o perioadă istorică dinamică și problematică. Eroul conceput de Ion Lăncrănjan, Simeon Moldovan, zis Monu, un caracter inflexibil asemănător Ancăi din Năpasta, menține treaz în permanență interesul cititorului. Atît prin materia de viață, cît și prin unghiul de abordare, ca și tratarea artistică romanul Suferința urmașilor invită la discuție.

Luciditatea construcției

Suferința urmașilor de Ion Lăncrănjan este un roman care glorifică la eroul său refuzul oricărei tranzacții. Simeon Moldovan, zis Monu, figura centrală a romanului, este fără îndoială cel mai netranzacțional personaj pe care-l deține romanul românesc. Monu este supus unei presiuni treptate și crescinde la care însă nu cedează adoptînd o atitudine care-l duce la dezastru. Încolțit de împrejurări, de oameni, de legi, înstrăinat de propria lui familie, ispitit fără încetare de cei care vor să-l dezarmeze, Simeon Moldovan rămîne ireductibil pe vechile sale poziții. Omul nu cade la înțelegere și această rectitudine a comportamentului adîncește și tensionează conflictul inițial dîndu-i dimensiuni neobișnuite. Consecvența se verifică în durată și Simeon Moldovan înțelege să facă din rezistența sa o demonstrație care să sfideze orice împrejurări. Pe scurt, Monu este un țăran care refuză să accepte modificările social-politice produse în România după ultimul război mondial, împotrivirea lui pornită de la o injustiție care i se face, căpătînd cu timpul aspectul unei împotriviri politice. Conflictul dintre Simeon Moldovan și Ionelu lui Tincuș, care în alte condiții s-ar fi consumat după tipicul tradițional al satului, ia, în noul context social și politic, în care Ionelu lui Tincuș devine factor decisiv în viața colectivității descrise de romancier, proporții și semnificații noi cîștigînd în acuitate și forță. Simeon Moldovan nu este inițial un adversar al noii orînduiri sociale pe care în sat o reprezintă mai ales Ionelu lui Tincuș, dar exclus din partid fără o motivație suficientă și supus unui șir de vexațiuni și nedreptăți se constituie treptat într-un opozant convins al inițiativelor organizației de partid și sfatului popular. Monu este exclus din partid, arestat pentru o vină imaginară, eliberat tîrziu după prinderea făptașului real, trecut la chiaburi, deși era țăran sărac, șicanat **în diverse feluri** pentru a intra în gospodăria colectivă, terorizat, după ce această gospodărie colectivă se înființează, prin luarea boilor și a carului, prin descoperirea unor impozite noi pe pămîntul care i-a mai rămas și așa mai departe. Pînă aici cumulul de năpăști nu e altul decît cel pe care l-au trăit mulți din țărani în epoca „lămuririlor" în masă. Dar lui Monu îi este maltratat și copilul : Niculae este scos în fiecare zi din clasă pentru că tatăl nu se înscrie la colectivă, Monu îl trimite, implacabil, înapoi la școală și din acest ping-pong jucat cu sufletul unui copil rezultă o sinucidere. Niculae scos din nou din clasă pentru motivele știute evită să se mai întoarcă acasă și dispare sub gheața rîului. Moldovan e atins în intimitatea vieții de familie. Soția lui, Lița, supusă și ea aceleiași presiuni extraordinare, urmărită de avansurile lui Ion a lui Tincuș se înstrăinează de propriu-i soț. În ciuda atîtor necazuri omul nu se inconvoaie, nu intră în gospodăria colectivă, nu renunță la felul său de a trăi, concepe chiar un plan de salvare colectivă a întregului sat de injustițiile care-l apăsau.

Interesant este că în **Suferința urmașilor** țăranul nu mai ascultă ca în **Ion** doar de „glasul pămîntului" și de „glasul iubirii". Simeon Moldovan e un țăran care deși răspunde la glasul pămîntului și al iubirii e atent și la alte voci. Vocația sa cea mai puternică este aceea a justiției și a insurgenței, atît de puternică încît îndepărtează forța oricăror alte seducții. Monu își distruge familia și se distruge pe sine ascultînd acest nou glas al existenței țărănești.

În Simeon Moldovan, Ion Lăncrănjan a țintit programatic să creeze un personaj inflexibil. Romanul **Suferința urmașilor** e conceput, credem noi, ca răspuns al scriitorului la o afirmație semnată de Mihai Ralea după care românul este o ființă tranzacțională și că din această pricină, viața neoferindu-i o materie conflictuală adecvată, romanul românesc se află într-un impas fără ieșire. „Combativitatea îndelungată și îndărătnică nu e în caracterul nostru" scrisese Mihai Ralea în **Fenomenul românesc** și Ion Lăncrănjan citează propoziția pentru a o respinge în articolul său despre **Filonul tragic (Nevoia de adevăr).** Pentru Ion Lăncrănjan tocmai combativitatea îndelungată , absența „spiritului tranzacțional" de care făcea caz Mihai Ralea sînt caracteristice poporului român. **Suferința urmașilor** este un roman care încearcă o demonstrație în această direcție. Cartea are un subtext polemic și antitezist reprezentînd o construcție elaborată cu atenție pentru a corespunde scopului propus. Simeon Moldovan nu mai e țăranul care stă să se îndoiască dacă trebuie să intre sau nu în gospodăria colectivă, cum se întîmpla în **Cordovanii,** a cărui materie e prelucrată în **Suferința urmașilor** adecvat noului proiect, ci țăranul conservator, rezistent, inflexibil, mai presus de toate netranzacțional și capabil de o îndelungă combativitate. **Suferința urmașilor** nu-și propune deci să vorbească despre un țăran oarecare ci despre țăranul român reprezentativ, iar romanul se organizează și se compune în întregime altfel decît **Cordovanii** pentru a sluji noile intenții ale autorului. „Istoria e nedreaptă cu oamenii, scrie Ion Lăncrănjan în **Suferința urmașilor,** fiindcă ea consemnează numai evenimentele mai de seamă sau de excepție. Cu oamenii satelor, mai ales, cu țăranii, ea a fost nedreaptă și vitregă, chiar și atunci cînd le-a luat partea. Asta pentru că între o răscoală și alta, între Răscoala de la Bobîlna și Răscoala lui Horia n-a pus nimic, sau a pus foarte puțin din viața adevărată a oamenilor ăstora, din gîndurile lor, din vrerile lor neîmplinite, al căror rîu a curs neștiut prin vreme, trecînd dintr-un rînd de oameni în alt rînd de oameni, pînă în pragul acestei vremi de răspîntie". Ion Lăncrănjan vrea să facă un act de justiție în numele acestui efort anonim al făcătorilor de istorie. Miza acestei cărți este mare, proiectul ei este de anvergură și le semnalăm ca atare cititorului. Romanul se va desfășura de aceea în planuri ample proiectînd existențele individuale pe fundale mari. **Suferința urmașilor** nu ne vorbește numai despre satul românesc de după război, ci și despre satul insurgențelor istorice cunoscute în care amintirea lui Horia sau a lui Iancu mai stăruie, despre satul tradițional în care figurile patriarhale sînt depozitare ale experienței și înțelepciunii, despre orizontul magic al omului rural introducîndu-ne în curtea babei Mita vrăjitoarea. Țăranii lui nu sînt niște oameni care descoperă cu ochi uimiți realitățile, nici simpli prizonieri ai nehotărîrilor care se cer dizolvate prin „lămurire" ci depozitari ai unei experiențe seculare care i-au ajutat să străbată istoria. Riscul unui astfel de roman era de a rămîne doar la teză, doar la schelărie, fără carnația care să dea senzația viului.

Ion Lăncrănjan înfruntă în **Suferința urmașilor** dificultatea unei construcții programatice și în plus insuficiența propriului său stil. Prozatorul folosește ca și Liviu Rebreanu regionalisme, are plăcerea cuvîntului neaoș, fără a repudia neologismele, folosește pînă la tic repetiția, și-a creat un stil tautologic, obositor la primul contact. Cîteva cuvinte revin cu o mare frecvență în textul scriitorului **(aspru, mare,** etc.), romanul abuzînd de adverbul „cam" și de adjectivul „anumit" -„e". Fraza e greoaie, șovăitoare, neatentă la nuanțe. În plus, Ion Lăncrănjan ține la un ruralism al expresiei, pagina lui fiind din acest punct de vedere în chip ostentativ ruralistă. Deși orice exces este inevitabil un defect, nu facem din aceste constatări judecăți de valoare. Autorul **Suferinței urmașilor** nu e un autor de miniaturi și literatura lui nu ține să concureze cu proza artistică. A anula valoarea unui prozator pentru defecte stilistice. — tendința există —. ni se pare exagerat. Arghezi a scris pagini inspirate și violente, — convingătoare în sine — împotriva stilului lui Rebreanu din **Ion,** dar asta n-a anulat nici romanul nici pe prozator. Există în literatura română o rea înțelegere a prozatorilor transilvăneni care se perpetuează. Valoarea lui Slavici a fost recunoscută abia de G. Călinescu. Rebreanu a trebuit să suporte vitriolul pamfletului arghezian. Agîrbiceanu e tratat încă de sus. În literatura acestora e mai interesantă masivitatea și concepția, profunzimea și mai puțin aptitudinea calofilă. Deficitul de stil, real, al prozei lui Ion Lăncrănjan nu poate anula însă valoarea acestui roman **Suferința urmașilor** care nu stă în stil.

S-a zis că un bun roman trebuie să semene cu un cintec. Îngrămădind obiecții asupra stilului lui Ion Lăncrănjan nu s-a observat factura poematică a prozei lui, lirismul el necontrafăcut, ochiul deschis către integrarea omului în cosmos, natură, raporturile cu elementele ca și frecvența episoadelor onirice care intră în conflict cu granițele realismului. Intors din Ungaria, Monu are extraordinara viziune a plugurilor care ară pe cer. Limita dintre veghe și reverie, dintre trezie și vis e trecută, de obicei, pe nesimțite în proza lui Ion Lăncrănjan în care cealaltă viață, din timpul somnului, ocupă un loc pe care puțini scriitori români i-l acordă. „Noaptea, Monu visă plugurile copilăriei, plugurile pe care le văzuse pe cer, deasupra Ungariei, cînd se întorsese acasă din război, nu în alt an, în alt veac, fiindcă timpul se spărsese, se rupsese în bucăți, nu mai avea nici un dumnezeu și nici o față, era al tuturor și al nimănui... văzu plugurile, abia atunci, cum sulau pe cer la deal, plug după plug, pereche de boi după pereche de boi, plugar după plugar, nu în șir însă, în altfel de desfășurare, asemănătoare cu zborul cocorilor și cu felul cum se înșiră cosașii unul după altul, cînd culcă iarba la pămînt, sau lucerna, sau trifoiul, ce era de cosit în lumea asta a țăranilor, care era **pe ducă,** așa se arăta în vis. Fiindcă plugurile arau, dar brazde nu se vedeau, nici de țărînă, nici de lumină, nici un fel de brazdă și nici o clătinare, nici o vorbă, nici o plesnitură de bici, nici un scrîșnet de piatră, nimic odată..." Forța și lirismul acestei viziuni impune de la sine. Ion Lăncrănjan scrie pagini inspirate de evocare a copilăriei în mediul natural, delicate și grave, descrie cu o pudoare care este atributul fineții trezirea instinctului erotic infantil, înfățișează în pagini de neuitat curtea plină de jigănii fermecate, sugestie sadoveniană, a babei Mita, vrăjitoarea, insistă asupra caracterului ritual al obiceiurilor de iarnă, insistă asupra solemnității implicite a evenimentelor capitale din viața omului rural. Forța și cruzimea unor pagini alternează cu altele de o reală delicatețe și discreție sufletească ca în **Țăranii** lui Wladislav Reymont.

Amplitudinea registrului artistic este ceea ce dă viață proiectului său ambițios de a da un roman al rezistenței la tranzacție care să fie în același timp și un roman-poem al vieții satului care apune.

Impresionantă la Ion Lăncrănjan este intuirea fondului obscur al psihologiilor cu care lucrează. Conflictul dintre Ioan lui Tincuș și Simeon Moldovan nu este cristalizat la începutul cărții. El este produsul colaborării celor doi adversari potențiali și a împrejurărilor istorice pe care ei le traversează. Nu se înfruntă două scheme ci doi oameni care au fiecare din ei justificări intime pentru acțiunile lor. Tincuș e un personaj detestabil, dar dincolo de asta e un om care încearcă folosindu-se de istorie să recîștige ceea ce a pierdut, și pe care istoria îl leapădă ca pe o cîrpă netrebuincioasă atunci cînd rolul lui s-a terminat. Simeon Moldovan nu pleacă la drum, am mai spus-o, ca adversar al noului regim politic. El are un conflict personal încă neelucidat cu Tincuș și, în măsura în care acesta din urmă începe să reprezinte anumite idei și să dispună de aparatul de represiune al epocii, Simeon Moldovan devine adversar al acestor idei și al acestui aparat de represiune. Drumul de la intrarea în partid a lui Simeon Moldovan la alcătuirea comisiei celor 12 care trebuie să meargă la București pentru a căuta dreptate satului Dirja e drumul unor lente mutații sufletești pe care Ion Lăncrănjan știe să le sugereze, să le facă credibile, să le dea o notă de autenticitate fără de care întreaga sa construcție romanescă s-ar putea prăbuși. Întrebarea care se poate pune, și se va pune inevitabil, este dacă găsim sau nu firească această îndărătnicie care ține o viață de om. Întrebarea s-a pus și în cazul **Năpastei** cu care **Suferința urmașilor** lui Ion Lăncrănjan are cîteva puncte de contact. Nu e vorba numai de felul cum innebunește Simeon Moldovan amintind izbitor în această împrejurare de Ion din **Năpasta** ci de coordonata principală a fiecărei din cele două opere. Ca și în **Năpasta** se va căuta nefirescul, teza, dar dincolo de ele stă valabilitatea psihologică a personajelor, autenticitatea înfățișării lor.

Valoarea și forța romanului lui Ion Lăncrănjan vine din omenescul acestui conflict. Al treilea personaj al acestei teribile încleștări, dusă pe lungimea a două decenii, este o femeie, Lița, de fapt mobilul la început subconștient al disputei. Lița e mai presus de toate femeie, cu deciziile dar și cu slăbiciunile tipice, justificînd prin condiția ei curat feminină energiile pasionale declanșate. Dacă acest al treilea personaj al triunghiului ar fi fost ratat sau fals romanul și-ar fi pierdut cel mai important punct de sprijin. Autenticitatea personajului garantează autenticitatea conflictului. După Parasca din **Cordovanii,** Lița e o altă figură memorabilă a prozei lui Ion Lăncrănjan căruia nu-i lipsește intuiția sufletului feminin.

Fără consistența celor trei figuri centrale, Monu, Tincuș, Lița, pe lîngă care mai roiesc nenumărate altele, construcția lui Ion Lăncrănjan ar fi fost eșuată din capul locului. Adevărul mișcării psihologice a personajelor susține însă romanul pe toată durata lui.

Construcția are forță, amploare, densitate psihologică și un mesaj care-i dă o remarcabilă demnitate. Istoria acționează în cazul acestor eroi ca un mare și implacabil mecanism, adevărată întrupare a destinului, de unde dimensiunea tragică a romanului.

M. Ungheanu

Originalitatea unui ciclu romanesc

Ca unul care am scris și despre alte cărți ale lui Ion Lăncrănjan m-a interesat să urmăresc felul în care se constituie, în perimetrul prozei contemporane, „ținutul" literaturii sale, cu formele de relief specifice, cu istoria și legendele locurilor și, bineînțeles, ale oamenilor. Căci deși în critică, nu odată, s-a cîntat prohodul formelor epice ample, al construcțiilor monumentale, elogiindu-se, în chip exclusivist, speciile narative scurte, romanul-pilulă, prozatorii noștri, fără să se sinchisească prea mult, au continuat să cultive spațiile literare vaste, apte în a cuprinde în toate ramificațiile lor problematica umană — atît de complexă — a epocii. Ecouri ale formulelor zolist-balzaciene, cum presupun unii ? Exemplul mai apropiat în timp și ca atare, mai justificat, este cel al lui Faulkner, creatorul imaginarului dar atît de realul „stat" Yoknepatawpha, fără a se omite modelul marelui autohton, Liviu Rebreanu.

Ultimul roman al lui Ion Lăncrănjan : *Suferința urmașilor* mărturisește, pentru prima oară cu pregnanță, intenția grupării cărților sale de pînă acum într-un vast ciclu. Nu am în vedere numai comunicări subterane de ordinul similitudinii problemelor de viață sau cadrul geografic comun — satele din regiunile deluroase de pe malurile Mureșului — ci și reluarea unora dintre eroi. Astfel, aici îl vom reintîlni episodic pe Lae Cordovanu și vom asista — de departe, scena apartine altui sat, invecinat — la repovestirea unora dintre peripețiile sale. Ce să mai spunem despre eroina din *Drumul cîinelui,* copca de pe Mureș, în care-și găsește moartea, fiind din nou evocată, și cu atît mai dureros cu cît se pare că a fost și mormîntul băiatului lui Monu.

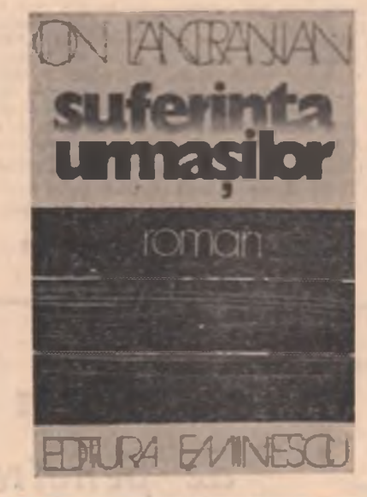

Mă grăbesc să subliniez că, pe măsură ce-și anexează noi zone tematice, și-și configurează mai precis hotarele ciclului său romanesc, Ion Lăncrănjan se arată a fi preocupat totodată de adîncirea și diversificarea formulelor sale de creație.

În *Suferința urmașilor,* de pildă, romancierul numai demonstrează voința descrierii, cu lux de amănunte, a evenimentelor istorice consumate în epocă, sau, mai precis, le înfățișează doar în măsura în care au un ecou direct în existența și conștiința eroului principal. Restringerea ariei de cuprindere — în plan orizontal — a realității va facilita investigația psihologică. Se cuvine însă să ținem seama și de un alt aspect : interferența mai multor „romane" în *Cordovanii* — romanul lui Lae și al familiei sale, romanul altor oameni din sat și al satului însuși — se justifica și prin faptul că, pînă la urmă, după dramatice învolburări, personajul principal își găsește limpezirea sufletească, integrîndu-se noului curs al vieții, cită vreme Monu trece printr-un proces de progresivă însingurare ce-i va pecetlui destinul tragic.

Suferința urmașilor se constituie ca o tulburătoare anchetă interioară întreprinsă de erou cu scopul de a înțelege rațiunea nenorocirilor de care are parte. Autorul n-ar fi putut găsi un caracter mai nimerit pentru a-l opune unei perioade dificile — în care aspectele de justiție socială înnoitoare se împletesc cu altele injuste, expresii ale unor erori — decît pe acest țăran „rădăcinos", cu mișcări încete ale gîndurilor, și cu reacții temperamentale vijelioase, Posibilitățile sale de înțelegere sînt îngreuiate de factura acut personală pe care o îmbracă conflictele sociale în angrenajul cărora se găsește aruncat. Reprezentantul ordinii noi în viața satului va fi Țăncuș, un carierist care se află într-o vrăjmășie de moarte cu Monu pe care, folosindu-se de funcțiile sale, încearcă să-l distrugă atît ca membru al colectivității cît și așa ca om (urmărind să-i seducă soția). Lupta va fi aceea dintre un ins abil, alunecos ca un șarpe și un fel de urs, care se lasă ușor provocat, nu știe să dea înapoi sau să-și disimuleze intențiile, fiind croit dintr-o bucată — și anume dintr-o bucată de stîncă dură, colțuroasă. Mai grav e că Monu se ferecă, ursuz, în sinea lui, își reprimă — ca pe un lucru de rușine — rezervele de sensibilitate —, ajungînd să nu poată comunica firesc cu cei din jur și chiar cu ființele apropiate — Lița, soția lui Niculae, băiatul său. Acest din urmă aspect îl va face să sufere cel mai mult, lipsindu-l de posibilitatea de a arunca vina a ceea ce se întîmplă numai pe ceilalți, pe „dușmanii" săi. Voi cita ca exemplu unul dintre momentele cele mai zguduitoare din roman : moartea lui Niculae. Vinovatul principal este, desigur, Țăncuș care, în calitatea sa de primar, îl interzice învățătorului să-l mai primească în clasă. Dar contribuie și firea dură a lui Monu care, nesinchisindu-se de mîndria copilului său, îl obligă să se ducă totuși în fiecare zi la școală. Niculae, pentru a nu se mai repeta scena umilitoare cu scoaterea din clasă, obișnuiește să se refugieze pe gheața Mureșului, unde desenează la nesfîrșit variante feerice ale călușului său, El Zorab. Aceste desene le descoperă Monu cînd reconstituie ultimul drum făcut de băiat înainte de a fi sorbit de viltoarea iscată sub platoșa gheții.

Propriu-zis, atitudinea beligerantă a eroului este absolută, el se luptă cu toți, inclusiv cu el însuși. Va ajunge în situația unui Iov (îi moare și soția). Numai că spre deosebire de personajul biblic el nu știe ce e aceea resemnarea, cu cît primește mai multe lovituri cu atît devine mai îndîrjit — nu întîmplător satul din care provine se numește Dîrja.

În această vînzoleală contra a toți și a toate, el caută să găsească un sprijin moral în retrăirea cu pasiune a istoriei mitice a satului, în reamintirea dîrzeniei moșilor săi (care au întemeiat vatra comunei). În acest refuz de a înțelege imperativele realității, refugiindu-se în trecut, în această înaintare de-a-ndărătelea, cu fața spre imaginile baladești de altădată vedem eroarea sa fundamentală, explicația tragicului său donquijotism. El va încerca să reînvie procedeele de luptă ale moșilor săi într-o altă realitate istorică, în tentativa sa disperată de a-și croi un drum propriu, altul decît al celorlalți oameni din sat, dar predestinat de la început eșecului, ținînd de domeniul utopiei.

Monu îmbogățește, incontestabil, galeria acelor eroi din literatura română sau de aiurea care vin într-un conflict tragic cu istoria, reprezentînd unul dintre tipurile cele mai complexe realizate în proza ultimilor ani.

Romanul, după cum am spus, se alcătuiește ca o spovedanie și o anchetă interioară, personajul trecînd de la ceea ce i se întîmplă în prezent la evocarea unor întîmplări din trecut, și, de aici, din nou la prezent, clipele de îndîrjire și de zbucium alternînd cu altele de duioșie tainică, fiecare lucru avîndu-și rădăcinile și istoria sa ascunsă. Nimic nu este uitat, dezvăluirea voindu-se totală, cu acea îndîrjire de a merge pînă la capăt, de a descoperi esența ultimă a adevărului — particularități care conferă scrisului lui Ion Lăncrănjan o rezonanță aparte.

Aș face însă observația că adoptînd principiul „autoexprimării" eroului, ca principiu compozițional fundamental, el s-a lăsat contaminat uneori de predispozițiile polemice ale lui Monu și-a introdus anumite elemente de șarjă în înfățișarea personajelor care poartă răspunderea unor greșeli comise în acei ani. (Chiar și numele acestora sînt grăitoare : Țăncuș, Sterpănuș, Mitrofan Pujdercă etc.). Un aspect care trebuie, firește, trecut la capitolul minusurilor, dar ținîndu-se seama de contextul real și fără a fi exagerată ponderea sa în tabloul general al realității, reconstituit cu trăsături sigure și cu grijă la nuanțe.

Ceea ce apreciez cel mai mult e că Ion Lăncrănjan trăiește cu pasiune marile probleme ale timpului nostru și-și continuă cu tenacitate drumul început, căutînd și izbutind să exprime în forme cît mai expresive adevărurile complexe ale istoriei contemporane. Căci, în treacăt fie spus, e mai ușor să-ți exerciți virtuozitatea ocupîndu-te de o problematică abstractă sau îndepărtată în timp decît să abordezi frontal procese de viață fundamentale aflate încă în mișcare, necristalizate definitiv. Drept rezultat al experienței de creație acumulată, în *Suferința urmașilor* se remarcă o mai parcimonioasă triere a materialului de viață, faptele cunosc o sedimentare și o sublimare în semnificațiile lor generale, care merg pînă la incorporarea unor sugestii de mit. Obsesia lui Monu cu „satul celălalt" îi prilejuiește lui Ion Lăncrănjan scrierea unora dintre cele mai sugestive pagini ale romanului, evocînd stîrpea mîndră a „neamurilor", cu istoria Dealului Călușului, cu jocurile lor specifice care începeau și sfîrșeau, „prin lumină și pe lumină".

În acest fel se conferă o dimensiune în plus problematicii dezbătute, amplificîndu-se ecourile sale subterane. Căci nu e vorba în *Suferința urmașilor* numai de simbolul întruchipat de destinul tragic al lui Monu ci și de o pledoarie — de un patetism conținut — în favoarea ideii că satul contemporan, intrînd în chip inexorabil și salutar în circuitul vieții moderne trebuie să țină seama, în crearea noii sale poetici, de tot ceea ce a fost bun și frumos în satul de altădată, în satul începuturilor noastre, în satul aureolat al nimbului poeziei populare.

Al. Oprea

Vocația tragicului

Ceea ce impresionează în scrisul lui Ion Lăncrănjan și-l particularizează în contextul literaturii de inspirație rurală, de după Rebreanu, este propensiunea spre tragic, sau, mai exact, capacitatea selecției și organizării materiei epice în construcții monumentale (nu doar ca dimensiuni exterioare) în care dramele individuale sau de grup generate de puternice conflicte interumane, proiectate pe scena istoriei dobîndesc semnificația tragică a înfruntării destinului inexorabil. În această direcție, urmărită cu consecvență de-a lungul întregii creații, după **Cordovanii** (1963), — epopee a satului transilvănean în care dimensiunea tragică, fără să dispară, se estompează datorită subiectivității marcate a personajului narator — Ion Lăncrănjan publica în 1974, **„Drumul cîinelui"**, nuvelă excepțional tensionată, cu desfășurare și deznodămînt ce trimite la tiparele tragediei antice. Universul rural înceta să mai fie sursă exclusivă de inspirație în **Caloianul** (1975), roman-frescă al societății românești postbelice, ambiționînd și reușind să cuprindă în ramificațiile sale cinci decenii de existență socială. Stufos, sufocat de evenimente, deficitar din punct de vedere al construcției romanești și tributar unei viziuni parcă programatic sumbre, romanul cuprinde totuși cîteva secvențe remarcabile și memorabile, structurate în jurul unor nuclee epice cu mare forță de iradiere a unei atmosfere tragice.

La tematica țărănească Ion Lăncrănjan revine cu **„Suferința urmașilor"**, (ed. Eminescu, 1978), roman masiv, amintind prin vigoarea epică de construcțiile tolstoiene. Cartea urmărește destrămarea unei colectivități rurale tradiționale(străvechiul sat ardelean Dîrja), în confruntarea cu noul mod de existență propus și impus prin colectivizare. Pe fondul acestor mutații spectaculoase, care generează reacții firești din partea colectivității țărănești conservatoare, asaltată de **nou** dar și de abuzurile și nedreptățile comise de „oameni mai puțin corespunzători, oameni care se gîndesc de la început la propriile lor interese !" se derulează drama simbolică a lui Simion (Monu) Moldovan, personajul central al romanului. Monu face parte din „neamul" mîndru și înțelept al întemeietorilor satului, a celor care au știut, în vechime, să apere colectivitatea de „seismele" istoriei, să-i păstreze nealterată „ființa" morală, conservînd datinile cu valoare inițiatică revigorantă. Trăsătura esențială a personajului este **inflexibilitatea morală,** garantată, în codul său etic, de legătura cu pămîntul. De aceea, abuzurile săvîrșite în numele colectivizării reprezintă pentru el tot atîtea atentate la propria integritate morală dar și semnalele anticipatoare ale destrămării comunității rurale. Căci Simion Moldovan este un personaj-simbol („Eu sînt și voi fi cel de pe urmă țăran, din cel de pe urmă sat !..." „Și-atunci cînd nu va mai fi nici urmă de țăran, nici urmă de sat, cînd fierul și betonul vor birui lemnul și pămîntul, eu voi sta și mă voi uita, cum le duce **valul** pe toate, cum le-a dus !". „Dacă nu voi fi murit pînă atunci !...") statut care-i dă dreptul să aibă premoniția (imaginea obsedantă a plugurilor părăsite, arînd în cer) dispariției satului tradițional împreună cu „străvechea spită țărănească". Refuzul de a se înscrie în colectivă, gest dus pînă la capăt, traduce nevoia de identitate cu sine, avînd semnificația unei rezistențe simbolice, nu lipsită de incertitudini dramatice. De altfel, trecînd din planul simbolic în cel evenimențial, întreaga viață a lui Monu este profund dramatică. În urma unui conflict cu Ionel al lui Țăncuș, devenit apoi președinte al Sfatului popular din Dîrja, este exclus pe nedrept din partid, este închis pe baza unor acuzații false, copilul i se sinucide nemairezistînd presiunilor prin care același Țăncuș speră să-i impună lui Monu înscrierea în colectivă, este persecutat în chip evident de oficialitățile aflate atunci la putere, își omoară soția într-un moment de rătăcire și confuzie. Cauza nenorocirilor lui Monu și explicația atitudinii sale „în răspăr" cu vremurile pare a fi excluderea abuzivă din partid, ofensă pe care orgoliosul ardelean nu o poate uita : „Cum să mă dea el pe mine afară ? se întreabă el într-un tîrziu, stînd locului neclintit, aproape acolo unde stătuse în noaptea cînd se bătuse cu Ionel, cînd îl așteptase pe ăsta la răspîntie. Și de ce ?!... Pentru că le-am păzit urnele și le-am lămurit niște împrejurări mai grele ?! Păi pentru așa ceva nu dai omul afară, nu-l faci cetățean și mai știu eu cum !... Mai ales că omul acesta nu ți-a cerut nimica ! Sau poate că tocmai de aceea îl periclos, pentru că nu cere și nu vrea nimic !?... Păi atuncea, dacă-i așa, înseamnă că voi ăștia care îi dați zor cu noua orînduire nu sînteți altceva decît niște înșelători de oameni !... Dacă îi dați dreptate la al lui Țăncuș ! Și la al lui Baltău !... Iar pe mine mă scoateți în drum !...". Cum se vede personajul face greșeala de a atribui întregului sistem erorile individuale. În acest context restrictiv apare firească întrebarea lui Laurențiu Ulici — dintr-o recentă cronică la roman — cu privire la evoluția personajului în cazul în care excluderea n-ar fi avut loc. Criticul sugerează astfel — dacă înțeleg bine — că **Suferința urmașilor** ar fi doar o dramă individuală, datorată unui incident biografic cu valoare de artificiu compozițional. Dar Monu — spuneam mai devreme — este un personaj-simbol, ale cărui modele existențiale sînt întemeietorii satelor („cîte-un om ori cîte doi, care le-au păzit sufletul și gîndul, cîte-un Traianu Tomii, ori cîte un Pantelimon") sau răzvrătiții întru dreptate Horia și Avram Iancu. Mai mult chiar, personajul are conștiința valorii sale exponențiale, el are un dat de împlinit, un destin care trebuie consumat pînă la capăt : „Își dădea și el seama de asta, că nu avea nici o șansă de izbîndire, dar nu vroia să se oprească din drumul său pămîntos și alunecos.(...) Ăsta mi-i **datul** (s.a.) asta o fac, pentru că și Nicola Ursu, fratele Horia, n-ar mai fi fost el însuși dacă nu și-ar fi împlinit datul, **dacă n-ar fi făcut ceea ce trebuia să facă** (s.n.), dacă nu s-ar fi jertfit pentru ai lui — pentru noi toți ! —, fiindcă lucrul ăsta l-a făcut el : s-a jertfit pentru noi, a lăsat un semn în urmă, să nu rămînă batjocura nesmintită !...". Astfel, șirul întîmplărilor dureroase (inclusiv episodul excluderii) apar doar ca circumstanțe agravante ale unei situații de fapt. În actul înfruntării fără speranță a procesului **obiectiv** de dispariție a satului tradițional, rezidă măreția tragică a personajului.

Dacă este adevărat că valoarea unui prozator poate fi judecată după gradul în care îi reușesc personajele feminine, atunci Ion Lăncrănjan este, fără îndoială, un mare scriitor. Căci „romanului" Liței, soția lui Monu, cuprinzînd evocarea copilăriei și adolescenței (excelente pagini de roman pastoral), prima experiență erotică, bucuria vieții alături de Monu, apoi reacțiile contradictorii ale unei vitalități debordante, pînă la însingurarea progresivă, este fără fisură, denotînd intuiția sigură a meandrelor sufletului femeii.

Cu precizie, fără îngroșare este surprinsă labilitatea morală și drama lui Ionel al lui Țăncuș, dușmanul etern al lui Monu. Dispunînd efemer de instrumentele puterii, Ionel își pierde controlul în momentul în care este înlăturat. Încearcă să se apropie de oamenii din sat, pe care altădată îi disprețuia și-i umilea, dar acești a îl resping simțindu-i falsitatea structurală. Personajul dispare pentru a reapărea abia în final, la procesul lui Monu pentru uciderea Liței. Într-un acces de demență agresivă Țăncuș îl împușcă pe Monu cu revolverul păstrat ca ultim însemn al puterii pierdute. Doar acum cercul se închide, personajul este „rotund", consecvent cu sine pînă la capăt.

Sînt în romanul lui Ion Lăncrănjan lungimi nejustificate (inserția **tale-quale** a basmului **Tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte)** explicitări inutile (pledoaria apărării în procesul lui Monu) personaje șterse, fără relief (activistul înțelegător și „meditativ" Iuliu Jeler) și destule incongruențe stilistice supărătoare.

Deficiențele se compensează pe ansamblu printr-o construcție clară, solid articulată, care reușește să transmită imaginea dramatică a perioadei istorice abordate. Vocația tragicului — „rara avis" în proza românească — ridică romanul deasupra valorii celorlalte construcții romanești dedicate, la noi, momentului colectivizării.

Valentin F. Mihăescu

ana blandiana

O cucuvea

O cucuvea lătra
Pe casa noastră azi-noapte
Ca un cățel părăsit
Singur printre simboluri,
Jalnic lătra,
Disperată ea însăși
De ceea ce spune,
Hidoasă și singură,
Pe casa noastră,
O cucuvea.
O priveam
In lumina speriată a stelelor
Și nu-nțelegeam
Amenințarea pe care-o rostea,
Imi era numai
Nespus de milă
De pasărea-aceea
Și-aș fi vrut să i se-ndeplinească
Urarea,
Să se poată și ea bucura.

Umbră

O umbră a ierbii,
Ce poate fi mai firav
Decît o umbră a ierbii,
Decît o linie subțire de noapte
In lumina cotropitoare și rea,
Ce poate fi mai eroic
Decît o umbră a ierbii
Escaladată cu greu
De o umbră și mai stinsă
De buburuză ?
Desprinse de mult de formele
Pe care le reproduc împotriva luminii
Și existînd patetic
In după-amiaza toridă :
O umbră de buburuză cucerind
Chinuitor
Meterezul unei umbre de iarbă,
Ce poate fi mai firav
Și mai imposibil de-nfrînt ?

În apă

Mă uit în apă,
Mă uit pe mine în apă.

Stau pe un mal țesut din ierburi
Și mă uit în apă,
Chipul meu mereu curgător îl contemplu :
Străin,
Încrețit de furtuni,
Schimonosit de adieri,
Îmbătrînit de trecerea
Fără întoarcere a undei.

Stau pe un mal
Țesut din ierburi,
Burueni fermecate și flori
Care își trag tinerețea uitucă din rîu
Și nu mi-e destul că exist,
Vreau să mă văd
Și mă las răstrîntă
De pagina strîmbă
A apei.

Alb

Casă împletită din ramuri de salcie
Și cioplită apoi ca Adam din pămînt,
Casă-acoperită c-o orgă de papură
Gata să curgă în cînt ;

Casă spălată de rouă și ștearsă de soare,
Casă-nvelită ca un zeu mic într-un nor
Și care asemenea mării se trage spre lună
Din noaptea cu greieri și cu pridvor ;

Casă-apărată de pomi și de vițe cu struguri
Și vegheată de-albine, de licurici, de lăstuni,
Pe care se cațără vitejește dovlecii
Și se-ncaieră crengi încărcate de pruni ;

Casă clădită din litere, pe stîlpi de silabe,
Sprijinită-n cuvinte, suspendată de stele,
Liniștea pune foi albe în juru-ți,
Cerul și-așterne cerneala pe ele.

Jumătate de lună

O jumătate de lună
Cade stingace prin cer –
Fă-mă să uit,
Înger stingher,
Fă-mă să uit,
Sau fă-mă s-adorm
În singurătatea
Crescută diform.

Iar dacă visez,
Înger înțelept,
Să nu mai țin minte
Cînd mă deștept.

Fă-mă să uit,
Sau fă-mă să scriu
Cu țipăt continuu,
Înger pustiu.

Ochiul meu rece
Acoperă-l, îngere,
Cu o pleoapă
În stare să sîngere

Peste prealimpede-
Le înțeles.
Minte-mă blînd
Și du-mă-n eres,

Dă-mi jumătatea
De lună-n neștire,
Dar fă-mă să uit,
Înger subțire.

Sfîșie-mi al
Neuitării delir,
De singurătate-mi
Să nu mă mai mir.

Bogdan Stihi : „Păsările"

Știu

Atît de puține lucruri mă pricep să fac,
Nici piersici ca piersică,
Nici struguri ca vie,
Nici măcar mici
Ca arborii cu umbră amară
Și fosnet ușor,
Un singur lucru știu să fac
Cu o pricepere extraordinară :
Știu să mor.

Nu mă laud,
Știu să mor cum puțini oameni știu –
Mă învelesc întîi în tăcere,
Apoi în pustiu,
Și pornesc astfel încet, un pas,
Încă un pas, și încă un pas,
Pînă nu se mai vede din mine
Decît un glas
Așezat somptuos
În al cărții sicriu.

Nu mă laud,
Credeți-mă, știu să mor
Și știu, mai ales, să inviu,
Dar asta e, bineînțeles,
Mult mai ușor.

preludii la colocviul

poezia de azi

Poezia este fără vîrstă

1. Cum văd poezia de azi, de după război, am spus pe larg în **Poezia românească contemporană**, I-II, Ed. Eminescu, 1975. In ultimii trei ani poeții prezentați de mine au mai scris, fără să-și modifice sensibil opera, cu excepția poate a celor mai tineri, care și-au îmbogățit volumele. Au apărut și cîteva voci noi, mai ales feminine, despre care am referit la timp. În general se scrie mult și este cu neputință să citești tot. Chiar poeții cunoscuți se republică în culegeri, uneori schimbînd textele sau cel puțin titlurile. Nu văd nici un rău în asta, personal am declarat că în multe cazuri nu mai citesc a doua oară. Poezia, literatura în genere, e fără vîrstă și nimeni n-ar putea să elimine din poezia noastră de azi pe Arghezi, care a scris pînă în 1967, pe Blaga (a scris pînă în 1961), pe Alexandru Philippide, nici măcar pe Ion Barbu, Ion Pillat, G. Bacovia și alții, luați ca modele, pe Ion Vinea, Zaharia Stancu, poeți și prozatori, pe G. Călinescu, autor universal. Personal cred că Mihai Beniuc, Eugen Jebeleanu și Emil Botta sînt la nivelul marilor înaintași afirmați în perioada dintre cele două războaie și vor servi probabil de modele generației următoare, care trebuie să se ivească din 1960 (generațiile anterioare fiind cea de la 1920 și cea de la 1950). Cred că poezia noastră de azi, produs a două mari generații, stă cu cinste alături de poezia contemporană din orice țară din lume, intrînd de altfel de o bucată de vreme în atenția forurilor de apreciere mondiale.

Nefiind profet, nu știu cum va fi **poezia de mîine**, prevăd totuși că nu va fi cu totul deosebită de poezia de azi și de poezia de totdeauna. Se va modifica, desigur, limbajul, în sensul că va fi tot mai greu pentru un poet, ca și azi, să vorbească altfel decît Arghezi, Blaga sau Barbu, chiar decît Beniuc, Jebeleanu, Botta, fapt realizat acum de un Geo Dumitrescu, Ion Caraion, Doinaș, Nichita Stănescu. De pe acum, Mircea Dinescu e altfel decît Ioan Alexandru, ca să mă limitez la un singur exemplu. Sper că poezia de mîine va înlătura, prin cultură, atît ininteligibilul, obscuritatea trucată, cît și exprimarea primitivă, platitudinea de fond și de formă. Sper ca mistificația să albă din ce în ce mai puțin acces în rîndul poeților și să dispară veleitarii de orice fel, versificatorii fără har, simulatorii, poeți profesioniști în sensul cel mai rău al cuvîntului.

2. Se scrie tot atît de multă critică, pe cît se scrie poezie, proză, teatru etc. Nu e nici anormal, nici ceva rău în asta, fiindcă avem tot atîția cititori de critică, dacă nu și mai mulți decît de poezie. Critica spune ce este și cum este poezia, explică și dă o judecată de valoare. Este rea critica care nu știe să interpreteze poezia, s-o înțeleagă, dacă într-adevăr e de înțeles, și să sugereze sau să dea direct judecata de valoare. Sînt critici care, ca și poeții, învăluindu-se în verbe oraculare, mistifică, se prefac că nu văd obscuritatea și dau notă bună sau, dimpotrivă, pretind că au sezisat extraordinarul și dau aceeași notă. Vin apoi metodicienii, „tărîmiștii". Poezia trebuie codificată și decodificată, trebuie supusă prin mii părți. Nu mai avem voie să pătrundem cu mirare, trebuie să sorbim și să ne exprimăm apoi senzația estetică de a fi citit pe Constantin Abăluță. Multimea părerilor critice contradictorii poate produce uneori confuzie în public ; mai devreme sau mai tîrziu se impune, totuși, opinia obiectivă, prin consumare la ceea ce inițial părea subiectiv.

Altă chestiune ar fi aceea că nu există critici specializați, mai buni în interpretarea poeziei decît a prozei și invers. Cine nu e bun critic al poeziei, nu e nici al prozei și viceversa. La fel poeții buni sînt și critici buni, uneori și invers, nu-i obligatoriu. Nu e însă critic cine n-a aspirat să scrie poezii, cine are oroare de a face poezie, parazitînd numai poezia altuia. Un critic trebuie să vorbească apoi de la nivelul unei activități cît de cît recunoscute. Este foarte bun critic cutare, dar cine e, cine a auzit de el ? Prin urmare, după părerea mea, tinerii să scrie mai puțin despre confrații lor la fel de încerți ca și ei, să se ocupe de valori, după care pot trece și la clasificarea noilor veniți. G. Călinescu nu avea mai mult de 33 de ani cînd a publicat prima carte despre Eminescu. Am impresia că tinerii încep să nu mai citească pe Arghezi, confiscați de nu știu ce poet la modă. Însă modele trec și numai poeții rămîn. Emil Botta merită studiul unui tînar critic. Un studiu sau, dacă preferați, un eseu.

Al. Piru

1. Cum vedeți poezia de azi și de mîine ?
2. Cum apreciați interpretarea critică a poeziei ?

Curierul de Ambe-Sexe

1. „Azi", „mîine", „ieri" — la ce timp să-l trec pe Eminescu, timpul crescînd în urma și în fața lui, fără să-l întunece ?

Oricît aș înțelege necesitatea întrebărilor didactice — cum pot capta în „ieri", în „azi", în „mîine" fluxul poeziei, continuu pentru că esențial hrănitor ?

Prețuind în mod deosebit un poet de azi, îl plasez implicit în „mîine" și în „de-acum încolo", prețuirea fiind pe măsura duratei pe care o atribui descoperirilor lui. Și una din minunile artei este aceea că descoperirile ei nu se dislocă unele pe altele, ci coexistă spre mai marea glorie a spiritului uman.

2. Poate că dintr-o prea mare pasiune față de conjunctură, se scrie despre un poet de „azi", ignorîndu-se adesea, deliberat sau nu, de unde „se trage", cine i-au fost înaintașii sau învățătorii, ce surse, influențe, rudenii, respiră în scrisul său.

Nu mi se pare o dovadă de desconsiderare, dacă un poet este asociat cu altul — contemporan sau nu — iar indicația de continuitate sau de interferență nu contrazice originalitatea, ci, dimpotrivă, îi dă relief.

Datele cele mai obiective care se pot supune criteriului comparativ sînt chiar cuvintele, deci vocabularul, tipul de metaforă, figurile de stil predilecte, caracteristicile prozodic-muzicale, construcțiile specifice, accentele de intensitate etc., etc.

Nu mi s-ar părea în nici un fel degradantă nici pentru poet, nici pentru critic, o asemenea analiză „profesională", legată de studiul uneltelor (așa cum a practicat-o cu excelente rezultate Șerban Cioculescu, sau Tudor Vianu în „Arta prozatorilor români"), ea avînd avantajul, printre altele, de a echilibra și argumenta peri- și para-frazele, interpretările universului poetic, fără îndoială cu importanța lor.

Ca să nu mai adaog că s-ar combate în acest fel ideea falsă că arta e exclusiv „viziune", „sentiment", „inspirație" și nu, implicit, muncă grea, cu atît mai grea cu cît normele, indicatorii, sînt-ai sînt interioare de o perpetuă, misterioasă și revelatoare invenție de unicate, ciopîrțorul în arta cuvîntului fiind un cinstit și neobosit om al muncii.

Formulînd aceste modeste sugestii adresate criticii de poezie, mă tem să nu fiu considerată „agresoare", cum spune Eugen Simion în recenta lui intervenție : „Am citit, iarăși, niște articole în care autorii de versuri (printre ei, n-am ce face ! cîțiva autori cu nume feminine !) ceartă critica".

Bogdan Stihi : „Amintiri"

Departe de mine acest gînd, dar nu pot să nu constat că, în ciuda demonstrațiilor celor mai clare și, mai ales, în ciuda ortografiei franceze, „merci" continuă să se scrie cu sedilă iar atributul „feminin" continuă să pecetluiască (aproape) toate recenziile și studiile acordate poetelor (sau prozatoarelor).

Dacă termenul e folosit — așa cum declară criticul — nu ca judecată de valoare ci, pur și simplu, ca „judecată de existență" — mă întreb de ce e necesară precizarea sexului, exclusiv în cazul femeilor scriitori ?

De ce, în comentariile despre autorii bărbați, nu se repetă pînă la obsesie, caracterizarea „masculin" ? Dar criticul continuă : „Fuga de temele «feminității» nu înseamnă, automat, un spor de profunzime. Am motive să cred că dimpotrivă...".

Iată că nu e vorba numai de o „judecată de existență" ci că se fixează și niște teme ale feminității, de la care, derogîndu-se, criticul „are motive" să creadă că valoarea însăși ar avea de suferit.

Și atunci n-ar avea dreptate „cîteva autoare de azi", „iritate în chip absurd (?) de o formulă care exprimă nu o judecată de valoare ci o judecată de existență..." (!!!)

Și așa, din aproape în aproape, transpare din nou vechea (invincibila ?) prejudecată, conform căreia literatura scrisă de femei se circumscrie și se exilează într-un compartiment special al istoriei literare („literatura copiilor", „literatura nebunilor" etc.) și delicat-sîngeroasa discriminare se exercită mai departe, nestingherită, în ciuda nu a supărării Danielei Crăsnaru, ci a realității... existențiale.

Între timp, și în același timp, poezia „de ambe sexe" e un „curier" sublim care învinge în proba de ștafetă și în cursa cu obstacole și care nu e de prevăzut, deocamdată, să-și dea, ca alergătorul de la Marathon, ultima suflare.

Nina Cassian

O anumită intransigență

Relația mea cu poezia este una extrem de dificilă și îndelung gîndită încă de la primul volum apărut în 1969 și nu în 1960, așa cum am citit recent într-un articol, că aș aparține generației 1960 ! Am disprețuit de atunci și, de fapt, de cînd am devenit conștientă de mine, patima și fervoarea sau alte atribute asemănătoare ce ar putea polei într-un anumit fel spiritul meu și, după cîte știu, niciodată n-am uzat de o anumită intransigență (patimă ziceți dumneavoastră) și o oarecare dorință de posesiune decît în domeniul strict al faptelor și discuțiilor intelectuale sau dacă am făcut-o și în alte împrejurări, vai, mie ! Am formulat remarca respectivă pentru că nimeni nu mă va apăra vreodată în acest sens și, apoi, chiar dorința mea de ordonare și purificare, în raport cu anumite idei pe care le gîndesc, vorbesc despre concepția mea despre poezie.

Într-adevăr, poezia care nu reușește să fie un mod de a fi al omului, liber pe plan moral și spiritual, adică nu poate converti și transcende cuvîntul, reorganizîndu-l ca și existență, dîndu-i dimensiunea cea mai acută cu putință, aceea de creatoare de sensuri, cu adevărat nu poate fi poezie ! Sînt destul de singură pentru ca ceea ce gîndesc și am gîndit mereu să nu poată primi măcar un accent de adevăr. Îmi construiesc viața pe măsură ce îmi construiesc poezia și dacă, mai nou sau mai vechi, poezia mea se încarcă de sensuri stranii este pentru că nu pot învinge realitatea (natura) de pe același plan cu ea, din pricina slăbiciunii mele structurale. În această afirmație vă veți regăsi cu toții, sper. Am nevoie de o aprofundare și de o dimensiune nouă, construită, pentru ca să am revelația realității (naturii) și a înfrîngerii ei, după care se insinuează în ființa mea un fel de libertate interioară ale cărei limite sînt împinse pe măsura cuceririi unei realități esențiale ca rezultat al luptei cu aparența. Nu voi putea înțelege niciodată descrierea sau notația simplistă a unor relații facile cu natura. Mi se pare derizorie construirea unui univers poetic din aglomerarea de astfel de notații, fără sforțarea de a le reorganiza pe un alt plan, unde surprinderea profunzimii faptelor naturale te duce

teatru

t

Teatrul de poezie

Mărturisesc adîncul scepticism cu care am primit această veste : se deschide-n fine **Teatrul de Poezie** ! Ideea fusese deja discreditată. Un grup de tineri, înzestrați de la natură cu truse contra complexelor de orice natură, lansaseră mai demult chiar această titulatură pentru manifestări diverse, modeste.

Dar în seara de 9 octombrie, **Teatrul de Poezie** într-adevăr s-a născut. O idee care plutea de mult, după cum arăta Horia Lovinescu, directorul teatrului-gazdă, teatrul „C. I. Nottara", în cuvîntul de bun început. O idee care a prins acum cheag datorită înțelegerii și sprijinului acestui teatru-gazdă și a Asociației Scriitorilor din București. Sufletul care a reușit să unească toate bunele intenții și care aproape din umbră, dar cu mare discreție și fantezie în același timp a creat practic spectacolul este poetul Ion Drăgănoiu. Alături de el, în seara de 9 octombrie, intra dezinvolt din culise în scenă, dar mai mult invers, din sală-n scenă, dar mai mult invers, ducînd spectacolul pe umerii lui de atlet și-n ochii de grav și prea ironic leopard, Nichita Stănescu.

Au citit poeziile cele mai aproape de inima lor Ștefan Augustin Doinaș, începînd chiar cu celebrul „Mistreț cu colț de argint", delicat tulburată în adîncul suferinței, Constanța Buzea și cu forța ei de eveniment ciclotonic Ileana Mălăncioiu.

Poetul de limbă română din R.S.F. Iugoslavia, Ioan Flora, cu un talent de recitator care concura însăși scrierea poeziei, ne-a surprins cu o foarte proaspătă conștiință de poet.

Iar muzica a venit la braț cu Johnny Rădulianu, campion al visurilor de mare suflet și speranță, iar la un moment dat silueta lui Miriam Răducanu, ca un fulor de fum a trecut prin drama lui Johnny ca o pasăre neagră prin suflet.

Către sfîrșit, Nichita Stănescu și Ion Drăgănoiu au citit traduceri din poeții sîrbi Miodrag Pavlović și Adam Puslojić, prezentînd, cu acest prilej, personalitățile lor, date biografice etc. În final Nichita Stănescu a citit trei poeme proprii. Astfel o seară de mare generozitate s-a încheiat. Cu emoție și curiozitate greu de reținut așteptăm ce va veni în continuare.

Dar după un început atît de bun, marcat de originalitatea totală a spectacolului, în continuare totul rămîne obligat de tot, încheie eu parafrazînd un vers dintr-o elegie a lui Nichita Stănescu. Și iată care e versul : „Totul e legat de tot".

Dumitru Dinulescu

Desen de Sabin Ștefănuță

film

f

Forța de penetrație

Întîmplarea face ca, la puțin timp după **Revanșa** lui Sergiu Nicolaescu, să apară pe ecrane **Cianura și... picătura de ploaie** a lui Manole Marcus — filme care, deși se înscriu în același gen, pornesc de la concepții cu totul diferite. Latura umană, latura psihologică și socială, pe care Sergiu Nicolaescu le forța de dragul convenției cinematografice, trec pe primul plan la Manole Marcus, filmul său fiind în primul rînd un act de cunoaștere și abia în al doilea rînd o etalare de mijloace și virtuți regizorale. Comparația se impune, mai ales pentru a ridica o întrebare : de ce manierismul lui Sergiu Nicolaescu este mai strălucitor, mai spectaculos, decît realismul lui Manole Marcus ? De ce cîștigul de „adevăr de viață" trebuie plătit pînă într-atît, încît bucuria creației aproape că dispare în spatele relatării conștiincioase ? Comparînd cele două filme descoperim încă o dată că adevărul este uneori mult mai plicticos, mai lipsit de haz decît fantezia.

Așadar un asasinat, o delapidare, o anchetă ; o distribuție din actori de primă mînă : Victor Rebengiuc, Ștefan Bănică, Marin Moraru, Aurel Giurumia, Iurie Darie ; un regizor, Manole Marcus, cu calități care nu pot fi puse la îndoială ; un scenariu (Mihai Mogoș și Manole Marcus) bine gradat, cu un dialog care nu-ți zgîrie urechile ; toate acestea par a fi premise suficiente pentru a ține pe spectator cu sufletul la gură, și totuși filmul este în continuu flux și reflux : între premisele palpitante și plictisitoarea anchetă, între datele problemei și enunțul ei monoton, lipsit de nerv. Foarte multe discuții, foarte multe interioare în care invenția regizorului, a operatorului și a scenografului sînt minime... De fapt, trebuie să observăm că vocația realistă a regizorului nu depășește pragul unei curate puneri în scenă : din masa faptelor nu se încheagă acele sensuri majore fără de care realismul se sufocă.

Fugara trecere printr-o lume interlopă, schița de caracter făcută funcționarului mărunt jucat cu har de Aurel Giurumia, creațiile realizate de Marin Moraru, Ștefan Bănică și mai ales de Dem Niculescu (o revelație !), sînt prea puțin pentru a închega o opinie. Manole Marcus se mulțumește să stăpînească „materia de viață" a filmului, fără să aibă de fapt o opinie foarte personală.

În planul cunoașterii, **Cianura și... picătura de ploaie** este, desigur, mai profitabil decît **Revanșa** ; păcat însă că fiecare gest firesc, fiecare replică bine rostită, fiecare situație care dă sentimentul vieții de toate zilele, sînt cîștigate cu un efort pe care spectatorul îl resimte neplăcut ; doar bucuria creației poate să dea realismului forță de penetrație și Manole Marcus nu a reușit aici să ne-o transmită.

Nicolae Mateescu

televiziune

tv

Prim-plan: Mocănița

Printre multe simboluri care au marcat existența moților se află și acest trenuț, Mocănița, ce leagă Apusenii de restul lumii. El e un dat al acestui spațiu uman, azi, poate, o relicvă, dar față de care oamenii locului s-au atașat în timp printr-un sentiment familiar adînc, puternic și indefinit. Puține obiecte de civilizație au fost încărcate cu atîtea semnificații sufletești și integrate în țesătura vieții ca acest tren în care moții și-au legănat visele și speranțele de mai bine. Un puternic sentiment de nostalgie va lăsa în urmă, căci, Mocănița, azi pe cale de a fi înlocuită de un tren obișnuit, avea o personalitate a ei, așa cum oamenii din această parte a țării își poartă cu ei caracterele emblematice, inconfundabile.

O frumoasă secvență evocatoare a acestui simbol și un portret interior a „trei oameni de pe Valea Mocăniței" a realizat Alexandru Stark în emisiunea **Prim-plan** de vineri, 6 octombrie. Realizator extrem de dotat, cu un puternic simț al televiziunii (există și așa ceva !), reporter degajat, autentic și agreabil în dialogul cu oamenii, Alexandru Stark convinge prin firescul pe care-l degajă emisiunile sale, prin știința de a orienta întrebările și conversația în consens cu situațiile concrete. Înaltul său profesionalism se relevă în capacitatea de a pune în valoare personalitatea interlocutorului, de a-l stimula și orienta discursul, de a-l aduce într-o stare permeabilă (așa cum s-a întîmplat și în emisiunea de care vorbim), și, nu în ultimul rînd, în acuratețea și spontaneitatea comentariului, ocolind cel mai adesea locurile comune, dar și textele facil poetizante care acoperă jenant comentarii altor reporteri. Apropierea de omenescul situațiilor, pătrunderea în universul de simțire și preocupări al celor intervievați mi s-a părut a fi virtutea acestei emisiuni, mai ales cînd ai în față trei oameni din categoria acelora care știu prețul cuvîntului și a căror reticență și mutenie (scot o vorbă la un kilometru, spune anecdota !) au devenit proverbiale. Realizatorul a reușit să compună, din date exterioare de biografie și din cele interioare de atitudine și gîndire, portretul a trei oameni așezați în adevăruri statornice și greu de smintit din matca lor : Ion Petru Cîmpeanu, mecanic pe Mocănița, convins că „fiecare drum are viața lui" ; Felix Treger, de la Întreprinderea de metalurgie nefieroasă din Zlatna, care și-a trăit viața după un imperativ moral pe care-l transcriem pentru frumusețea lui : „Așa să te porți, spune el, încît să nu-ți fie niciodată rușine să te uiți înapoi" ; Constantin Pascu, inginer constructor, „a venit din toată țara", spunea el, pentru a înălța cetățile industriei în minunatul peisaj al Apusenilor, om al noilor cititorii, dar care alcătuiește o „colecție de crengi", recuperînd astfel în amintire și simbol ceea ce uzurpă prin fapta întemeietoare. Oameni ai pămîntului, cu privire hotărîtă, tăioasă, cu simțul lucrului durabil, făcut pe îndelete și bine.

Grigore Georgiu

și de mîine

la coșmar sau la decantarea pură a sunetelor din ether.

Faptul că omul face parte integrantă din natură, mă obligă să fac eforturi in acest sens, adică al cunoașterii sale in relație cu acest plan supraindividual de care vorbeam mai inainte, pe care-l preconizez ca fiind singurul capabil de a-l revela pe el, ca om. De aici preocuparea de un mine, (iată unde ironia piere, la nivelul gîndirii pure !) construit, insă, prin exacerbarea neliniștii dată de întrebările la care este supusă orice ființă omenească, pe măsura inaintării spre echilibrul deșert al vegetării in natură. În ce măsură eul duplicitar, care mi-a dat de furcă atîția ani, față in față cu niște realități ce te fac să te cutremuri, mai poate exista, nu știu. Nu că aș refuza toate subtilitățile acestea minunate și cu un gust atit de fraged incit atrag un anumit fel de extaz al simțurilor după ele, un fel de saturație, de lenevie a trupului, dar consider și văd cu ochii larg deschiși cum lumina și umbra sint una singură. De aici „subiectivitatea" exacerbată a poeziei mele, ce se vrea, insă, aptă de a recepta legi umane, spirituale și morale.

Oricum, am ajuns la o virstă la care există o posibilitate de autodeterminare și autoprovocare a gîndirii înspre poezie. Orice act inafara unui travaliu conștient, ce poate deveni creator prin construcție și pasiune, mi se pare lipsit de înțelegere și orice act existențial neconvertit și neconștientizat mi se pare că poate nega viața. Nu cred că scrisul (creația artistică) reprezintă o negație a vieții, așa cum spunea cineva într-o discuție despre Ion Barbu, dar nici nu cred că poate afirma viața. Cred, doar, că este esența vieții. Atit. Așa văd poezia din trecut și din viitor.

Angela Marinescu

Necesară ca aerul sau apa...

N-aș vrea să vă supăr, dar nu prea văd rostul acestei anchete. Să „intimpinăm" (nu?) Colocviul de la Iași cu niște declarații ad-hoc ? Și deci „hai să mai vorbim de poezie", spunind cum o vedem pe cea de azi și chiar, dragă Doamne, și pe cea de miine ? Despre cea de miine, vă mărturisesc că eu unul n-am nici o idee ; dealtminteri acest „miine" e un teribil semn de intrebare. Despre cea de azi, așa, in general, nu prea știu ce să zic, dacă e să fiu luat din scurt, ca la o „anchetă". Ca să fac plăcere poeților aș putea repeta o vorbă de pe vremuri, a lui Al. T. Stamatiad : **poezia e divină, mon ami !** Dar nu-mi prea place să spun despre poezie că e divină, deși cred că e. Mai exact nu poezia e divină, ci geniul. Cind vine un tinăr, pe nume Goethe, și intr-o poezioară de opt versuri, cu cele mai simple cuvinte, incepe : **Ueber allen Gipfeln / Ist Ruh ;** și termină : **Warte nur, balde / Ruhest du auch,** aceste imense și minunate banalități imi par intr-adevăr divine. Tot așa : **Știți voi ce vorbă este vorba „ieri" ?** (Arghezi) ; **Grăbite trec frunze liberate** (Bacovia) ; **Tu reclamais le soir ; il descend ; le voici** (Baudelaire) ; **Mai suna-vei dulce corn / Pentru mine vreodată ?** (alt poet). Da, fără îndoială, cind apare, cum zice Bogza „un astfel de om extraordinar" în stare să exprime cu vorbe obișnuite lucruri atit de tulburătoare, avem de a face cu o epifanie divină. De aceea poezia e tot așa de necesară ca și aerul sau apa, iar cei care admit liniștiți eventuala ei dispariție într-o viitoare lume tehnocrată, sint tot atit de inconștienți (ca să nu zic imbecili) ca și cei care privesc cu seninătate poluarea aerului și apelor. Omul, indiferent dacă e sau nu ateu, agnostic, sceptic, dacă are sau nu o concepție științifică despre univers, nu se poate lipsi de lucruri „divine", deci nu se poate lipsi de poezie. Se prea poate ca cineva să nu citească poezie, sau să citească rar, dar de poezie tot are nevoie, chiar dacă nu-și dă seama de asta, iar cind din intimplare se intilnește cu ea, dacă e om și nu bestie, nu se poate să rămină nepăsător (sau chiar ostil, cum se intimplă). E adevărat, sint mulți oameni inocenți, lipsiți de gust sau ineducați, care iau drept poezie versuri proaste și se încintă cu ele ; dar, vedeți, chiar și așa, de poezie tot au nevoie ; este aici o chestiune dificilă și delicată, de stringentă utilitate socială, ca acestor oameni să li se deschidă receptivitatea virtuală pentru marea poezie. Nu este o chestiune de evoluție in ordine istorică ; poezia popoarelor primitive din Africa și Oceania sau de aiurea, și in genere folclorul dovedesc nu numai că omul este in mod natural capabil de mare poezie dar că îi este in mod natural indispensabilă. Preferința pentru versurile proaste e tocmai un fenomen de evoluție, mai exact un epifenomen datorat clișeelor pe care le impune o educație lipsită de inteligență, efectuată de slujbași fără chemare. Deci trebuie discreditate clișeele. Rolul acesta îi revine tot atit de bine criticii cît și poeților înșiși (celor adevărați, se-nțelege).

Dar, cum mărturiseam mai sus, nu-mi prea place să spun despre poezie că e divină, deși cred că e. Evident, ca să fie „divină" trebuie să fie in primul rind umană, dar nu e destul, trebuie să fie și genială. Nu-mi prea place să spun că e divină pentru că prea sint convinși de asta toți versificatorii și prea trag spuza pe turta lor ; prea scriu numai cu literă mare : „Poetul". Această slăbiciune se constată nu numai la versificatorii mediocrii, dar nu rareori și la poeți adevărați. Poate că e, la unii, o legitimă nevoie, probabil compensatorie (vezi cazul Macedonski), de a-și revendica in mod mai mult sau mai puțin sfidător demnitatea ofensată de atîția utilitariști ignari, care nu destul de rar au poziții discreționare. Dar marii poeți, marii artiști in general, creatorii veritabili nu prea mai au nici gust nici vreme pentru fasoane și oricit ar fi omenește de vanitoși, cind lucrează uită și de glorie : un asemenea om lucrează nu numai cind „lucrează" propriu-zis ci și cind se plimbă și uneori, mai mult sau mai puțin conștient, chiar și cind conversează sau ia masa in oraș, deci cu cit e mai mult timp ocupat cu creația sa cu atît face mai puțin pe „artistul".

Am spus numai generalități și n-am vorbit deloc de poezia „de azi". Dar poezia „de azi", la noi sau aiurea, nu e un subiect care poate fi tratat in două-trei pagini. E vorba, in acest caz, de poeți, nu de poezie in general. Să fac iarăși o listă cu nume bine sau mai puțin bine știute ? Din care, fatal, să omit pe unii sau voit, pe alții ? Văd că se discută despre generații de poeți, ceea ce e legitim, dar o generație, să nu uităm, reprezintă in timp distanța de la nașterea părinților la cea a copiilor. La noi nu numai că se scurtează nefiresc acest termen, dar s-a ajuns să se facă recensămintul poeților pe „promoții", de cite un deceniu sau chiar numai un lustru ; și se constată, pe căprării, că unii sint „ironicii", că ceilalți fuseseră „pateticii" sau mai știu eu cum ; de asemeni că critica „de susținere" rămine cam in urmă, continuind să „susțină" promoțiile deja afirmate și care deci n-ar mai avea așa mare nevoie, etc. Poate că este așa, dar cam seamănă cu succesiunea tipurilor de automobile.

Ar mai fi de spus destule despre altceva : lipsa evidentă de patriotism, adică de seriozitate și de conștiință artistică (toate aceste trei noțiuni, fără să fie, evident, sinonime, sint atit de solidare incit aproape că se suprapun) a metrilor pătrați de versificație despre Decebal, Mihai Viteazul, Țepeș și alte mari figuri ale trecutului național. Lucrul acesta s-a subliniat mereu, chiar și de tovarășul G. Macovescu la Colocviul național de critică, și de nu puțini dintre cei mai de seamă dintre poeții și cărturarii noștri, Eugen Jebeleanu, Doinaș, Geo Dumitrescu și alții, dar spațiul revistelor continuă să fie expropriat de această industrie, jignitoare nu numai a simțului estetic dar mai ales a celui mai adinc sentiment românesc.

Bogdan Stihi : „Visul"

Al. Paleologu

Dialectica innoirii

Adevărurile simple și de nezdruncinat (nu sint multe, nu ne încarcă memoria, nu ne impiedică să nuanțăm după pofta inimii) riscă să fie uitate chiar in momentele cind sint de mai mare trebuință, acum, de pildă, cind spiritele se infierbîntă la ideea că se apropie Colocviul de poezie unde, desigur, se va spune „totul" și se vor rezolva definitiv toate problemele.

Cel mai la indemînă — și de aceea neglijat și parcă de neînțeles — e adevărul că poeții nu se inlocuiesc unul pe celălalt, unii pe ceilalți, cei mai tineri pe cei abia mai puțin tineri și așa mai departe, intr-un joc al zădărniciei. Promoțiile noi nu le scot din acțiune pe cele constituite, ci doar le pun intr-o nouă lumină, poate mai favorabilă, nu se știe. A fost nevoie de explozia forțelor tinere din deceniile VII și VIII ca să înțelegem mai bine ce fel de poeți sint D. Stelaru, A.E. Baconski, Jebeleanu, Caraion, Gellu Naum, Șt. Aug. Doinaș, Geo Dumitrescu, M. Beniuc, Emil Botta.

Exponenții forțelor tinere (nu mai e nevoie să-i amintesc, critica a exercitat o acțiune de susținere a valorii și insemnătății lor) n-au avut nimic de pierdut din această confruntare, dimpotrivă, s-au definit ei înșiși mai bine pe măsură ce s-a pus oarecare ordine in receptarea numelor constituite. Scriitorii adevărați nu pierd ci cîștigă in dialectica innoirilor succesive ; neliniștea, de o parte sau de alta, exprimată de cei tineri sau de cei batrini, este in egală măsură suspectă. Cei ce o manifestă, mai zgomotos, sau mai prudent, cei ce își cer pe un ton răstit „drepturile", exact ca și cei ce, intrind in panică, ripostează cu mai multă ingrijorare decit se cuvine, la ideea, la coșmarul că — impinși din urmă, dați in lături etc. — le-ar putea pierde, dovedesc, deocamdată, un singur lucru : că nu au, dar deloc, insușirea ce pare (pare numai) a prezida și a legitima energica lor acțiune : orgoliul.

O numesc insușire fără teama unei înțelegeri greșite, pentru că de ințelegerile greșite nu te poți apăra niciodată ; e mai bine să le lași in plata domnului. Domeniile poeziei (a spus-o Valéry) sint domeniile orgoliului ; altfel nimeni nu ar scrie poezie, ci s-ar mulțumi să o trăiască. Dar a trăi e una și a scrie cu totul altceva. Așadar, lipsește din astfel de intervenții active, de o parte și de alta, exact ce are aerul că prisosește : orgoliul.

Îmi amintesc de o vorbă extraordinară a lui Vladimir Streinu, cind nu știu ce l-am intrebat și el mi-a răspuns plictisit : „domnule, eu **m-am vindecat de vanitate prin orgoliu**". Și chiar „se vindecase" marele critic, se vedea din plictiseala lui că rezolvase radical această problemă, falsă acum pentru el. Și că, de pildă, strălucirea lui G. Călinescu, reputația lui incompatibilă printre tineri, încetase să-l irite (omenește desigur, il iritase o vreme) ; era cel dintii dispus să recunoască strălucirea confratelui miraculos de dotat in atitea privințe (nu in toate). La o conferință a lui Călinescu despre poezia lui Eminescu, se ridicase in picioare, el singur din toată sala tixită, să-l aplaude, nu i se părea de-ajuns să bată din palme stînd, ca tot omul (oricît de satisfăcut) pe scaun — și dacă nu mă înșală memoria a și strigat tinerește, deși trecuse și el — ca și spectaculosul, genialul conferențiar — de șaizeci de ani: Bravo Călinescu ! sau așa ceva. Pot spune liniștit, după trecerea unui bun număr de ani și după ce eu insumi am invățat cite ceva in această viață trecătoare, că entuziasmul **avizat** al lui Vladimir Streinu la conferința confratelui despre Eminescu își trăgea indreptățirea dintr-o seninătate, dintr-o **demnitate** ea insăși zguduitoare, și mai presus de orice din conștiința propriei valori, nesubstituibile, din siguranța liniștită a **locului** său, a dreptului său, inalienabil, in această lume ; in această cultură, pe care n-o face unul singur, oricît de dăruit și de destoinic ar fi. Criticul, sceptic altfel, care aplauda și striga bravo se simțea bine, se simțea mai sigur de sine, in apropierea gloriosului confrate. Încrederea lucidă in puterile proprii, in existența unui mesaj personal ireductibil, și recunoașterea loială a meritului celorlalți pornesc din aceeași sursă și se condiționează una pe alta. Dacă increderea lipsește dispare și loialitatea.

Lucian Raicu

marius robescu

Fiecare

Eu nu voi inceta să iubesc credincios
adolescența
vremea cind toti sint la fel
dar își strigă răgușit deosebirea de fire
miei trufași zmulgindu-și incă puterea
cu dinții de lapte din iarbă
și nu mă voi opri să regret (rău de moarte imi
va părea)
că m-am trezit prea curind din somnul ei dulce
să-i văd inverșunați pe inocenți
vinind cu praștii și cuțite
inima rumenă a semenilor
după cum iarăși, mereu, răutăcios am să
pling
(fie și in taină, chiar și ascuns)
lemnul verde prefăcut in cenușă
și atitea oase și oscioare
risipite ca floarea de vișin
ce nu se vor mai uni nicicind impreună

doamne, asa s-a intimplat,
fiecare a apucat pe alt drum
care in foc, care-n pămint, care in apă,
care in sterpul dispreț ce nu-i va pomeni
amintirea
care infășurindu-și inima in albă grăsime
și rostogolind-o deadura prin ani
ca pe o minge grea de zăpadă.

Bogdan Stihi : „Fertilitate"

Poveste de la ultimul etaj

Pe distanța a nouă etaje
oamenii își bat cuie in pereți
încăpățînat, ritmic,
cu adversitatea stupidă a păsărilor
lovind cu pliscul

la ultimul etaj e mai multă liniște

aici zgomotele parvin numai
de jos in sus
asemenea pietrelor zvîrlite de copii
intr-un aerostat
ce trece lin, intimplător, deasupra

tocmai că la ultimul etaj locuiesc eu

dacă aș vrea aș putea
să inteţesc flacăra gazului
(care umflă balonul
care se inalță datorită aerului cald
care e mai ușor decit aerul rece)

dar imi amintesc o intimplare
spusă (citită?) de altcineva altcîndva:
in amurg
vinzătorul de baloane surizind aiurit
incepe să zboare pleșuv deasupra orașului.

Rugăminte

Cu evlavie și simplitate
mă adresez frunzelor palide
mai inainte să fie măturate cu tirnul
impinse jos de pe trotuare
și arse la răspintii in grămezi

ingăduiți voi frunzelor
să mai sărut o dată mina toamnei
degetele ei roșii, descărnate,
pe care arsurile sclipesc
asemenea unor inele scumpe?

ah, toamna, fostă doamnă
devenită spălătoreasă peste noapte!

Răspuns

Imi stai in palmă (aș putea să cred)
tot astfel ca și sinul tău
fluturele alb și orb

ești un pic stricătoare
altfel n-ai fi venit la miezul nopții
să-mi spargi o cutiuță muzicală

in schimb eu am o rană
adincă și subțire ca de tirbușon
din cauza ei nu pot fi

ea mă amintește că nu sint
prin urmare dă drumul iluziei mele de mine
demnă de ură

mai bine ingrijește-ți ficatul

cindva ți-am mărturisit exasperarea senzuală
care mă cuprinde
incercind să rup din carne codița unei cireșe.

Poți — totuși treaz

Poți — totuși treaz — să te odihnești intr-un
loc
care pe lumea aceasta reală
seamănă cu somnul.
Așa am fost eu in dumbravă.
Crengile imi acopereau vederea
cu palmele inlănțuite.
Era un amurg verde.
Din patru in patru minute cinta un greier.
Așteptam o apariție
și mă indulceam cu aerul morților.

Dar am fost zmuls din pace curind
(zmuls din durere pe un țărm provizoriu).
Soarele crud
a curs sfiriind peste naivitățile fragede.

Aripile

E in cer o covălie albă
unde se bat aripi la poeți
cit nu vine nimeni să le poarte-n spete
precum hamurile de argint
goale atirnă ele de pereți;
se răsfringe clipa investirii
ca un somn din care
brusc am fost strigat
pin-la măduvă cu patru cuie reci
faurul mi le-a infipt in omoplat;
ah, mi-e așternutul de atunci mai tare,
de cind dorm pe aripi
și mă doare
de grea oboseală neinvățatul trup
aripile-și prigonește singur și se rup.

* * *

Nu e păcat
că sint pe jumătate ființă
și pe jumătate un mecanism;
nenorocirea e că
aripile nu se învirt mereu cu aceeași viteză
nici măcar totdeauna in același sens
(faurul probabil a greșit
grăbindu-se să mă vadă cit mai iute
zburind din covălie)

un folos trag totuși:
zborul imi este cu atit mai concret.

radio r

Cartea

● Două evenimente culturale de un real prestigiu domină luna octombrie : decada cărții românești și Colocviul național de poezie. Amîndouă ne-au spus sau ne vor spune despre rolul modelator al cărții, despre continua aspirație către cunoaștere, despre setea de frumos, așadar, despre cărți ca despre insemnele civilizației și culturii. Cartea a fost și este mereu in atenția radioului nu numai prin emisiunile sale literare. Constanța comentariilor, a momentelor poetice, a sintezelor ne indică grija radioului față de fenomenul literar românesc.

Era de așteptat, deci, ca in zilele acestei luni emisiunile literare să fie mai dinamice, să-și depășească formula astfel incit cele două evenimente să-și afle o rezonanță mai amplă și mai vie. „Viața cărților" a dedicat un radioreportaj decadei cărții românești (și a avut in sumar, in primul rind, cărți de poezie). Celelalte au fost in nota lor obișnuită.

● Duminică, **„Divertisul"** a poposit cu rubrica sa „Incredibil, dar posibil" in libraria bucureșteană „I. L. Caragiale". Interlocutor : o tinără-librar. Pretextul : căutarea unor cărți. Subtextul : il veți deduce ! Așadar reporterul s-a adresat tinerei pentru a-i da lămuriri cu privire la ultimele (inventate) apariții : „Aforisme" de Ion Nunweiller, „Clipa" de George Bacovia, o carte ilustrată pentru copii de Shakespeare, volumul I din opera lui Arghezi și un roman al lui Zambaccian (!)). Cu părere de rău tinăra nu l-a putut servi cu nimic : se epuizaseră ! ! ! Intr-adevăr incredibil, dar, din păcate, posibil. O constatare care ne-a umplut sufletul de tristețe.

● Teatrul radiofonic a revenit la sentimente mai bune, așa că, in locul producțiilor de serie cu care fusesem obișnuiți luni seara, o premieră : **„Dansul morții"**, adaptare radiofonică după piesa lui Strindberg. Miercuri (pr. II, ora 20) o sărbătoare : **„O scrisoare pierdută"** in regia artistică a lui Sică Alexandrescu (inregistrare realizată in anul 1952), cu o distribuție de aur : Niki Atanasiu, Radu Beligan, Alexandru Giugaru, Ion Finteșteanu, Grigore Vasiliu Birlic, Ion Talianu, Costache Antoniu, Elvira Godeanu. Să notăm și alte titluri : **„Dansul milioanelor"** de Victor Eftimiu, **„Mușcata din fereastră"** de Victor Ion Popa, **„Cind infloresc migdalii"** dramatizare radiofonică de Angela Plati după romanul scriitoarei italiene Marina Sereni, **„Un regiment de artilerie"** de I. Al. Brătescu-Voinești. Amatorii de teatru au de unde alege ! Infuzia de clasicism pe care o intrevedeam ca necesară intr-una din cronicile trecute nu s-a lăsat așteptată.

Constantin Stan

plastica p

Realitate și metamorfoză

La treizeci de ani, avind in urmă o experiență de viață din specia romanului picaresc, Gheorghe Bălan iese in lume cu o mapă de desene și un hiperdistilat volum de versuri. Te-ai aștepta să ai de a face cu un amator și ai de a face, in realitate, cu mersul sigur al unei profesionalități obținute trudnic, la capătul a cincisprezece ani de anonimă singurătate. Tot ce a adunat e găsit de el, trăit de el și asumat de el. Tot ce știe, știe pe riscul lui și asta dă științei sale nimbul unui anumit eroism spiritual care transpare in tot ceea ce face.

Convingerea intimă din care decurge plastica lui Bălan pare să fie aceasta : nu e drept și, prin urmare, nu poate fi adevărat ca lucrurile pe care le vedem să fie condamnate a exista vesnic în limitele formei lor actuale. Dacă nu e concepută ca simplă **ipostază**, forma devine un tiranic **prizonierat**. Or, legea realului, singura lui lege venerabilă, e libertatea. Tot ceea ce este poate foarte bine să fie și altfel. Lumea e una din infinitele meta-lumi posibile Pornind de la această intuiție, Gheorghe Bălan incearcă să surprindă grafic marele dans al intruchipărilor sensibile, de la un mod de existență la altul. El intilnește astfel, inevitabil, motivul — de largă circulație în manierismul secolului al XVI-lea — al interpenetrației regnurilor : figura umană are vegetalitatea frunzei și a rădăcinilor, inerția minerală a cochiliei devine, pe nesimțite, ou și pasăre, ierburile devin insecte, amforele devin cai. Asupra intregii lumi plutește un liric duh al metamorfozei. Totul pare să fie un episod din metabolismul gigantic al unui singur organism. Ne gindim, fără să vrem, la „planta originară" a lui Goethe. Dar pentru a ajunge la percepția supremei **continuități** a celor văzute e nevoie ca văzul insuși să-și regîndească statutul. El trebuie să se deprindă a găsi asemănări, acolo unde altădată găsea deosebiri, el trebuie să colaboreze cu imaginația, mai mult decit cu rațiunea curentă. El trebuie, pe scurt, să nu mai procedeze discriminativ, ci analogic. Riscul unui asemenea proces e, neîndoielnic, eșuarea în monstruos, intr-o factice „ars combinatoria". Dar nu prin **juxtapunere** de date disparate își obține Bălan imaginea, ci prin sesizarea **creșterii** organice a disparatelor, una dintr-alta. Expoziția sa ar putea avea, în definitiv, drept motto, un fragment din Novalis : „Lumea exterioară e lume interioară ridicată la condiția misterului". Artistul nu are însă nevoie de citate pentru a se exprima. El recurge la mijloacele inerente graficii : un singur instinct al siluetei, o bine controlată dar generoasă ritmică, o neinhibată amploare a desenului foarte precis, dar spontan totodată, in sfirsit, o muzicală regie de curbe și contracurbe care evocă un larg spectru de rețete stilistice, de la ceramica greacă, la Matisse.

Deocamdată, Gheorghe Bălan își expune lucrările intr-unul din hall-urile Institutului de Fizică Atomică (comuna Măgurele), căruia se cuvine să-i mulțumim pentru ospitalitate. Dacă intorcindu-se în singurătatea din care a venit, artistul acesta își va continua calea și dacă, la rindul nostru, vom ști să-i stăm alături, e de sperat ca data viitoare să-l putem confrunta cu un public mai larg, intr-una din sălile de expoziție bucureștene.

Andrei Pleșu

muzică m

Octombrie

● Doi tineri violoniști au cucerit (in plină perioadă de afluență spre sonoritățile de funigel sau de focuri tomnatice ale lui Richter) atenția publicului. Nume impetuos afirmate, laureate ale feluritelor festivale de exigențe tehnice și finețe a interpretării, foști colegi de școală, **Paul Florin** și **Mihaela Martin** au concertat in aceeași zi la Ateneu — unul intr-un matur și complex recital, cealaltă susținind cu orchestra Filarmonicii un dificil concert de Mozart.

Pentru Paul Florin treptele dezinvolturii și naturaleței tehnice s-au desăvîrșit intr-o maturitate a concentrării care l-a făcut să șlefuiască fiecare amănunt al „pietrelor de încercare" violonistice. Capriciile de Paganini și prima parte din concert cu cadență au dovedit eliberarea de orice dificultăți ; Bach-ul sobru și sonor, Sonata in La de Tartini, au demonstrat arhitectura bine gîndită a frazei ; Concertul de Sibelius — o lume abstractă, atinsă prin suprema puritate a sunetului. Strădaniile lui Paul Florin de a diferenția și nuanța (de exemplu prin vibrato, reușind pe Sol efecte de violoncel, etc.) dovedesc un stil de studiu superior, promițind una din cele mai interesante maturări violonistice cunoscute la noi în ultimul deceniu.

Mihaela Martin, interpretind cu Filarmonica Concertul de Mozart nr. 3, a ciștigat îndeosebi lirism. De o mare poezie, partea lentă, cu toate amănuntele prelungite în diafan, a înscris lucrarea intr-un contur al coloratului rafinament. Pină cind se vor putea adapta și orchestrele noastre unui subtil pianissimo, rareori am intilnit un solist care să sacrifice prezența sonoră masivă pentru culoare.

● Un volum, apărut la Editura Muzicală **„Ciprian Porumbescu"**, de Paul Leu (ediția a II-a revăzută și adăugită), reconstituie după bogatul material documentar aflat in muzeul din Suceava biografia universul spiritual și afectiv al romanticului muzician și patriot. Etapa formativă suceveană, experiența vieneză, cercetările de folclorist in timpul profesoratului la Brașov, integrarea in mișcarea intelectualilor vremii, creația instrumentală, vocală și corală a popularului compozitor, sint cercetate cu emoție și minuție. Anii care au trecut de la 14 octombrie 1853, ziua cind s-a născut Ciprian Porumbescu, n-au făcut decit să șlefuiască prezența ideală și entuziastă a celui „care și-a pus viața și creația in slujba celor mai inalte țeluri ale poporului român".

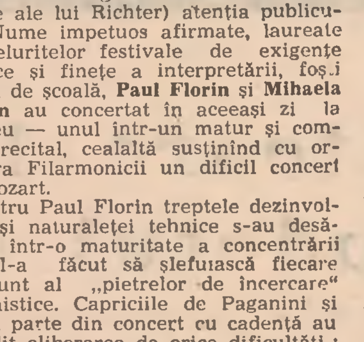

Desen de Sabin Ștefănuță

Grete Tartler

FRAGMENTE CRITICE

Critica? O lectură înceată

Citind recentul volum al lui Mircea Zaciu (**Alte lecturi și alte zile.** Ed. Eminescu), unde este vorba din nou de starea criticii, de „critica agonală“, construcție critică etc., mi-am amintit de vechea formulă a lui Faguet : critica este o lectură înceată, o lectură meditată, o relectură...

„Înainte de a fi un demers complicat, o strategie, un meta-limbaj, critica este, într-adevăr o lectură lentă, o lectură ginditoare. Știința ei pornește nu atit din plăcerea de a citi, cit din plăcerea de a medita la ceea ce citești.

Mi-am amintit, zic, de vechea, simpla și sănătoasa formulă a impresionistului Faguet parcurgînd noua serie de **lecturi și zile** ale criticului Mircea Zaciu. Ce se observă imediat la el este tocmai plăcerea lecturii tihnite, n-aș spune: bucuria de a citi, căci un critic trebuie să citească și ceea ce nu-i place. Dar bucuria de a medita în marginea textului literar există și fără ea un critic nu este critic, căci nu poate fi critic cine nu iubește critica. La Mircea Zaciu se observă mai ușor decît la alți comentatori actuali această lipsă de grabă în fața textului, dublată de o accelerare a gîndirii și a fanteziei critice. Sentiment întăritor de echilibru și obiectivitate. Ne mișcăm în spațiul adevărului, verosimilului, talentul criticului nu mai trebuie să scuze injustițiile lui, talentul caută adevărul și, vorba lui Maiorescu, rămîne în marginile adevărului. Întîrzierea în paradox obosește ca și persistența în banalitate. Am gîndit totdeauna, citind pe moraliști, că lucrul cel mai greu este să descoperi un adevăr nou, nu să ridiculizezi o prejudecată veche. Cele mai multe din lecturile lui Mircea Zaciu sînt asemenea meditații în marginea cărților apărute în ultima vreme. Cronici, articole, însemnări despre ediții din clasici, intervenții cu o adresă precisă (critica, data de naștere a lui Arghezi etc.), opera, pe scurt, a unui foiletonist care, din bivuacul său, urmărește fenomenul literar actual dintr-o perspectivă istorică mai largă. Fenomenul literar actual se întinde de la apariția unei ediții din Heliade Rădulescu pînă la notele de călătorie ale lui Romulus Rusan. Mircea Zaciu le discută, serios și profund, pe toate, citează pasajele pe care le găsește semnificative, comentează, revine la ele, aduce o nuanță nouă, dîndu-ne, încă o dată, sentimentul că are timp, că nimic nu-l silește să sară peste pagini și să simplifice demonstrația critică. Văd în această răbdare în fața textului nu numai o tehnică a lecturii, dar și expresia unui spirit moralistic ascuțit, curios să observe și să judece pe alții. Că este așa dovedește și faptul că Mircea Zaciu trece ușor de la operă la creatorul ei. Cronica se termină, uneori, cu un portret al scriitorului, observat ca individ social și în alte împrejurări. Iată unul, foarte reușit, al lui Al. Paleologu :

«Am avut odată acest sentiment. Murise Călinescu și încurcata „moștenire“ a tratatului de istorie literară împotmolit la primul volum adunase în fosta lui a doua casă (institutul), personalități și veleitari. Discuțiile fără noimă hăcuiau splendidul monument, fiecare silindu-se să se aleagă cu cîte o ciosvîrtă. Aveam sentimentul penibil că asist fără voia mea la o nepermisă autopsie. Îmi plimbam privirea prin încăperea întunecoasă, peste mobilierul și tablourile din alt veac, ninse de un colb al neîngrijirii și indolenței. Descoperii altfel, în asistența convulsivă, adunată ca într-o sufragerie a pomenii lui Costache Giurgiuveanu, un bărbat de o contrastantă distincție, trăgînd calm dintr-o lulea englezească, un fel de Phileas Fogg zîmbind interior, avînd în aerul său ironic-absent o neașteptată căldură a înțelegerii în modul cum îmi întoarse privirea. Din prevaricațiunile acelei seanțe nu s-a ales nimic, cum și era de așteptat. Singură imaginea acelui Phileas Fogg întors din exactul său ocol și aflat între deciziune și „stilul deciziei“, stăruie în memoria mea.

Era Alexandru Paleologu.»

Și cum unui spirit moralistic dacă nu este puțin și malițios, cîrtitor nu-i stă bine, Mircea Zaciu, obiectiv, calm, în genere nu elimină din critica sa ironia, aluzia răutăcioasă, își iese, cum se zice, din pepeni, rar dar își iese și atunci grăbește ritmul frazei și, printr-o demonstrație strînsă, își pune adversarul în dificultate. Foarte actuale și indiscutabil juste sînt însemnările lui despre starea criticii, acuzată (de către un prozator) de a fi „servilă și servabilă“, „circotașă“ ș.a.m.d. M. Zaciu vede în astfel de represiuni împotriva criticii „o veche tactică a [illegible] de putere“, o acțiune conjugată de a crea un „complex al culpabilității“. El este aici pe poziția lui G. Călinescu (citat, de altfel în text) care spunea, în 1932, că un scriitor care nu crede în critică nu are simțul eternității. Mircea Zaciu este foarte atent la astfel de simptome, în comentariile sale se vede limpede iritarea în fața „maladiilor“ ce vin din zona morală a literaturii. Detestă publicitatea în jurul unui nume și în niște inteligente cugetări așezate la sfîrșitul cărții vorbește (în diviziune, bine înțeles) de „profesionaliștii falselor vocații“, de „arivişti ai vocației“. Nu-i plac spiritele retorice și descoperă în textele unor contemporani o boală rușinoasă : „exhibiționism retoric“.

De la literatură ajunge la cinematografie și politică, și într-un excelent eseu (**Tiranii sînt timizi**), el face considerațiuni subtile despre spaima dictatorilor, mizeria morală și umilința celor care și-au pierdut puterea. Sînt pagini pline de substanță, scrise cu vervă și fantezie, în linia **Teritoriilor.** Cava din vocația moralistică a literaturii ardelene răzbate, îmi vine să spun, și în critica lui Mircea Zaciu, în primul rînd în oroarea ei de ostentație. Criticul amendează la tot pasul nu ieșirea din rînd, excepția, originalitatea, ci gesticulația abundentă, inutilă, ipocrizia sincerității, țifna, vanitatea solemnă sau vanitatea iritabilă, certăreață. Laudă studiul unui confrate mai tînăr (Ion Pop) pentru că înaintea altor cercetări („mai gălăgioase și apoi mai „publicitare“) a spus lucruri esențiale despre avangardismul românesc. La Marin Papahagi observă cu satisfacție că eseurile lui n-au „pedanterie belferească“ și evită comparativismul mărunt. Alt tînăr critic, Ion Vartic, primește iarăși adeziunea lui Mircea Zaciu pentru faptul, între altele, că formația lui comparatistă este „neostentativă“ și lipsită de pedanterie. Un pasaj din cronica la **Simțul practic** de Al. Paleologu începe cu propoziția : „Lapidar totdeauna, fără a se pierde în lungi excursii belferești“... etc. În spatele acestor scurte caracterizări simțim prezența unui ideal critic care este, totodată, și un ideal al moralei critice, întemeiat (în termeni maiorescieni) pe respectul adevărului și, încă o dată, pe o morală a adevărului. Traducînd mai limpede această aspirație, Mircea Zaciu scrie într-un loc : «E nevoie și aici de ceea ce se numește în limbaj internațional de un „moderator“ sau în cel teatral,

Ștefan Știrbu : „Din viața lui Moș Andrei“

de un „raisonneur“, de un spirit superior adică, cumpănit, echilibrat, care știe atenua asperitățile și să tragă concluziile sănătoase ale dezbaterii.»

Vocația moralistică nu-l împiedică să vadă drept în literatura contemporană și, în genere, să primească semnele talentului ce vin, fatal, din mai multe zone estetice însoțite, adesea, de diverse forme ale orgoliului. Mircea Zaciu nu este un critic [illegible] obstinat într-o problemă, n-am [illegible] antipatii față de un clasic [illegible] E. Lovinescu din [illegible] pentru că iubește pe G. Călinescu, [illegible] Tudor Arghezi pentru că [illegible] Lucian Blaga. Practica [illegible] l-a învățat că un critic poate avea în planul valorilor, preferințe, dar nu poate avea, afectiv, simpatii sau antipatii, sau dacă are trebuie să facă efortul să le stăpînească. Articolele lui arată deschidere, [illegible] pentru formele noi ale criticii și, în genere, nu se grăbește să respingă ceea ce nu [illegible]. Dacă facem abstracție de cîteva [illegible] comentarii cu o notă mai apăsat didactica, explicativă — la origine, probabil, referate la lucrări de stat — aceste **Alte lucrări și alte zile** reprezintă opera unui om învățat și fin, întors la literatura actuală după ce a dat studii [illegible] despre scriitorii clasici.

Eugen Simion

Ștefan Știrbu : „Binecuvîntați pămîntul“

Florin Pucă

Urmare din pag. 1

asta fiindcă ne-am născut în aceeași lună și-n același an, la distanță, în zile, de o vadră de vin roșu. În aceeași lună cu noi (dar în alt an), ca să nu ne lase singuri pe lume, s-a iscat și Nae Velea. Cînd eram mici, uriți și peticiți cu cer albastru am urmat toți trei liceul militar. Bogdaproste că nu l-am isprăvit niciunul, căci, plini de smerenie cum sîntem, ce s-ar fi ales din noi? — arest la domiciliu, scădere în grad, batalion de pedeapsă, tribunal militar, picior de gumă...

Schimbînd tunul pe pensulă (fir ales, smuls cu multă grijă din coada iepei de la manutanță), Florin nu s-a depărtat prea mult de pasiunea ce i-a mistuit copilăria ; ajuns grafician, dar fără slujbă, a retușat poze, vreme de două ierni și-o vară fierbinte, la Foto-Puișor unde, contra cinci lei punea pe umărul oricărui soldat un grad în plus și punea ceas la mînă sau îl potrivea călare în spinarea unui cal de paradă. Dar cel mai mult mi-a plăcut mie de el în perioada cînd vindea ziarele la care scriam eu și Băieșu, iar mai apoi în zilele cînd îl întîlneam, sus, pe acoperișul Casei Scînteii, făcînd plajă în timpul serviciului, convins pînă-n lipanul urechilor că cei de jos (cei din birouri !) îl dușmănesc, nu-l trec niciodată la prime de fruntaș în producție.

Ca grafician, Corbul de la Mogoșoaia lucrează numai în esență de cerneală neagră urmînd întins drumul coborînd spre Singapore. Marele drum spre podgoriile morții sau spre uriașa spaimă din om, căci ce altceva e Dumnezeu, într-o explicație primitivă, decît îngrozitoarea frică de moarte din noi ? !

După ce am văzut Goya, la Madrid, am înțeles că degetele mîinilor lui Pucă se împletesc cu degetele de la pictoareie lui Dumnezeu. Prin desenele lui umblă rădăcini de mărgean negru, copaci hrănind [illegible] cu întuneric, tauri cu două capete, [illegible] ghilțuri, ca hingherii ca să prindă cîini [illegible] pe palate, bufnițe avîndu-și culcușul în migdalele sau orbul ochilor unui bătrîn (mereu același) așteptînd o așchie de sidef din soare sau o răsturnare de constelații, trec sănii de la Singapore peste spinări de mărăcini apocaliptici, în sănii gonesc cai, între ei, cu barba curgîndu-i într-o hîrcă și cu mîinile atîrnate de [illegible] mutate în cer, Pucă, deasupra lui, un înger de [illegible] neștiind încotro să-și ia zborul, un cor de poeți știrbi cîntînd colinde, două sfeșnice culegînd flori și peste toate, Păunul Vasile, care se [illegible] nopțile și se [illegible] [illegible] ; [illegible] dîndu-se drumul [illegible], ca să-l [illegible] purpurul de aroma. Florin i-a [illegible] (lat pe 2 metri de carton), cu aripile și cozile [illegible] desfăcute, punînd în creștet un răsărit negru din care simți că va izbucni cîntul ca să [illegible] semenele (împreună cu Mircea Dinescu) [illegible] de un potop de lumînări din care sorb apă neagră un cerb cu fruntea încoronată de arbori, de diamante și cu genunchiul împodobit [illegible] mic arbore de sînge, și un cal alb povestind despre izbînzile verii la Mogoșoaia.

Acum, cînd scriu, Păunul Vasile mă privește de pe peretele odăii, trufaș cu ghiarele înfipte în scara lumii, ruptă, și parcă-mi zice : voi doi, și [illegible] brîndușilor de toamnă, fiți atenți, începe să se limpezească minunea, curînd va trebui să rupeți o mînecă de la cămașa vinului.

INSTANTANEE

Pristandanism ?

În recenta lui carte, *Jurnal de atelier* (1978, Editura „Eminescu“), în care-și povestește cu haz și cu haz de necaz, tribulațiile carierei sale teatrale, adeseori dramatică, Aurel Baranga creează acest cuvînt, *pristandanismul*, spre a defini și stigmatiza oportunismul acelora care-și părăsesc patronii din ajun, la căderea lor, spre a-și oferi serviciile noilor oameni ai zilei. Se vede că autorul noii vocabule se referă la scena VII din actul II al *Scrisorii pierdute*, cînd polițaiul Pristanda, care-l arestase pe Cațavencu din ordinul prefectului Tipătescu, dar îl eliberează, la porunca Zoei Trahanache, îl introduce în salonul prefectului și-l roagă sa-l ierte, cum că n-a avut încotro, a executat ordinul superiorului său. Înclinîndu-se obsecvios înaintea evenimentului potentat al județului, îi spune :

„Poftiți, coane Nicule, poftiți... (umilit) și zău, să pardonați, în considerația misiei mele, care ordonă (serios) să fim scrofuloși la datorie... D-voastră știți mai bine ca mine... așa e polițaiul : tată să-ți fie — trebuie să-l ridici ? îl ridici ! n-ai ce-i face : e misia. De aia (foarte rugător) mă rog să pardonați...“ Cațavencu îl pardonează, condescendent :

„Îmi pare rău, Ghiță, că mai stăruiești cu scuzele d-tale... Adică noi nu știm cum merge poliția ? (sentențios). Într-un stat constituțional un polițai nu e nici mai mult nici mai puțin decît un instrument !“.

Papagalicește, Pristanda aprobă, repetind ultimul cuvînt, așa cum obișnuia și față de șeful său, Tipătescu :

„Curat instrument !“.

Iar Cațavencu, important, conchide :

„Nu brațul care lovește, voința care ordonă e de vină...“.

Pristanda nu și-a părăsit încă șeful, pentru că îl știe mereu în favoarea celor de sus, dar se gîndește la ziua de mîine, cînd odată cu schimbarea acestuia, ar cădea și el, dar dacă i-ar urma Cațavencu lui Tipătescu, n-ar fi rău să se pună din vreme bine cu el. Pristanda are o scuză : aceea de a trebui să hrănească unsprezece guri :

„Famelie mare, renumerație mică, după buget...“.

Pentru el, slujba, cu ghelirurile ei, îi asigură un trai modest, dar sigur.

Interesantă e și soția lui, care nu apare pe scenă, dar a cărei filosofie practică o enunță în micul său monolog Pristanda, rămas singur în cabinetul prefectului, după ce acesta și Zoe i-au numărat steagurile de la „luminație“ :

„Grea misie, misia de polițai... Și conul Fănică cu coana Joițica mai stau să-mi numere steagurile... Tot vorba bietei neveste, zice : Ghiță, Ghiță, *pupă-l în bot și-i papă tot, că sătulul nu crede la ăl flămînd...*“.

Aurel Baranga amintește, în același loc, cum „într-una din serile lui de vervă inepuizabilă“, Mihail Ralea ar fi „completat fenomenul „*Pristanda*“ cu o explicație suplimentară, seducătoare : nu se dezvoltă decît pe terenul favoritismului“.

La rîndul lui, favoritismul e un fenomen al competițiilor politicianiste. În trecutul nostru istoric, cronicarii îl numeau cu sintagma „voie vegheată“. Erau rari domnitorii și marii dregători, cunoscuți a nu fi făcut nimănui „voie vegheată“, adică favoare, sau, în vocabularul oriental, hatîr.

Nu am citit discursurile ce s-au ținut la înmormîntarea fostului ministru liberal Alexandru Constantinescu, dar Aurel Baranga ne spune că într-unul din acestea a fost lăudat ca „hatîrgiu“, cu alte cuvinte, ca omul care nu refuzase nimănui — se înțelege nici unui partizan — hatîrul solicitat.

Aș merge mai departe și aș spune că în timpurile revolute ale bunului plac, chiar acela căruia nu i se refuzase dreptatea solicitată, putea rămîne cu impresia că i se făcuse un hatîr !

Un „*Pristanda* contemporan“ apare totuși în *Jurnal de atelier* la data de 22 aprilie 1965. Este numitul Colibaș, dar ni se spune, la sfîrșitul cărții, în *Precizarea autorului*, că avem de-a face cu „o lucrare de ficțiune“. Așadar, *Jurnal de atelier* este o pură operă de imaginație !... Să o gustăm ca atare. Nu e deloc lipsită de savoare. Scene ca aceea a întîlnirii cu Victor Eftimiu, într-o zi de iarnă cu viscol, sau precedenta, cu Lucia Sturza Bulandra, sînt scrise cu mînă de maestru.

Șerban Cioculescu

Comparativul de egalitate

Urmare din pag. 1

mentar îl îndeamnă desigur și pe cititor să-i acorde un credit la fel de generos, pentru simplul motiv că nimănui nu i-ar conveni ca propria sa activitate să fie considerată de alții o bagatelă. Poate că însăși comparația cu strădaniile anonim-eroice ale minerilor și siderurgiștilor ar merita, la rîndul ei, cuvintele cele mai călduroase. În fond, în felul acesta artistul nu urmărește decît să așeze rodul nopților sale albe alături de sectoarele de bază ale producției materiale — ceea ce dezvăluie intenții demne de toate laudele. **Alături** însă — și nu undeva deasupra, sau într-un alt loc, cît de cît privilegiat. Pentru că altfel, o gramatică simplă, învățată de toți în școală, ne arată că gradul comparativ nu are o singură treaptă, ci trei. Iar expresii de tipul „Mai istovitor decît...“ ori „mai demn de admirație decît...“ nu indică deloc un comparativ de egalitate, ci unul ceva mai sus-pus. De aici încolo, din păcate, metafora — și nu numai ea — începe să cam șchiopăteze...

În ceea ce mă privește, i-am văzut de cîteva ori la lucru și pe mineri, și pe oțelari. Și cînd zic că i-am văzut la lucru nu vreau nicidecum să pretind că le cunosc munca, ci numai atît : că am idee de ea. Mi se pare suficient, însă, pentru ca bunul simț să mă avertizeze că un comparativ de superioritate nu mai rezistă în locul [illegible] nici măcar ca metaforă. Prin urmare, din două — una : ori autorul respectiv n-a [illegible] care îi [illegible] convingerea. Deliberat sau nu, artistul poate și el cădea în [illegible] că de cîntecul său atîrnă răsăritul soarelui. Ca om este, firește, supus greșelii, iar ca artist este supus infatuării. Și una și alta devin chiar de înțeles pînă la un punct, în sensul că sînt oricînd posibile. Sub această înfățișare, ca accidente ce nu pot fi niciodată prevenite total, oamenii le mai pot tolera în preajma lor, fără să le aprobe, și le mai pot aștepta încă, fără să le dorească. Dar, odată ce ceilalți muritori sînt capabili de o înțelegere atît de elastică, artistul, la rîndul său, este și el dator să priceapă că vechile credințe, de sorginte separatist-orgolioasă, nu mai au de mult sorți de izbîndă.

Fără îndoială, nu mai crede prea multă lume astăzi în izvoarele divine ale harului artistic ; nici în emanațiile sale ezoterice, menite să se lase descifrate doar de un grup restrîns de inițiați. Epocile în care creatorul de artă trebuia să fie prin definiție un om însingurat, enigmatic, înfășurat într-o izolare aseptică, și-au trăit traiul și nu mai au șanse de reîncolțire. Iar dacă vreun poet s-ar încăpățîna să mai creadă și astăzi că inspirația sa este un dar al duhului sfînt, ar fi mai mult ca sigur aprobat cu zîmbete condescendente. Un proces legic de democratizare a tuturor structurilor sociale a adus, treptat dar ireversibil, și arta cu picioarele pe pămînt, implantînd-o în mijlocul realităților vremii sale ; o viziune științifică asupra lumii și vieții i-a lărgit orizonturile, întorcînd-o cu fața către problemele vitale ale omului și omenirii. Istoric, mutațiile nu s-au produs prin elaborarea unui decret, în urma căruia muritorii de rînd au dat năvală în turnul artistului, pentru a-i smulge secretele și formulele magice, ci pe măsură ce creatorul însuși și-a dat seama că locul său nu e decît în cetate, printre semenii săi, odată ce pentru ei creează. Dar, dacă teoretic sîntem cu toții de acord că nici nu se putea altfel, în forul intim al cîte unei conștiințe mai greu adaptabile se întîmplă să mai răbufnească, instinctiv, vechi regrete și nostalgii. Firește, nu sub chipul unor împotriviri acute și, probabil, nici revărsate dincolo de marginile subconștientului. Oricum, uneori ai totuși senzația că apropierea de alte sectoare și îndeletniciri, condiție indispensabilă unei bune vecinătăți, nu este privită chiar de la egal la egal, ci oarecum de sus în jos, ca un gest de favoare. Un asemenea punct de vedere, oricît de neintenționat exprimat, este de două ori păgubitor: și pentru munca de creație, și pentru societate.

O operă ca aceea pe care ne-am angajat noi s-o durăm, de transformare din temelii a țării acesteia și a oamenilor ei, reclamă conjugarea tuturor forțelor, într-o participare nedrămuită, cu drepturi și datorii egale. Nici măcar o colaborare onestă, la care fiecare **factor** și-ar aduce o **felie** de contribuție, n-ar izbuti să acopere pe toată întinderea lor cerințele acestei epoci și ale noastre totodată. Entuziasmul nu poate fi măsurat cu porția, cu bu-ca-ta, iar contopirea n-a fost niciodată parțială. Într-o asemenea viziune de ansamblu, arta este desigur obligată și ea să-și croiască datorii și țeluri pe măsura vremii care îi dă naștere. Cel puțin una din ele este aceea de a coborî din sferele sale fals aristocratice în mijlocul oamenilor simpli, al vieții lor de fiecare zi, într-un fel

Ștefan Știrbu : „Toamna pescarilor“

care o înalță de fapt spre alte rosturi, mai trainice, mai încărcate de garanții. Și de a se apropia de celelalte activități sociale nu pentru a dobîndi un statut privilegiat, ci pentru a se înrola cot la cot cu ele, cu aceeași dăruire și modestie, în marele front comun. Generatoare de valori, materiale sau spirituale, munca a fost și va rămîne, în orice domeniu s-ar exercita, un act de creație.

Este de la sine înțeles că, cerîndu-i-se firesc și necesar să se hrănească cu aceleași datorii, creatorului de artă i se cuvin fără doar și poate tot aceleași drepturi. Nici rolul de rudă săracă, tolerată undeva mai la coada mesei, nu este deloc un rol pe potriva creației artistice — și cînd spun asta nu fac decît să semnalez pericolul unei alte extreme a aceleiași exagerări ; un accident, posibil și el ca și celălalt și la fel de păgubitor pentru toată lumea. Altminteri, odată reciproc acordate, stima și încrederea nu pot fi investite doar pînă la un punct sau de pe o treaptă pe alta, ca o mînă întinsă celui rămas în urmă. Ele nu se manifestă la largul lor decît pe cea mai înaltă platformă, situată mai presus de orice trepte și ierarhii deșarte: platforma deplinei egalități.

Dürer

Urmare din pag. 1

Ne-au rămas de la pictor cîteva scrisori, jurnale de călătorie în Țările de jos și în Italia precum și cîteva poezii, înțelepciuni ritmate și rimate asupra credinței vieții și a morții, care pe lîngă opera sa picturală adeveresc încă o dată profunda evlavie a marelui zugrav.

Opera lui, în substanță, continuă evul mediu dar în formă este atinsă pe de o parte de întoarcerea la natură a Renașterii și pe de alta la umanismul Reformei prin care se afirmă spiritul național.

Dürer se va apropia de firul de iarbă, de spinii și pălămida pămîntului, de duritatea rocilor și bobul de grîu, va privi în amănunt cu lupa pulberea drumului și ondulațiile firului de păr pe umărul adolescentului, clipătul ochiului căprui și firul de purpură de pe buzele despătimite ale bărbatului ancorat în moralitatea familiei Patriei sale.

Celebrele sale gravuri asupra Apocalipsei dovedesc înrudiri cu tradiția atonită răsăriteană iar în culori Dürer preia toată încărcătura simbolicei medievale.

Iată cîteva din înțelepciunile versificate ale lui Dürer : „Cel care crede că poate cunoaște orice / Nu se cunoaște pe sine insuși“ ; „Cel care nu-și stăpînește limba / Vorbește greșit ori de cîte ori își deschide gura“ ; „Cine face bine dușmanului său / Smulge înțelepciune și din infern“ ; „Cine a dobîndit înțelepciune / Nici aurul nici sărăcia nu-l smintesc“ ; „Nu răspunde tuturor solicitărilor / Ca să nu-ți pierzi pacea inimii“ ; „Făcînd binele dobîndești curaj / Și bucurie în fața morții“.

Dragoste de frumos

Urmare din pag. 1

Oamenii s-au schimbat și ei, sînt alții, poate mai puțin romantici, dar sigur, acolo, la ei acasă, trăind așa cum se cuvine, din plin.

Manifestările, organizate la inițiativa Comitetului comunal de partid și a Consiliului de Cultură și Educație Socialistă din comună, cinstesc, din plin, eforturile celor care, prin trudă și dăruire, au ridicat comuna la loc de frunte.

Astfel, muncitorii pămîntului, elevii, dascălii lor, muncitorii secției din Curcani a Industriei locale Oltenița au primit, o săptămînă în șir, vizita unor [illegible], artiști, istorici, activiști de partid, au ascultat [illegible] satului și, spre fericirea [illegible], au putut constata că [illegible] strămoșilor a fost dus din om în om, ca o lege nescrisă, pînă astăzi.

În acest climat, cu o zi înaintea încheierii săptămînii cultural-politice de la Curcani, redactori ai revistei **Luceafărul** și membri ai Cenaclului acesteia au pășit în hala de montaj a secției din localitate, convinși fiind că acest mod de-a colabora este ideal, că poeții locali trebuie și merită să-și spună cuvîntul, iar ei, dascălii cu experiență, pot îndruma, promova, prețui ceea ce elevii, muncitorii, intelectualii de-aici au așternut pe hîrtie.

Poemele lui Ion Gheorghe, Florin Costinescu, Radu Cârneci, Nicolae Dragoș, Viorel Cosma, candoarea versurilor recitate de elevele Aurica Coarnă și Cornelia Preda, de lăcătușul Aurel Bold ori profesorul Nicolae Mavrodin, versuri sincere, închinate satului, oamenilor, dragostei de libertate și pace au fost primite cu bucurie, de la inimă la inimă.

Iată, așadar, că acolo unde cel chemat vine cu sufletul deschis, colaborarea dintre oamenii de artă ori de litere, cu artiștii amatori trece dincolo de forma cenaclului.

Atrăgătoare locuri de popas în județul Caraș-Severin

În județul Caraș-Severin, dăruit de natură cu una din cele mai frumoase zone turistice din țara noastră, **cooperația de consum** a construit în ultimii ani cîteva frumoase unități turistice și de alimentație publică.

Hanul „TIBISCUM“, situat la intrarea în Caransebeș, pe malul rîului Timiș, dispune de un restaurant, o cramă, precum și de locuri de cazare în camere elegante, cu încălzire centrală și în căsuțe tip camping.

Hanul „BOCȘA-IZVOR“ este amplasat pe malul rîului Bîrzava, în zona turistică a orașului Bocșa, pe șoseaua națională ce leagă Reșița de Timișoara. Și această unitate asigură condiții de găzduire (cazare și masă) în tot timpul anului.

COOP

Tot în apropierea orașului Bocșa, în mijlocul unei păduri, se află Cabana „STEJARUL“.

La cca 1 000 metri altitudine, în satul Gărîna, pe muntele Semenic, în apropierea Izvorului Timiș, Hanul „GĂRÎNA“ este o unitate apreciată de turiști. Ea dispune de camere cu încălzire centrală, un restaurant, un bar de zi, o terasă, loc de parcare auto.

În orașul Oravița, Hotelul „CARAȘ“ — din noul cartier „Zona Gării“ — asigură, de asemenea, vizitatorilor săi condiții bune de cazare și masă.

O găzduire ospitalieră în sezonul estival oferă și cabanele „ȘAPTE BRAZI“ din Oravița (în zona turistică „Lacul Mare“), „CERBUL“ și „BRÎNDUȘA“, amplasate în locuri pitorești pe șoseaua Oravița-Bozovici-Herculane.

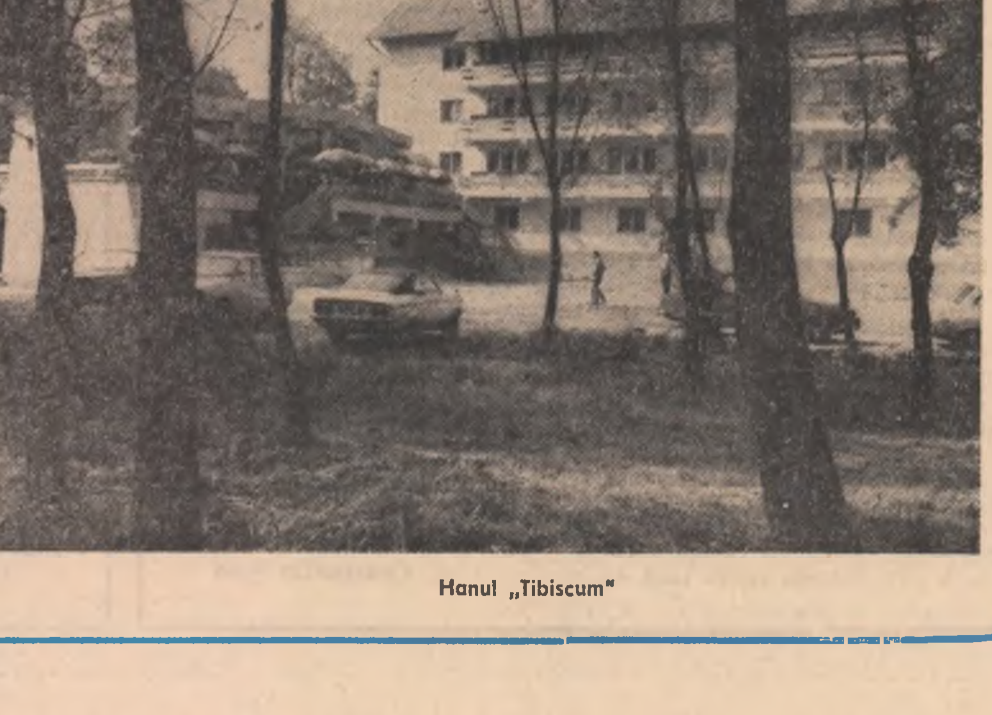

Hanul „Tibiscum“

atelier literar

poșta redacției

N. ALEX.-VEST: „Circul" e o încercare interesantă, plină de semnificații, dar lucrurile nu sînt realizate pînă la capăt, cu aplicația și răbdarea necesare. Sînt multe părți neomogene, unele umflate disproporționat (umpluturi retorice, de inerție, sau exces de vorbe și amănunte fără importanță, etc.), altele cu apropouri cam prea „groase", stîngace, inabile, sau cu glume ușurele, periferice, etc. E nevoie de o decantare mai profundă, mai riguroasă, pînă la nivelul simbolului și aluziei fine, vibratile, de o concentrare mai severă, etc. Cea mai aproape de aceste deziderate ni s-a părut „Dansatorul pe sîrmă" și, oarecum, „Patul de cuie", „Aruncătorul de cuțite", „Zidul morții" (toate trei, acestea din urmă, insuficient finisate, terminate cam în doi peri).

GHEORGHE ZAMFIRA: Cele trei schițe indică o oarecare îndemînare de povestitor, deși scrise, deocamdată, destul de stîngaci, șovăitor. Ele mai indică, însă, și insuficiența pregătirii școlare, a orizontului de cultură — și tocmai în acest sens trebuie să vă concentrați, înainte de toate, eforturile și ambițiile dv. (veți afla, astfel, între altele, și sensul corect al cuvîntului **editorial**, și cum se scrie corect cuvîntul **jurisconsul**, etc., etc.).

CRISTIAN ȘERBU: Am mai citit cîndva „Un salt în gol", în ciuda afirmației din scrisoare („e pentru prima oară cînd îndrăznesc să le supun unei critici exigente"). Care e adevărul și care e sensul acestui „joc"? N-am mai avut curiozitatea să citim și „Întoarcerea la adevărata tinerețe", despre care ne spuneți chiar dv. că e rezultatul unei „colaborări" neautorizate, cu un autor căruia nu i-ați reținut nici măcar numele!... (de fapt, „operația", în termeni mai proprii, se numește plagiat!). Pe viitor, poate veți găsi alte distracții pentru timpul dv. liber, care să nu irosească și timpul (ne-liber) al altora!...

ROSALYNN P.: Nu e rău pentru început. Narațiunea e destul de bine condusă, cu mijloace simple, convingătoare (deși unele șovăieli stilistice nu lipsesc). Sînt motive să continuați.

V.P. GAJ: E o scădere de tensiune, se pare, un început de inerție și „serie", amenințări de plafonare. Desenul e, în general, mai tulbure, mai confuz, mai puțin inspirat. Doar cîteva pagini mai amintesc de bunele performanțe de odinioară: „Fluier românesc", „În poem", „Dar nu", „Fără bucurii și zîmbete", „Inima dăruită" (cu finalul „căzut"), „Utilitate" (cu un final prea material și gros).

ILIE F.: Cea mai bună ni s-a părut „Prototipul", pe linia umorist-satirică unde, se pare, păstrați atuurile principale. „Podul" nu ne-a convins, motivația psihologică rămîne, poate, insuficientă. „Brigada de zvonuri" dispune de o „materie primă" savuroasă, dar punerea în operă e nejudicioasă, fără măsură, „cu furca", astfel că aglomerările de amănunte picante, improvizația umoristică nestăpînită trag lucrurile spre caricatură, scoțîndu-le finalmente din zona credibilului.

LUCIAN PETRESCU: În „Prințesele", pătrundeți într-o lume (și într-un spațiu lingvistic) pe care, vădit, nu le cunoașteți prea bine. De-aici un aer livresc, afectat, lipsit de naturalețe și siguranță, pînă la urmă, confuz. „Măduva frîntă" e și mai slabă, iar afectarea „literară" devine insuportabilă, în dialogurile eliptice, gifiite, în doi peri, în tiradele bîiguite, delirante, gen: **„Fetiță cu iarba în dinți. Soare de măr, Filip dormit în poiană, dormi, ce piersică părul din ram ce curge cînd laptele și fecioara... Tot. E tot. Verde"...** etc., etc.

D. CERASIA: Proza e cu totul neinteligibilă. Ca, de altfel, și versurile, făcături fără sens, care încearcă infructuos să mimeze poezia.

M. TARZIU: Felicitări pentru succesul relatat. Nu și pentru ultimele versuri trimise, intrate pe făgașul confecției ostentative și a vînătorii de efecte șocante, fără substanță și inspirație.

T. N. HALMYRIS: De la o vreme, predomină un soi de strungărie convențională, epigonică, din care vibrația și cîntecul au cam pierit. Ceva, în „O, gîndul rău".

Irimia Bălescu, Sandu Petrovici, Marian Covrig, George Lixandru-Ploiești, Florica Bălăneanu, Boșco Alexandrin, George Anghel Popescu, Ilie Vînătoru, Julieta Belu, Viorel Arbire, G.T. Iulian, Sofiana Dima Rîmniceanu, Dan Buradi, Grigore Mihail, Alexandru Herder, Mari-Jana Burghiu, T. Barbu, Myky Mollnar, Ioan Oiștu, Ilie Petcu, Mihai Moraru, Chiuan Măgureanu, Dumitru Bîrleanu, Mihai Niculescu, Nandu Mario Varga: Încercări de nivel modest.

Geo Dumitrescu

N.R. — Manuscrisele nu se restituie.

Viața

Sună pe dealuri clopote-clopote,
Se-aud pe-nserat migăloasele tropote
Ale norilor grei, războindu-se, lacrimi să lepede
Peste-argila de foc, măcinindu-se repede.
Ca o cosmică navă, gata de zbor, șade veșnicul brad,
Cu frunzele lui de-un ermetic smarald;
Cineva fluieră la stele, pe negrul și umedul cîmp;
Un ochi de mamut mă privește dușmănește și strîmb.
Dă-mi gînduri o mie, Dumnezeule sfînt,
Din ele să-mi fac pavăză împotriva celui ce sînt!...
Dispare noaptea, fiară bătrînă, și, dimineața,
Cu flori mă salută Măria Sa Viața...

ALEXANDRU PRIBOIENI

Azi am observat

Azi am observat
din bătăturile din palme
crește un copac.
Nu, nu-i nimic curios:
sînt fata din dafin
aseară, înainte de culcare,
a plouat cu semințe.
Tu știi ce mult îmi place
ploaia.

Uite,
cresc din palmele mele
văzînd cu ochii.
Sînt sigură că picioarele
mi-erau înfipte în pămînt
că rădăcini grele
De-acum vor fi și mîinile

Vezi,
am început să mă-ntăresc.
Nu mă mai sîngira,
sînt aspră.
O să-ți rupi mîinile,
ta a-ai bătături...
Mai bine iartă-mă.
Iartă-mă!!!
Vine septembrie
Or să-mi cadă frunzele...

MONA DAMIAN

Nu închide ochii

Nu închide ochii, îmi spun:
în camera ta, astă seară
va apare imaginea ei,
dînd la o parte cărțile vechi
prin care, nu demult,
rătăceai.
Nu închide ochii
și pregătește colile albe
s-o luminezi.

DAN ȘTEFAN MERA

Ștefan Șîrbu: „Toamna moșnegilor"

Portretul artistului

Cu foarfeca printre reviste uitate
printre zorele insuportabil sporind
printre afișe decolorate de ploaie
printre romane de Dumas — tatăl și fiul —
printre rătăcirile ochiului ale filozofilor
abandonate în tabinetul bibliotecilor
printre listele de bucate
printre etichete, manifeste
reclame, scrisori
cu foarfeca într-o mînă
și pasta de lipit în cealaltă
pe fereastra albastră a fiecărei zile
refac neobosit portretul artistului
în timp ce o lacrimă fierbinte
roade pe dedesubt masca lui subțire de carton
și îmi calcă fața.

NELU STANCIU

Veghe

Te aștept noaptea,
Pe străzi cu frunze vorbitoare,
Întunecate și fremătătoare ca sîngele.
Dacă în așteptare mi se albăstresc nopțile,
Mă scutur de rouă,
Ostenit de veghe, strig totuși:
„Bună dimineața, lume!"
Oamenii dorm adînc.
Dincolo de geamurile transparente
Își călăresc visele albe,
Risipesc mătăsuri și puf.
Unii devin imponderabili,
Și doar după ce se trezesc
Își simt trupul greu
Căzut în așternut.
Spirale celeste se rezumă la
Coborîtul din pat.
Undeva, într-o margine pură
Cad ultimul
Și mă transform într-un bloc de piatră.

IOAN PLEȘ

Ultimul vagon

E vie numai clipa iute
care mă ceartă, mă sărută,
și așteptarea uneori
în fața unui semafor.
Și totuși ca-ntr-un tren albastru,
privesc din chipuri, din fereastră
cu ochii triști sau doar gîndind
bătrînii care-n gări nu mint.
Iubiri umile sau victorii
nerodnice, flămînde orgolii
și doar din ultimul vagon
privesc copiii drept în om.

BORIS MARIAN

În amurg

Îmi las privirile slobode
ca și cum aș dezlega o barcă
depărtînd-o de mal
ore în șir
ore în șir le urmăresc
pînă se izbesc de coloanele
de granit ale orizontului...
Privesc apoi ciresul înflorit
cei cîțiva porumbei sălbatici
și nu mă satur respirînd
aer umed în care
s-au răspîndit cîteva cîntece
de privighetoare...

G. M. BUCOVICIOR

Călinescu și Iorga

Urmare din pag. I

crată „Istoriei ieroglifice", de pildă, „alegorie politică și satirică", a cărei intrigă Iorga o explică din punct de vedere psihologic și o corectează din punct de vedere istoric. Observațiile de ordin artistic, exacte dar puține la număr, sînt minuscule pete de culoare în țesătura masivă a relatării istorice. În ciuda precauțiilor teoretice, pe care și le ia autorul, amploarea și implicit importanța acordate într-o istorie literară unei perioade aride, în genere, din punct de vedere literar, trădează o tendință mai degrabă unificatoare decît specificatoare. Ca practician al istoriei literare, Iorga este adus deseori în situația de a confunda culturalul cu esteticul.

În vreme ce Iorga extinde la maximum spațiul acordat „literaturii" noastre religioase și istorice, G. Călinescu îl reduce la minimum. Această reducție vine tocmai din „izolarea culturalului de artistic", din „supunerea întregii materii la aceleași metode strict literare". Pentru Iorga raportul între cultură și literatură se constituie ca un raport între întreg și parte. Călinescu își reprezintă același raport mai ales ca o succesiune de etape: una culturală, veche, cealaltă nouă, literară. Numită astfel, aceasta este și succesiunea sau distincția între „oriental" și „occidental".

A afirma predominanța criteriului estetic înseamnă și a delimita evoluția modernă a culturii române, desfășurată după tipare occidentale, de faza orientală, care a precedat-o. „Medievalitățile întîrziate" de care vorbește la un moment dat Călinescu s-ar fi putut numi foarte bine și **orientalități întîrziate**, în sensul că specific orientală rămîne tocmai întîrzierea, prelungirea medievalității. Începuturile literaturii propriu-zise coincid la noi cu „descoperirea Occidentului". Operele aparținînd perioadei anterioare sînt considerate doar ca preliminarii la literatura română și criticul nu se va opri asupra lor decît din această perspectivă.

„Traiectoria simțului estetic" este ceea ce urmărește G. Călinescu de-a lungul „perioadei vechi" din istoria literelor românești. Și în continuare, căci descoperirea Occidentului nu a dus imediat la apariția unei literaturi în adevăratul sens al cuvîntului. Autorul deplînge astfel faptul că „artele, literatura Italiei n-au ispitit" pe austerii cărturari ardeleni, al căror umanism tardiv nu a găsit nici o expresie estetică: „Meritul celor trei, îndeosebi, este imens, din punct de vedere cultural, istoria literară nu mai poate reține azi decît contribuția la formarea limbii literare".

Distincția între cultural și estetic, manifestată inițial ca o distincție între două epoci, se continuă în cadrul epocii moderne luînd alte forme. Variantele mai noi ale vechii confuzii între cultural și estetic sînt — cu termenii lui Lovinescu — confuzia între etic și estetic și cea dintre etnic și estetic. Călinescu nu le combate în mod expres și repetat, ca Eugen Lovinescu, dar nici nu le comite, precum, uneori, Iorga [...].

G. Călinescu disociază esteticul de cultural, dar nu le separă, nu întrerupe o evoluție organică și nu secționează o totalitate, căci numai în acest fel își reprezintă el istoria literaturii române. „Nu este îndoială că organicul există în literatura română" — spune el în aceeași „Prefață". „Se cade doar să-l descoperim fără prejudecăți, și mijlocul nimerit este a scrie o istorie literară bine informată, însă de substanță, nu de nume proprii și de cifre". O istorie literară „de la origini pînă în prezent", așadar, din care să se poată desprinde un sens al continuității și al totalității.

În urmărirea acestei idei de totalitate organică, este însă încă o dată precedat de Iorga. Fragmentele citate anterior din „Introducerea" la „Istoria literaturii române din secolul al XVIII-lea" sînt semnificative și din acest punct de vedere, dacă lucrarea însăși ori „Introducerea sintetică" din 1929 nu ar tinde explicit „către înțelegerea totalului, a ceea ce se cheamă ansamblu". De altfel, sintezele de istorie literară ale lui Iorga ar putea compune oricînd o Istorie a literaturii române de la origini pînă la contemporaneitatea autorului.

Călinescu nu scria, așadar, prima istorie completă a literaturii române, nici prima istorie care să dețină un sens al devenirii și al totalității. El scrie, totuși, „întîia istorie a literaturii române în înțelesul propriu" — cum singur o spune — pentru că este întîiul care aplică pe toată întinderea ei un criteriu estetic consecvent. Acest criteriu estetic îi lipsea lui Iorga și-i lipsea nu atît pentru perioada de început, „culturală", a literaturii noastre, cît pentru perioada cea mai recentă, aprecierile din „Istoria literaturii românești contemporane" fiind cele mai grav alterate, dincolo de simpatii ori antipatii personale, de confuzia esteticului cu eticul sau cu etnicul. Altor autori avînd o priză corectă asupra valorilor estetice, le lipseau interesul pentru epocile literare mai vechi, preocuparea de cuprindere totală. Printre aceștia din urmă, Lovinescu însuși, autor (numai) al unei „Istorii a literaturii române contemporane" și, în plus, neîncrezător în tot ce premerge în cultura română revoluția de la 1848, adică importul occidental „integral".

Ștefan Știrbu: Omagiu pentru cele patru anotimpuri

(Fragmente din volumul „G. Călinescu și «complexele» literaturii române".)

„Diplomă pentru atașament, dăruire și continuitate"

Urmare din pag. I

excepție, a încîntat și a uimit. De unde, s-au întrebat spectatorii văzînd zvîcnirile de fulger „domesticit" ale dansatorilor studenți, vine această puritate coregrafică, ferită de orice urmă de ilustrativism? Cine și-a asumat răspunderea de a pune în scenă un dans ca „Meșterul Manole" (Laureat la faza pe țară a Festivalului artistic studențesc, în 1974), ori cine a „inventat" coregrafia (de premiul I, desigur, în 1976) din „Sărutul pămîntului" și „Timpul nu doarme"? Nimeni altul decît posesorul diplomei amintite, care este una și aceeași persoană cu laureatul de la Galați (1976) pentru „rezultate deosebite în mișcarea artistică de masă" ori unul și același cu tînărul care în urmă cu cincisprezece ani cucerea premiul I pe țară ca solist de dansuri populare, și tot unul și același solist al renumitului ansamblu de dansuri populare al pionierilor din Tg. Mureș. Cu alte cuvinte, „atașament, dăruire și continuitate", este o diplomă care încununează tot ce a realizat Kelemen Ferenç mai de preț pînă la vîrsta pe care-o are. Laureată și la prima ediție a Festivalului „Cîntarea României", iar în prezent pregătită pentru a oferi noi surprize „concurenților" din anul care vine, formația lui „Kely" cum îi pot spune numai cei 30 de dansatori pe care-i îndrumă, pregătește în primul rînd **dansuri contemporane**, care nu sînt „nici stilizarea și nici poluarea" dansurilor populare, ci „pur și simplu un nou gen coregrafic", pentru spectatorii de azi, „cu mijloacele de exprimare de azi". Statutul de conducător de formație, Kelemen Ferenç îl înțelege ca pe o „mare obligație socială și artistică", acest „post" îl obligă pe titular la o continuă autoperfecționare, la o permanentă informare. Problema de bază în activitatea artistică de amatori, atît pentru instructori, cît și pentru membrii formațiilor, este „ieșirea din capcana imitației profesioniștilor", pe care Kelemen Ferenc nu o vede ca pe o concesie făcută valorii artistice, ci ca pe singura modalitate de a pune în valoare arta autentică, de mare penetrație, cu mijloacele cele mai „curate", fără sofisticări și izbăvite de păgubitoarea rutină în care pot cădea uneori profesioniștii. Kelemen Ferenç este, prin formație, un pedagog. Kelemen Ferenç este, prin structură, un excelent sportiv și artist. Kelemen Ferenç este, prin vocație, un instructor cu o viziune foarte largă asupra muncii în grup, asupra metodologiei repetițiilor. Instruind dansatori care, din păcate, nu rămîn decît maximum trei ani în formație, adică pînă la terminarea studiilor. Ferenç pune patimă într-o, de fapt, activitate sisifică. Fiecare toamnă, fiecare 15 septembrie, pentru el înseamnă o luare de la capăt. Repetînd, „se relaxează" căci pentru el repetiția la dansuri este mereu „așteptarea drumului nou" a inovației coregrafice. Fiecare repetiție este și un fel de colocviu despre literatură și artă, fiind de față chiar și studenți din afara formației, și el străduindu-se să creeze un cadru ideal pentru îmbogățirea culturii lor generale. Aceștia sînt, de fapt, toți studenți foarte buni, „media" la învățătură a formației fiind mai mare de 9. „Avem legi interne nescrise pe care le respectăm". „Nu facem niciodată concesii de la disciplină", „Prin tradiție, români, maghiari și germani, majoritatea studenți la I.M.F., activăm într-o înțelegere perfectă". „În formația noastră există și se cultivă un respect pios pentru tot ce se numește artă". În acest fel, Kelemen Ferenç ar putea întocmi un adevărat „îndreptar" de principii și metodici căci este, pe lîngă toate, un moralist. „E trist, spune, să întîlnești tineri minunați, înalți și frumoși, care nu știu să se miște artistic. Încă în liceu ar trebui introduse cursuri de mișcare artistică".

REVISTA STRĂINĂ

● **„SUMER-ASSUR-BABYLONE — 7000 de ani de artă și cultură între Eufrat și Tigru"** este intitulată expoziția oferită populației din diferite orașe ale Germaniei Federale, în care s-au putut admira peste 200 de obiecte de artă provenind din Muzeul Național irakian din Bagdad, după ce mai întîi fuseseră prezentate la Tokio, Geneva și trei capitale scandinave. Expoziția, care cuprinde cronologic perioada de la neolitic — anii 5000 î.e.n. pînă la epoca islamică — sec. XVIII — pune accentul pe apogeul civilizațiilor sumeriene și asiro-babyloniene. Mesopotamia a inventat roata și scrierea cuneiformă, a cultivat astronomia și astrologia și a pus la punct sistemul sexagesimal care se mai întrebuințează și azi pe alocuri; povestea potopului din Geneză se regăsește în mitologia asiro-babyloniană. Sumerienii, babilonienii, asirienii, seleucizii (dinastia fondată în Persia și Asia Mică de Seleucos I — 312—64 î.e.n.) au creat mari imperii pe acest teritoriu „dintre fluvii", Babylonul a devenit în anul 331 î.e.n. capitala imperiului lui Alexandru cel Mare, înainte de a fi fost supus Parților, — (a căror cultură avea trăsături elenice) — sassanizilor și în final califilor islamici. Prin execuția lor, cele mai importante obiecte ale civilizației mesopotamice sînt: imaginea unui prinț din Uruk, capitala sumerienilor (anul 3000) și capul regelui akkadian din Ninive (din aur, anul 2300, care se crede a-l reprezenta pe regele Sargon) și mai multe table de legi din piatră. Catalogul exponatelor a mai cuprins în afara statuetelor aflate prin temple, și baso-reliefuri din cărămidă emailată, reprezentînd taurul sacru, zeu al timpului.

● **ȘAPTE ORCHESTRE**, printre care Orchestra Filarmonică din Viena, Israel Philarmonic Orchestra și cea a Scalei din Milano, vor participa în 1979 la „Vara carintiană" cînd își va sărbători cea de-a 10-a aniversare. Programul va cuprinde cu deosebire o săptămînă Richard Strauss, recitaluri de sonate de Beethoven în memoria pianiștilor Wilhelm Backhaus și Rudolf Buchbinder, cît și reluări ale producțiilor scenice „Fiul risipitor" de Benjamin Britten și „Jephta" de George Friedrich Handel.

● **„KUNSTHALLE" DIN HAMBURG** va primi sub titlu de împrumut în toamna viitoare un număr de 50 de planșe anatomice ale lui Leonardo da Vinci, proprietate particulară a coroanei britanice. Aceste documente ale începutului Renașterii nu au fost accesibile pînă acum decît unui cerc restrîns de specialiști la Biblioteca marelui castel Windsor.

● **COLECȚIA „DU MONDE ENTIER"** a editurii Gallimard înscrie în palmaresul ei romanul ALFA-TRIDE al lui Vassilis Vasilikos, tradus din limba greacă de Gisèle Jeanperin. Acțiunea se petrece în perioada 1970 cînd soția unui mare armator grec moare în împrejurări destul de suspecte. Afacerea acoperită de junta militară aflată la putere, are mare răsunet în străinătate. Prin peripețiile unei anchete polițiste, autorul denunță corupția politică și socială.

● **UN NOU FILM ALB-NEGRU, INTITULAT „ORIUNDE AȚI FI, DOMNULE PREȘEDINTE"**, în regia lui Andrzej Trzos-Rastawiecki a fost de curînd realizat de studiourile poloneze. Această peliculă se adaugă celorlalte care ilustrează tragica lună septembrie 1939, cu diferența însă că eroul este un personaj autentic: Ștefan Starzynski, omul care a organizat apărarea civilă a capitalei. Filmul este consacrat de asemenea memoriei tuturor civililor și militarilor care au acționat în acele cumplite zile. Atmosfera vechii Varșovii, — cu sacrificiile și curajul locuitorilor ei, cu eroismul armatei care luptă pînă la capăt împotriva forțelor superioare ale inamicului, este evocată cu multă autenticitate, realizatorii consultînd documente de arhivă, cît și materialele gazetarului american Julien Bryan care a stat în Varșovia pînă la capitulare. Rolul președintelui îl interpretează actorul Tadeusz Lomnicki.

● **DUPĂ SESIUNILE** ultimului deceniu aflate deseori sub semnul confruntării, sesiunea din acest an a Societății Hölderin ținută la Tübingen s-a remarcat prin tonalitatea degajată a discuțiilor. Nu au lipsit nici dezbaterile pasionante, suscitate, cum era de așteptat, de noua ediție Hölderlin de la Frankfurt, îngrijită de Dietrich E. Sattler și Wolfram Goddek, dar și de conferința lui Jochen Schmit despre ultimele ode ale lui Hölderlin, interpretate ca expresie a romantismului care se întoarce împotriva lui însuși și ca renegare a extazului tinereții, sau de tentativa lui Götz Eberhard Hübner de a analiza prin prisma actualității „întoarcerea patriotică" a poetului.

● **DUPĂ CE A STAT** mai multă vreme în America, scriitorul polonez Bratkowski Stepan publică în editura PIW din Varșovia lucrarea „Continentul care se depărtează", — o analiză a genezei, a stării actuale și a viitorului culturii americane, a mecanismelor la baza cărora funcționează modelul culturii ei și al rolului creator jucat de minoritățile naționale, — încercînd totodată să definească diferențele dintre culturile europeană și cea americană.

● **ÎNTRE 10 ȘI 17 OCTOMBRIE**, Teatrul orășenesc din Karl-Marx-Stadt a întreprins un turneu în România. Acest ansamblu este cunoscut dincolo de granițele țării sale, datorită punerilor în scenă ale operelor lui Shakespeare, Molière, Goldoni, Goethe, Gorki și Brecht. Repertoriul pregătit pentru România a prevăzut piesele „Campiello" de Goldoni, „Cercul de cretă caucazian" de Brecht și „Sărbătoarea tîrgului din Plunderswellen" de Peter Hacks după Goethe, piese cu care s-au prezentat și în Ungaria, Bulgaria, R.S. Cehoslovacia și R.F. Germană. Spectacolele s-au bucurat de un deosebit succes.

● **PROZATORUL GHEORGHI MARKOV**, personalitate de prim plan a vieții culturale din Uniunea Sovietică, prim-secretar al Uniunii Scriitorilor, se bucură de atenția susținută a criticii pentru cărțile sale solid construite, inspirate din viața amplă a ținuturilor siberiene. Romanul său SIBERIA a fost, de altfel tradus și în românește, fiind bine cunoscut publicului de la noi. Iată cum caracterizează criticul Evgheni Sidorov, într-un articol recent, creația literară a lui Gheorghi Markov: „...Markov și-a ridicat printre primii în literatura sovietică glasul în apărarea naturii vii, împotriva distrugerii fără sens a bogățiilor taigalei. Acțiunea se petrece în anii de după război, cînd a început valorificarea subsolului deosebit de bogat al Siberiei. Era o perioadă dificilă și complexă din viața țării și scriitorul a prezentat în mod realist dramatismul luptei dintre nou și vechi, dintre ceea ce era înaintat și ceea ce era înapoiat".

Profesorul Mihai Berza

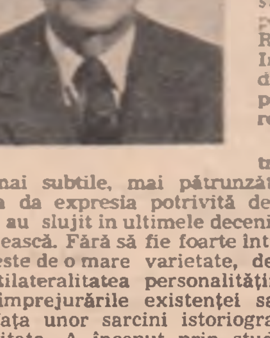

La 5 octombrie 1978 s-a stins din viață, în chip neașteptat, profesorul Mihai Berza, membru corespondent al Academiei R.S. România, membru al Academiei de științe sociale și politice a R. S. România, directorul Institutului de studii sud-est europene din București.

A fost una dintre inteligențele cele mai subtile, mai pătrunzătoare și mai apte de a da expresia potrivită demersurilor ei, din cîte au slujit în ultimele decenii istoriografia românească. Fără să fie foarte întinsă, opera sa scrisă este de o mare varietate, determinată atît de multilateralitatea personalității autorului, cît și de împrejurările existenței sale care l-au pus în fața unor sarcini istoriografice de mare diversitate. A început prin studii de istorie universală, fiind unul dintre puținii români care au produs, pe baza cercetărilor personale în arhive străine, lucrări cu adevărat originale, contribuții însemnate la cunoașterea unor aspecte din trecutul Europei occidentale. Rămîn încă actuale studiile sale despre cetatea medievală italiană Amalfi, despre colonia florentină din Constantinopol, despre sentimentul național la lombarzi în secolele IX—X. O altă direcție a cercetărilor sale este aceea a genealogiei și heraldicii, legată de activitatea sa de profesor la Școala superioară de arhivistică și care l-a dus la elaborarea unor contribuții valoroase privind stema Moldovei în secolele XV—XVI. S-a dedicat apoi problemelor de istorie națională. În acest domeniu a dat la iveală importante lucrări privind mai cu seamă epoca lui Ștefan cel Mare, cultura și arta acestei vremi, regimul dominației otomane în Țările Române, raporturile acestora cu Poarta în genere. A fost unul dintre realizatorii tratatului academic de **Istoria României**, la care a lucrat ca autor și coordonator. Problemele teoretice ale științei istorice, chestiunile de metodă și cele de istorie a istoriografiei l-au preocupat, de asemenea. I se datorează, între altele, pagini dintre cele mai pătrunzătoare despre opera lui Nicolae Iorga, pentru a cărei reconsiderare critică și valorificare editorială a inițiat și depus eforturi exemplare.

Toate aceste direcții de cercetare și-au avut corespondentul și în activitatea sa didactică, la Școala de arhivistică mai întîi, apoi la Universitatea din București, unde a fost șeful catedrei de istorie universală medie, modernă și contemporană vreme îndelungată. Învățămîntul nostru istoriografic pierde în persoana sa un maestru devotat cu rară conștiinciozitate catedrei, cu rară exigență și solicitudine discipolilor săi, pe care i-a condus de la lucrarea de seminar la teza de doctorat, îndrumîndu-le creșterea profesională, discret dar ferm.

A dovedit calități deosebite de organizator al muncii colective de cercetare în instituțiile pe care le-a condus: ca director adjunct, secondîndu-l pe Gheorghe Brătianu, în Institutul de istorie universală „N. Iorga", ca șef al secției de istorie universală din Institutul de istorie „N. Iorga" al Academiei noastre, ca director al Institutului de studii sud-est europene din București, de la înființarea acestuia, în 1963, pînă în trista zi a morții sale.

Institutul de studii sud-est europene a fost fără îndoială opera pe care a îndrăgit-o cel mai mult și mîndria vieții sale. Reînnodînd firul unei vechi tradiții românești în domeniul de cercetări interdisciplinare și comparate privind complexul de viață istorică sud-est european, tradiții ilustrate cîndva de un Nicolae Iorga, și aici un mare inițiator, și de Victor Papacostea, fidelul său discipol și emul, acest Institut a primit nobila sarcină de a contribui, în spiritul tradițional și el al politicii românești în Balcani, prin încurajarea dialogului și a cooperării intelectuale dintre oamenii de știință, la întărirea, cu mijloacele culturii, a prieteniei, cunoașterii reciproce și colaborării constructive dintre țările balcanice. Puțini oameni ar fi putut răspunde acestei misiuni cu talentul, tactul și distincția cu care a făcut-o profesorul Mihai Berza. Sub conducerea sa, Institutul a devenit o prestigioasă incintă de muncă științifică și de cooperare internațională. Revista acestui institut, una dintre cele mai răspîndite publicații științifice românești în lume, beneficiind de colaborări de pretutindeni, este un instrument de cunoaștere și de pace. Și în persoana directorului său, onorat cu calitatea de membru a numeroase instituții de cooperare culturală internațională, a unor Academii străine, însărcinat — ca singurul istoric român de la dispariția lui Nicolae Iorga — cu îndatoriri importante în Biroul executiv al Comitetului internațional al științelor istorice, lumea științifică a omagiat succesul unei opere românești de știință și de înțelegere între popoare.

Factor de continuitate în cultura noastră națională, în istoriografia noastră căreia i-a slujit spiritul și tradițiile, prezență românească de prestigiu în viața științifică internațională, profesorul Mihai Berza lasă acelora care l-au cunoscut îndeaproape, lucrînd sub îndrumarea sa, amintirea unui sfătuitor înțelept și a unui sprijinitor generos, de neînlocuit.

Nicolae-Șerban Tanașoca

SPORT

Un 5-0 neconvingător

Trei reprezentative de fotbal ale României (juniori, tineret, seniori), au obținut trei victorii în întîlnirile recente cu juniorii R.D.G., cu o echipă bulgară de divizia A și cu naționala Poloniei la un scor total de 5—0. Desigur, cea mai prețioasă victorie rămîne aceea împotriva Poloniei, iar o victorie este, oricum am lua-o, o victorie. Dar concluzia tuturor ziariștilor în legătură cu aceste meciuri este că ele atestă un joș nivel competitiv. Lipsa de rapiditate și absența unui angajament total par a fi după observațiile presei lacunele cele mai importante ale echipelor noastre naționale. Semnalăm cu această ocazie sporul de realism al comentariilor. Deși în fața unor victorii, obținute în fața unor echipe bine cotate: R.D.G. — juniori și naționala poloneză, paginile presei n-au înregistrat aproape deloc aplauze. Tonul e mai degrabă al îngrijorării.

Sîntem sub presiunea calendarului competițional, care peste zece zile ne indică un meci la București cu reprezentativa Iugoslaviei. Dușul pe care ni l-au aplicat nu de mult la București fotbaliștii iugoslavi n-a fost uitat și o să dea partidei o notă de prudență pe care jucătorii noștri nu trebuie s-o exagereze. Dubla înfrîngere pe teren propriu în fața spaniolilor ne arată că echipa iugoslavă a făcut un joc norocos la București ajutată și de forma proastă a portarului Moraru. Fără a-i minimaliza pe „plavi" care practică un joc tehnic și avîntat, e bine să nu ne minimalizăm nici noi posibilitățile. Dar care sînt aceste posibilități?

Meciul cu naționala poloneză ne-a oferit o selecționată românească întrucîtva de fantezie. Nici ca valoare, nici ca experiență echipa prezentată de antrenorii noștri în fața Poloniei nu este omogenă. E un amestec de generații, de stiluri de joc, de echipe de club care nu dă roade peste noapte. Naționala noastră n-a ieșit din faza tatonărilor și nesiguranța selecționerilor e vizibilă, și acum ca și anii trecuți, în rulajul continuu al jucătorilor. Lipsa de stabilitate a lotului național și a formulei de echipă e vizibilă. Improvizațiile cu Biro și Terheș nu-s deloc convingătoare. Nici Koller nu e încă adaptat regimului de joc al unei naționale. Pe scurt „experimentul Baia Mare" n-a prins, ceea ce nu înseamnă că cei trei sînt lipsiți de talent sau șansă viitoare. Graba cu care selecționerii s-au îndreptat către echipa băimăreană nu e însă de bun augur. Miracole nu se produc în fiecare zi și oricît de bun antrenor ar fi Viorel Mateianu el nu poate fabrica peste noapte și titulari echipei României. Surprinzător este că echipa cea mai constantă a ultimelor două campionate, F.C. Argeș, nu are decît un singur jucător în națională și acesta, M. Zamfir, apărut prin jocul împrejurărilor, adică accidentarea lui Cheran. Nu-s prea mari reticențele față de această merituoasă echipă? Slăbiciunea selecționerilor pentru echipa Steaua e vizibilă și în numărul de 4 jucători, cei mai mulți de la un club, introduși miercuri în echipă. Selecția lotului, alcătuirea echipei mai suferă încă din pricina unor comodități, inerții, prejudecăți.

Echipa României a făcut un joc bun în linii mari, cu o bună circulație a balonului, dar și cu multe pase greșite, mizînd excesiv de mult pe viteza lui Crișan sau Marcu. Polonezii au jucat exact, metodic, greșind rar pasa, atletic, cîștigînd majoritatea duelurilor corp la corp, nervoși după o inexactitate de arbitraj care-i dezavantaja, adepți ai unui joc tare de intimidare atunci cînd viteza atacului român i-a handicapat. Insuficiența celor două echipe s-a văzut însă în atac. Nici polonezii, nici românii n-au reușit faze periculoase de poartă. Dacă echipa noastră ar fi avut un centru atacant real am fi putut vorbi de o superioritate românească pe înaintare impulsionată bine de cele două extreme, dar fără un centru de atac real fazele noastre la poarta adversă au fost irosite. O bună impresie au lăsat din echipa noastră Ștefănescu, Mehedințu, Bölöni, Romilă, Iordănescu și dintre cele două extreme mai ales Crișan. Evident partida cu Iugoslavia e cea care verifică valoarea și aportul decisiv al fotbaliștilor români și atunci e de așteptat de la toți o contribuție majoră. Cu atît mai mult cu cît jocul colectiv, combinativ trebuie să suplinească absența unui veritabil centru atacant.

★

În Anglia selecționata română de rugby aflată acolo într-un turneu de 7 meciuri care se apropie de sfîrșit a realizat cîteva partide frumoase, iar presa engleză a avut cuvinte de laudă pentru rugbyștii români. Valoarea și semnificația acestui turneu n-o putem însă judeca pînă la capăt decît după ce el va fi încheiat.

Discobol

tineri poeți

gabriel chifu

Viață lirică

o stea imi lovește casa
un colț al ei sparge zidul
pătrunzind in cameră orbindu-mă

citeva suflete plutesc prin oraș incolore
se agață in ghimpii unei tufe de trandafir
țipă

ca o scufundare in riul rece năvalnic
scufundarea – voluptoasă in moarte
moartea care mă refuză
lepădindu-mă amețitor in văzduh
cum teiul iși leapădă aroma smintită

(intimplări lirice cu sensul pe jumătate
dezvăluit
aidoma unor ființe
jumătate formă și jumătate intenție)

A opta scrisoare de dragoste către Revonia

După sute de miliarde de ani lumină
raza din nebuloasa Cvadrigus
ajunge aici pe o frunză.
Privită cu ochii razei
viața mea e fulgerătoare,
nu se vede. Atit.

Tragere la sorți

ploaia vesperală se odihnește deasupra
orașului
cum in așternuturile albe femeia planturoasă
a lui Degas

un automobil cu o rană in piept
la fel ca a duhului din Purgatoriu
sună la ușa medicului

eu in căutarea elementului meu imuabil
in centrul orașului ca o fracție zecimală
mă simplific

atunci Herta spune mi-e foame
și dintre mine, automobil și ploaie
iși trage la sorți cina.

grigore georgiu

Omagiu lui Newton

Aprigă atingere cu visul
o intoarcere a capului spre gol
in această rinduială care ne ține atirnați
in scripeții unui suspin.
Cosmosul e un container
in care stăm de veghe cu vorbe ințelepte
undeva in constelații moarte
se aud pocnetele uraniului veșnic.

Greu greu e gindul cupolă galactică
și legea căderii corpurilor
ce dulce gratuitate
impietriți impietriți așteptăm
să cadă cupola

chemați-l pe El să o sprijine
aduceți profetu-ntre suliți
el vinovat de tot ceea ce nu se aseamănă
cu legile-i atroce.

Seceriș

Timpul iși arată dinții albi
prin tăietura ce-o lasă trupul in aer
chiar acum și chiar in locul acesta
i se cască groapa ca o vedenie
in care se poticnesc toate
in care ni se scurge printre degete
cenușa elementelor.

Nu mai e timp să repetăm mitologia
prea repede trec frunzele prin copaci
prea repede trec copiii prin hainele lor
prea repede inaintează acest seceriș
sub care hohotește gura cu dinți de lapte.

Dar să fim fericiți. Chiar noi sintem
orbitele prin care timpul se uită in lume
ocheanul prin care iși cercetează obirșia.

Succesiune

Inăbușit de vedenii cade trupul
ca un sac de nisip. Apoi
clopot de sticlă cade somnul
peste insecta asta țepoasă.
Și deodată singele iși recapătă
amintirea apei marine.

Apoi trec peste tine toate sudorile
noaptea e un cojoc de oaie
noaptea e o pinză de catarg
aceeași noapte te acoperă ca un pod de metal
apoi sub un acoperiș de șindrilă
un compas scrie singur acest text
in pergamentul cărnii
mai spre ziuă vine o aripă
prin care se strevăd măruntaiele veacului.

Apoi totul se reia de la inceput
pină ce somnul iși ridică de pe creier sugativa
cu inscripția vedeniilor tale.
Și te smulgi din somn ca un copac
cu rădăcini cu tot.

Umbli apoi prin lume și te miri
de pămintul reavăn și crud de sub tălpi.

liliana ursu

Matca pereche

Matca din singe și carne
Din care viața țișnește triumfătoare
Matca din păminturi tace
Din labirintul ei nimeni nu se mai intoarce
(și firul de iarbă cum cintă iar !)
Matca asurzitoare
Din care se rupe cu vuiet cuvintul
Matca din foc și apă și aer
Din care se naște zeul
Pentru a se naște
Iar nu pentru a muri
De aceea lacrima-i de sticlă
Frumos sunătoare
Mi-a prins-o la ureche el
Cercel desperecheat, veți spune
Dar iată perechea lui, acest poem.

Moara albastră

De unde atita lumină
Pe chipul albastru ?
Cite priviri spre brațele de lemn,
frumos cintătoare

Și marea deasupra
Și marea inăuntru
Și tu pretutindeni...
Tăcere
Stropi de singe pe brațele de lemn
Lupta cu umbra
Intre cer și pămint
Aici se deprinde meșteșugul de aur
(Homer pierzindu-și vederea
Aici și-a ciștigat lumina !)
La umbra pietrelor grele
[illegible] de flacăra lacrimilor mărunte
Acele ceasornicului de plumb se inchid
Peste aripi.

In leagăn iată pruncul
Care cu neauzită suflare
Va [illegible] iar tristele brațe
Și corabia albastră dezgropată din păminturi
Va intilni marea.

Să nu ne mai mințim

Pentru că noaptea nu e un sfetnic bun
Nici cei care vorbesc despre cum vor termina
cu viața, sinucigași adevărați
Pentru că metafora nu e esențială
Și podoabele pe femeia orbului sună fals
Pentru că imi scriu poemele asemeni insectei
Care după ce-și depune ouăle ingheață
Ca fiii să reziste, hrănindu-i cu cadavrul ei,
Pentru că viața e o cursă de șoareci
Să nu ne mai mințim
Să ascultăm sămința primordială
Cum descrește in noi.

laurențiu cârstean

să poți numi

să poți numi amiezile anume
conturul lor de aer să-l desprinzi
din arșită și incă lăudindu-l
ca pe-un cuvint de aer să-l aprinzi.

să poți numi tăcerea-naltei umbre
și pasul tău albind a cita oară
și nefirescul ierburilor crude

să poți numi intrarea ta in seară...

de dincolo de arbori

de dincolo de arbori
cum respiri
cum te desprinzi din ceață
surizind
cum se răstoarnă aerul
cu tine
nedureros spre seară
intr-un gind

cobori plutind
asemeni numai ție
in umbra mută-a miinilor
rămii

(același semn ne pierde
pe vecie
același ochi ne-nchide
intr-un călcii
prin care trec de-acum
cu disperare
cortegii lungi de melci
spre miazăzi...)

invăluită-n orele solare,
in anotimpuri veșnice de-o zi

din nou pierdutul văzduh

seara
din nou pierdutul văzduh
din nou aerul
inalții oțetari.

ce bună știință copilăria...

ușor aplecat
dincolo de umărul bătrinului tău
inchipuind fantaste priveliști.

ce liniște...

chiar dacă
o lungă așteptare va fi fost
brațul intins

chiar dacă...

rideam.
miinile mele erau slăvite
de soare.

ce bună știință copilăria

ștefan ioanid

Despre inlocuire (I)

In pielea lui iși făcuseră locul albinele,
in pielea cu care se apăra, iși ciștiga hrana
și locul odihnei, că veni norul la el
și ii astupă toate ieșirile. Un cort de singe

peste noaptea crinului care se aduna
inlăuntru. Ce nor mai era acela
că veni și-l mută in văzduh. Ca albinele
zbura pe deasupra albinelor, cum ceara
crinului,

scinteietoare. Cap de aur
peste neamul văzutelor și nevăzutelor
(cine-i știa numele cădea in genunchi).
Se hrănea cu lapte și miere. Se odihnea

in tot nelocul.
Cine-i știa casa cădea in genunchi.
Și veni norul incă o dată la el
și ii spuse: „Mai vrei tu pielea cu care

te apărai?, mai vrei tu pielea cu care iți
ciștigai
hrana și locul odihnei?" Dar el pe deasupra
zbura, prin tot universul. Se hrănea
cu lapte și miere, se odihnea

in tot nelocul. Un cort de aer era
peste numele ce nu il mai numea.

Nichita Stănescu

El, care nu mai este imagine,
pentru că nu mai are pe nimeni. Și-i singur.

El, care chiar stă la umbra unei pantere negre
și nu spune nimic despre asta.

El, care este o neagră panteră
și nu spune nimic despre asta.

El, care stă chiar la umbra sa
și venim noi și i-o spunem.

Și nu ne aude, și nu ne aude,
pentru că vai, nici nu suntem, noi

nici nu suntem.

Capcane de prins păsări

In veghea care tocmai iși arată obișnuința
mortală. Sub ea se inflăcărează jertfa. Numai
tu
bănuiești mai aproape străvechile semne.
Adorația
legile iși picură, iată. Formule-opaline

in umbra ferigilor, in oglinda imundă,
chiar esența neașteptată a dublului pare că
tremură
-n preajmă. Comuniunea

se intrezărește, ea dizolvă ceara, ea scoate
din somnolența legilor misterul
și il desfășoară. Neprevăzutul emoției nu este
totuna cu violentele polenuri ale serii,

gindeai. (Cindva
uitatele miresme ale goliciunii se retrăgeau
in agonia albastră peste

izvoarele neurmărite de nimeni).
La atingerea aceasta săgeata se scufunda
in răcoarea privirii. Hlamida metaforei
ne trecea peste glezne fragede animale.

ana mureșanu

Sanie ingropată în lanul de grîu

Sanie uriașă, uitată in mijlocul cimpiei
Cresc spicele aromitoare in jurul tău
Cu arșiță toropitoare ca pe un prea ciudat
Car triumfal
Te impodobesc
Uimită-i nemișcarea ta, astfel cum stai
Greoaie și străină
Căzută parcă pe pămint
Dintr-un astru inghețat
De tăceri și lumină

Sanie ingropată in lanul de griu
Ce magică incărcătură va urni
Tălpile tale melodioase
De arcă pierdută pe-o apă de aur
Prin plinul verii-abis, cit veșnicia ?

Inima

In unghiul bănuit al păsărilor călătoare
Se-aude tunet stins
Și in adinc
Unde se-așterne-n rădăcini și seve
Pentru marele somn,
Răspunsul.

E inima
Bătaia ei
Intre ornice mari.

Cade sufletul meu peste lume
Intre timpanele uriașe
Ale auzului cosmic
Ca o brumă caldă, ca un veșmint viu
In care se furișează fiara tinără
Și fără de apărare.
Ii e cald și acasă in sufletul meu.
Frigul astral
Ne cuprinde intr-o imbrățișare de fier
O singură făptură.

Sau doar aripă

Mi-aduc aminte de somnul ce-l dormeam
Cind pasăre eram
Sau doar aripă visînd ușor
Printre fulgerele cerului de vară
Sau doar zbor
Sau doar țipăt invingător.

mihai cantuniari

Intre

Parcursul intre două paranteze drepte
paranteza deschisă [: a iubirii
paranteza inchisă] : a morții,
și eu
intilnindu-mă cu urmele tale
ce vin din sens opus.

Interurban

La un capăt al aparatului de conectat suflete.
O auzeam nedeslușit ; așa departe
incit am intrebat-o ca in șagă
– mai ești pe-acest tărim, mai ești ?

Apoi ne-am ascultat tăcerea
tă-ce-rea grăitoare
tăcerea ei cea plină de ofrande
tăcerea mea de ruguri calcinate,
cind vocea, din neant iscoditoare,
ne-a pălmuit sever – Vorbiți ? –
– Tăcem.

Intuitiv

Minutul – verticalul – și
imensul rămășag de-a fi.
O noapte-a răbufnit ca un oftat
„tu nici nu vii, dar pleci neincetat !"

Pe gura cea crispată in sărut
bandaj murdar de nori cum se tirăște...
n-a fost iubit cel iute cunoscut,
ci doar acel ce-n mine-l intuiește ;

– dar, laborios, efortu-i necurmat
de a mă naște iar in vechea zi.
Puteri intunecate-au parafat
imensul rămășag de-a fi !

patrel berceanu

Așadar

Așadar iată cit de departe
poate fi poemul din propriul său singe :
să nu fi fost iubire indeajuns
in imnurile sale ?
Inchisă-n lacrima de aur
a propriului tril – intocmai pasărea
nu pare știință a avea
că ai slăvit-o.
Cintă cintă atunci
aceste miini de spălătoreasă
care au inflorit numai pentru tine.
Ele măcar lasă in urma lor
o lume curată.

Pădure de rezonanță

Sub coajă am ghicit odată
o scorbură
exact cit să incapă in ea
o vioară
le-am spus vioara nu mai e aici
a plecat să-și facă datoria ei
de vioară
Dacă vintul bate
din spate
iar luna din față
cei din spate nu mă aud niciodată.
Au o poftă de concert
extraordinară
și coboară pe urmele mele
cu grele arcușuri pe umeri.

Vă rog frumos

Sfaturile mamei s-au oprit
la bariera de nord a cetății
Bariera mai sfioasă decit ele,
Se spune că aș fi cel mai nou
poet al orașului
Asta in timp ce fratele meu ciocnește
Pentru singurătate
Iarba simte ceva, dacă nu chiar aceasta...
E toamnă : nu pot face nimic pentru ea,
Nu mai pot deosebi roua de lacrimă,
Spuneți-i și dumneavoastră.

m.n. florian

bate cineva

de ce strig spre dragostea ta
ca spre-o armă? bate cineva,
ori o absență sfîșiată
de oboseală-și caută cuibul?

vara și-a pierdut una dintre
dimensiuni iar fericirea
e deja in pantă, se sălbăticește,
fierbe și se transformă-n aburi

și noi n-avem de unde afla
dacă trandafirii din glastră dau
strigătele-acelea neomenești
de intoxicați cu viață

sau e numai pasiunea ce ne cheltuie
ca pe propriul lor venit,
lingă tine lumea e dureroasă
asemeni cioburilor sub picioarele goale,

cind sint singur mă simt
ca un riu ce nu știe gustul
trupului de-notător
și dorul devine culoare,

dar tu nu știi că bătăile
unei inimi, istorie sint,
nu te teme, numai dragostea
ne poate salva

și noi avem sentimente
să ne putem apăra de moarte,
o, numele tău
e lung ca istoria și tremură

de poftă, ori de cite ori
in roua glasului meu
ți-l speli, singur,
zilele nu-mi sint

pe măsură, prea lichide
ori prea lungi, pentru nevoia
mea de sentimente, cine
bate? tu-mi ești un sprijin

vital și mă-ncumet
să-ți iau linia
de ochire a inimii,
eu sint! deschide!

mersul pe muchia lumii
mi-e singurul mers
in care, cu trupul tău in miini,
imi păstrez echilibrul

Luceafărul

Revistă editată de
UNIUNEA SCRIITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef: Nicolae Dragoș
Mihai Ungheanu (redactor șef adjunct), Teodor Balș (secretar responsabil de redacție)

L

REDACȚIA : București, Piața Scinteii Nr. 1, tel. 17 32 09
ADMINISTRAȚIA : Calea Victoriei Nr. 115, tel. 50 74 96
ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei : 6 luni — 26 lei : 1 an — 52 lei
Tiparul executat la :
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII"
Paginator Dobre Marian